

Gita Šponarová

Matka

Paní Anna nikdy nevěřila
románovým povídkám
o utrpení výměnkářů.
Dožila se ho však.
(→ 719)

Gita Šponarová (životní data nezjištěna) mohla v době své krátké literární kariéry žít v Praze, být provdána a pečovat o děti a domácnost. Pokud tomu tak bylo, šlo o ženu ve věku kolem třiceti let, jejíž syn Petr se narodil asi počátkem druhé poloviny 30. let 20. století, dcera Dita o něco dříve.

V průběhu necelých čtyř let, od března 1938 do prosince 1941, vyšlo pod jménem Šponarové osmnáct románů a několik pohádek, všechno v sešitových edicích pro ženy nebo jejich satelitních publikacích. Debutovala románem *Vykoupení*, který otiskl *Krásný román* č. 36 z 29. 3. 1938. Publikum jím údajně bylo „přímo uneseno“, což autorce vyneslo první úspěch — zařazení do jubilejního 50. čísla této edice. V *Krásném románu* Šponarová publikovala nejčastěji, vyšlo jí zde celkem osm románů, dále napsala po pěti titulech pro *Čtení pro ženy* a *Večery pod lampou*. Krátkou prózou přispěla do dětského koutku *Večeru pod lampou*, nazvaného „Povídám, povídám pohádku“, a do *Pohádkových novin*, které při *Krásném románu* vycházely v roce 1938. Posledním známým autorčiným textem je román s oxymorickým titulem *Hořká sladkost z Krásného románu* č. 232 z 19. 12. 1941.

Texty Gity Šponarové se volně pohybovaly téměř po celé žánrové krajině tehdejší populární četby pro ženy. S výjimkou kosmopolitního románu z lepší společnosti v nich byly vyzkoušeny všechny její nejčastější látkově fabulační typy, typické prostory (velkoměsto, periferie, maloměsto, vesnice, samota i „domácí“ divočina, tj. Podkarpatská Rus), vystupovaly v nich hrdinky-intelektuálky i ženy z lidu, a to s akcentem na progresivní typ nezávislé a silné ženy realizující se nejen v rodině, ale i v prestižních zaměstnáních. Vyprávěny byly s vyspělým citem pro melodramatický potenciál příběhu, didaktickou polarizaci pozitivních a negativních morálních vzorů a aktivizaci symbolických rovin zápletky zejména prostřednictvím biblických aluzí či odkazů ke kulturně konvencionalizované křesťanské tradici (srov. titul románu *Ze země jsem vyšel — Večery pod lampou 2*, č. 76, 15. 6. 1941). Charakterizovala je rovněž stylová variabilita, sahající od bohatě obrazného, až senzualistického líčení přírody využívajícího množství tropů a figur (přirovnání, personifikací atd.) po silně „prozaizované“, věcné a přímé podání v románech dotýkajících se aktuální politické problematiky. Na poměry

sešitových edic široká byla i škála užitých kompozičních řešení. Odhlédneme-li od příběhů vyprávěných chronologicky a lineárně, najdeme mezi romány Gity Šponarové takové, které měly paralelní kompozici s vlastní narativní linií pro každou ze sledovaných postav (*My vdané učitelky — Čtení pro ženy* 1, č. 7, 17. 10. 1939 — reagující na propouštění vdaných žen ze státní služby, které nařídila druhorepubliková vláda v prosinci 1938 v zájmu uvolnění pracovních míst pro živitele rodin evakuovaných z odstoupeného pohraničí), sestávaly ze dvou částí, takže měly i dva dějové oblouky a dvojí vyvrcholení (prvotina *Vykoupení*), anebo v nich byl aktuální děj směstnán do několika hodin překřížených sérií retrospektiv (ty v románu *Mariin Štědrý den — Čtení pro ženy* 1, č. 12, 26. 12. 1939 — objasňují hrdinčin návrat domů a dodávají mu na mravním patosu).

O prominentním postavení, které si autorka v kontextu sešitových románových edic pro ženy udržovala, svědčí anotace jejího románu *Zlatý janovec (Krásný román)*, č. 169, 11. 10. 1940): „jméno Gita Šponarová mluví samo za sebe. I tentokrát vydala autorka ze sebe to nejlepší a nejkrásnější, co její umění vytvořilo.“ I nadále byly její texty zařazovány do slavnostních vydání *Krásného románu*, jako bylo 200. číslo z 16. 5. 1941 („román Na konci města napsala Gita Šponarová. Každé další slovo chvály je zbytečné“) nebo vánoční číslo z roku 1941 (č. 232, 19. 12. 1941). V anotaci románu *Huculská píseň lásky (Krásný román)*, č. 80, 30. 1. 1939) byla Gita Šponarová redakcí *Krásného románu* označena za „nejoblíbenější spolupracovnici“ edice.

V červnu 1939 vypsala stejná redakce při příležitosti 100. vydání čtenářskou soutěž, jejíž účastníci měli popsat, jak si Gitu Šponarovou představují (podobně měli popsat i dva další „objevy“ edice, Marii Kampasovou a Jaroslava Kubelku). Rozřešení tajenky přinesl *Krásný román* č. 106 z 4. 8. 1939, kde byla publikována autobiografická výpověď Šponarové, představující spolu s připojenou fotografií jediný dosud zjištěný pramen informací o její občanské existenci. Podle interview psala Šponarová od dětství, neznámo kde a kdy časopisecky publikovala povídky či básně, jako čtrnáctiletá dívka se neúspěšně pokusila nabídnout Divadlu na Vinohradech veselohru. Pokus o identifikaci těchto jejích juvenilií v bibliografických pramenech znemožňuje mimo jiné to, že neznáme její dívčí jméno.

Nedostupnost nezávislých biografických informací u autorky, jejíž jméno se v okruhu sešitových románových edic stalo pojmem, se může zdát nápadná. Podporuje hypotézu, zda v případě Šponarové nešlo o krátkodobě užívaný pseudonym jiného, třeba i známějšího spisovatele. Více okolností však zatím mluví proti takovému výkladu: Šponarová nikdy nepublikovala knižně a v důsledku toho unikla evidenčnímu sítu národní bibliografie i těch státních úřadů, které za okupace řídily knižní trh. Její literární působení bylo velmi krátké a spadalo do období, kdy válka změnila či zpřetrhala životní dráhy statisíců Čechoslováků. Nejpozději po osvobození v roce 1945 se začal prudce měnit knižní trh, kde přestalo být místo i pro mnohem slavnější autory populární četby pro ženy (z autorů naší antologie je to vidět například na osobní bibliografii Viléma

Neubauera). Romány ze sešitových edic se až na naprosté výjimky nerecenzovaly, o jejich autorech se v jiných časopisech či novinách nepsalo, i samy sešitové edice věnovaly jejich osobám samostatné články jen zřídka. Když už takový článek vyšel, byl obvykle neurčitý, více prostoru věnoval abstraktním myšlenkám o psaní žen a pro ženy než konkrétním datům z jejich občanského života.

Z obrázkových týdeníků známe případy mystifikací kolem identity autorů, popsána je legenda o zbídačelém studentu Petru Plavcovi, kterou svůj román *Stříbrná oblaka* doprovodil v *Hvězdě československých paní a dívek* mladý Jan Drda. V sešitových románových edicích nemáme spolehlivě doloženu žádnou takovou mystifikaci, i když ji v autorském okruhu naší antologie nemůžeme vyloučit u Emy Satranové. Románové sešity pro ženy se ve svých programových textech hlásily k představě literatury jako „pravdy“ vyrůstající ze skutečného života. V souladu s tím akcentovaly vztah mezi publikovanými romány a osobní zkušeností svých autorů a autorek, který byl s podobnou mystifikační praxí obtížně slučitelný.

S vědomím těchto souvislostí se přikláníme k výkladu, že Gita Šponarová byla tou osobou, která se představila ve zmíněné autobiografické črtě v *Krásném románu* č. 106.

V letech 1995–2000 bylo reeditováno pět románů Gity Šponarové, všechny v nakladatelství a vydavatelství Ivo Železný: *Hořké sladkosti* (adaptaci skutečně podlehl i titul), *My, vdané učitelky*, *Na konci města*, *Píseň na stráni*, *Zlatý janovec*.

Literatura: Pavel Janáček: Robert David pro ženy. Utajený debut „inteligenta bez zaměstnání“ Jana Drdy, *Dějiny a současnost* 25, č. 6, 2003, s. 21–24.

Prameny: Připravili jsme vám zvláště krásnou serii skvělých románů..., *Krásný román*, č. 76, 2. 1. 39, s. 35; Naše velká nová soutěž ukončena!, *Krásný román*, č. 106, 4. 8. 1939, s. 2–4.

MATKA

NAPSALA GITA ŠPONAROVÁ

Kapitola první

Paní Anna přešla pokojem a zastavila se u okna. Tam utrhla z visícího kalendáře jeden lístek, pod kterým se začervenala číslice. S povzdechem četla datum: 16. září 1922. Bože, jak ten čas letí, jak člověk stárne. To je jí už tedy čtyřicet let!

Paní Anna stáhla pruhované záclony a pokoj ztemněl. Zvláštní nálada vanula z potměných stěn a nábytku. Usedla do houpací židle, aby náležitě vychutnala klid nedělního odpůldne.

Pod okny zvonily električky a lidé spěchali někam ven za Prahu. I děti paní Anny jsou bůhvíkdě, na weekendu, jak se teď říká, nebo na trampu. Z kuchyně je slyšet cinkání nádobí. Jinak je paní Anna sama, úplně sama, jen se svými myšlenkami a vzpomínkami.

Ruch na ulici ustával. Snad jsou již všichni za Prahou. Paní Anna dřímá v houpacím křesle. Všude je ticho. Mařka z kuchyně šla již asi na procházku. Paní Anně je hezky, celou bytostí vychutnává pohodu samoty a sladkého stavu mezi spánkem a bděním.

Dveře lehce vrzly. Paní Anna otevřela oči a spatřila Mařku, stojící na prahu. „Tak, copak chceš, Mařenko? Proč už nejsi venku?“

Mařka zůstala stát na prahu, jen v rukou mačkala cíp čisté zástěry.

„Milostpaní, já bych vám ráda něco řekla.“

„Ó je, Mařenko. Jistě chceš nějaké peníze před prvním, vid'. No, pravda, potřebuješ něco nového na léto.“

Mařka zaraženě mlčí.

„Tak mluv, holka, nebo tě mám ještě prosit?“

„Milostpaní, já nechci peníze. Já se vám musím s něčím svěřit,“ zakoktala zrudlá Mařka.

„Poslouchej, Mařko, že ty jsi rozbila tu mísu od památečního servísu?“

„Ne, milostpaní, to ne. Přece jsem tak opatrná na ten porculán.“

Mařka se odmlčela a pak tiše dodává: „To je něco mnohem horšího.“

Paní Anna se trochu poleká. V mysli proběhne všechna neštěstí, která se mohou přihodit služce v domácnosti. Pak chce Mařku popohnat k rychlému svěření. Ale Mařka ji předešla. S pláčem přeběhla pokoj, svezla se k houpací židli a mezi slzami vzlykala:

„Milostpaní, já budu chovat.“

Paní Anna zledovatěla. Něco jako vztek nad zkaženým nedělním klidem zabouřilo v její duši. Ale přece zazněl z jejích slov soucit.

„Holka nešťastná, cos to provedla? Co tomu řekne tvá nebohá máma?“ Paní Anna se odmlčela. Pak se opět obrátila na děvče. „Počkej, Mařko, třeba si tě ten voják vezme, třeba se to urovná.“

„Milostpaní, on není voják,“ štkala Mařka.

Paní Anna se podivila. „A kdo to tedy je?“

Mařka neodpovídala. Jen její pláč vzrostl. Paní Anna se skoro dopálila.

„Tak chceš mluvit, nebo ne?“

„Milostpaní,“ rozplývala se Mařka v slzách, „milostpaní, je to Standa, chci říci, mladý pán to je.“

Paní Anně se zdálo, že se s ní zatočil svět. V uších jí zahučelo a srdce se divoce rozbušilo. Její milovaný, její nejstarší syn, Standa! Hnus naplnil její nitro. Ne nad Standou, ale nad tou holkou, že se odvažuje něco takového říci.

„Co to říkáš?“ vybuchla na zhroucené děvče a prudce vstala ze židle. „Můj Standa? Copak by se můj syn tak zapomněl? Copak nemá dost jiných děvчат? A jestli snad k něčemu došlo, pak jsi toho byla jistě jen ty vinna.“

„Nemluvte tak, milostpaní. Standa to myslí se mnou doopravdy, má mě rád...“

„To je divné. Mně o své lásce nic neřekl.“ Paní Anna se zle zasmála. „No tak, Mařko, měj rozum. Půjdeš domů a my ti budem platit výchovné.“

„Milostpaní,“ naříkala Mařka. „Já mám Standu ráda, já nemohu domů s nemanželským dítětem. Vždyť Standa sliboval, že si mě vezme...“

„Děvko!“ vykřikla paní Anna. „Na to jsi tedy počítala! Proto jsi svedla mého hochu! Ale jsem tady ještě já. Nedřela jsem celý život proto, abych své domy a šperky strčila nějaké žebračce!“

Mařka byla zničena.

To tedy byla celá ta vznešenost Svačinovy rodiny, to byla jejich povýšenost a jejich vysoká úroveň. Peníze, mamon a využití každé příležitosti. Ale bojovala za svoji bláhovou lásku. Proto vyhodila nejvyšší trumf, jaký myslela, že má v ruce.

„Milostpaní, nechci to vaše bohatství. Chci jen Standu. Pracovala bych pro něho, dřela, milostpaní, dovolte to. Vždyť vy jste byla také služka a zrovna v takovém stavu jste prosila starou Svačinovou, aby...“

Paní Anna zařala pěstě. Jak se může ta holka opovážít vyčítat jí minulost! Jak může mít takovou drzost!

„Ven!!“ zasípěla sevřenými rty. „Ať tě už tady nevidím. Za tohle půjdeš hned a bez krejcaru. A ať tě tady již nikdy nevidím! Policii bych na tebe zavolala, četníkem tě dám odvést!“

Mařka se těžce zvedla a ploužila se ke dveřím.

„Jestli budeš ještě nadbíhat Standovi, tak...“

Více Mařka neslyšela za zavřenými dveřmi. Temná bolest zaplavila její duši. Pomalu dávala své věci do kufru a jediná myšlenka vířila v její hlavě. „Teď mně zbývá již jen řeka.“ Náhle se uklidnila. Vždyť Standa o ničem neví. Zrazoval ji, aby k matce nešla, aby počkala, že se to nějak urovná. Jistě až se vše dozví, jistě příběhne k Mařce, obejmě ji a potěší. Ano, ano, počká na něho dole na ulici.

V pokoji zapraskala židle, jak do ní paní Anna těžce zapadla. Tak ji ta holka rozčilila. I to, že byla služkou, jí vyčetla! Taková běhna s nemanželským dítětem dovolila si říci jí, jí — tady se paní Anna zarazila. Vždyť je to pravda. Vždyť opravdu před dvaceti lety stála mladičká Anna před paní Svačinovou a zrovna takto ji prosila o svého Jakuba. Přece však v tom byl rozdíl. Dnes plakala zde Mařka sama, kdežto tehdy stál vedle Anny Jakub, mluvil za ni,

a když bylo třeba, podepřel ji rukou i svým pohledem. Paní Anna sepjala ruce na prsou. Hlavou táhly jí vzpomínky. Skoro se usmívala, jak se to tehdy povedlo. Rodiče, když viděli, že jediný Jakub nepovolí, dali svolení ke sňatku.

„To bylo něco docela jiného,“ těšila se paní Anna v myšlenkách. „Jakub měl jen malý krámeček, takové lepší hokynářství. Ne jako Standa, veliký činžák s dobře jdoucím lahůdkářstvím a vinárnou. Vlastně on nemá ještě nic. Vždyť mu není celých dvacet let. To vše mám já. Ještě mnohem více mám, ale jsou na to tři děti. Kdyby chtěl dělat Standa hlouposti, tak ho jednoduše vydědím.“ Paní Anna mluvila tyto věty skoro hlasitě, jako by hlasitým zvukem chtěla překřičet něco, co se budilo v jejím svědomí.

„Ale nevydělila bych ho, nevydělila, vždyť je to můj miláček Standa. Prvé dítě naší lásky s Jakubem. Pak přišel Pepíček a potom Hedvika. Bože, jak to vše utíká. Pepíčkoví bude již devatenáct a Hedvice osmnáct.“

Paní Anna se zasníla. Ve vzpomínkách chtěla zapomenout na trapný výstup s Mařkou a brzy se jí to podařilo. Před očima táhl jí celý život. Začínal vlastně láskou k Jakubovi a zrozením dětí. Celá ta manželská pohoda, prožitá ve starém domě s dřevěnými schody a se zahrádkou vzadu. Ach, ano, tam v té zahrádce to bylo, kde se Jakub s nimi loučil, když odcházel do války. Tam pod tou košatou jabloní přitiskl k sobě naposledy děti i mladou choť. A zatímco zahrádkou táhla vůně jabloňových květů, šeptal své Anně: „Jsi jako ta rozkvetlá jabloň nad tebou. Také tak kvetoucí, plodná a pilná. Naše děti jsou tvé ovoce, Anno, opatruj a vychovávej je dobře.“

Paní Anna se pamatuje, že tehdy křičela na Jakuba, že nepřezijí jeho odchod, že poběží za ním, že si něco udělá. Jako všechny ženy, myslela, že z neštěstí je jediné východisko — smrt. Ale byly tady malé děti, krám, domácnost. Spolu se starou služkou Barkou vrhly se do práce. Paní Anna vedla krám, sháněla zásoby, zatímco Barka vařila a starala se o domácnost. A děti? Ty zůstaly tak mezi nimi. Z krámu posílala je paní Anna nahoru k Barce a rozbrúčená Barka vyháněla je z čistých pokojů na ulici. Dopoledne hrály si tedy děti na ulici, praly se se všemi uličníky, naučily se jejich neslušné řeči a odpoledne nastrojila je paní Anna do nejlepších šatů, nakázala jim slušné chování a způsobilně šla s nimi na procházku. Děti zdravily známé paní „rukulíbám“ a za zády vyplazovaly jazyk. Paní Anna myslela, že tyto kratičké procházky stačí k tomu, aby své děti vzorně vychovala a naučila nejlepším způsobům. Neboť paní Anna měla velikou životní touhu — aby se zapomnělo, že byla služkou, aby byla bohatou a aby své děti mohla uvést do nejvyšší společnosti.

Jistě by stačilo, aby spravovala svůj krámeček a vedla dětské dušičky k čistě radosti a jemnosti. Ale jakýsi chvat hnal paní Annu kupředu. Zprvu byla to snaha utopit v něčem svoji bolavou vzpomínku na Jakubovu lásku a pak musila se prací vytrhnout z bolu nad smrtí milovaného manžela. S padlým manželem zemřelo v paní Anně všechno dojemné, všechno měkce ženské. Zatímco jiné ženy zapomínaly na své manžely v náručích jiných mužů a v pochybných zábavách, tlumila paní Anna svoji bolest ve vyčerpávající

práci. Mladá vdova, naplněná touhou po milování, rozdělila svoji lásku mezi své děti a mezi peníze. Nejdříve přišly děti, pak peníze. Jenže peníze se musely vydělávat a děti tedy počkaly.

Paní Anně podařilo se v druhém roce války koupiti statek, který dala k spravování svému bratrovi Emanovi. Ten statek to byl, který svými plodinami plnil pražský krám paní Anny a který zároveň plnil její vkladní knížky. Ten statek to byl, kde trávil děti své prázdniny a který zbarvil jejich tváře zdravou červení v době, kdy ostatní děti trpěly podvýživou. Ten statek to byl, který učinil lidi i s honosnými tituly pokornými, takže říkali paní Anně milostivá paní a nosili veliké sumy za její zboží.

Paní Anna, jako ta zdravá jabloň v zahradě, překonala vše. Zatímco se nad světem valila krvavá vlna války, stála paní Anna jaksi stranou, ve svém tmavém krámě, a hromadila bohatství. Radostně počítala hrnoucí se peníze, kterými chtěla vydláždít a urovnat všechny životní cesty svých dětí. Vydržela zabavování zásob, přeplakala všechny nemoci dětí a zakryla si oči před bídou, která pomalu zachvacovala pražské obyvatelstvo. Peníze, všemohoucí peníze, bylo její pracovní heslo. Pro ně také opomíjela děti, proto zapomínala na sebe, jen aby jednou mohla dopřáti dětem všeho nejlepšího, aby jim mohla připravit nejlehčí život.

Zprvu se zdálo, že její peníze pomáhají. Pomohly Standovi, když ve škole ukradl vycpaného ježka, pomohly mu, když propadal, a zachraňovaly ho od výprasku za rozbitá okna a roztrhané šaty kamarádů.

Pepíčkovi, tomu pomalému, jako věčně zasněnému hošíkovi, mnoho nepomohly. Takovému „mouchy, snězte si mě“, jakým Pepíček byl, zaplatily jen stálého domácího učitele a dopřály mu spoustu času k civění do oken.

Zato Hedvika jich spotřebovala hodně od začátku svého života. Již jako malá holčička musila mít nejlepší šaty, největší pentle ve vlasech a nejlesklejší botičky. Ve škole rozdávala svým spolužákyním korálky a taštičky, jen aby získala jejich obdiv a závist. Své mazané krajíce nikdy nedávala pobledlým holčičkám, to zavánělo žebráctvím, a Hedvika více než její matka toužila státi se pravou, vznešenou dámou.

Paní Anna nebrala od kupujících jen peníze. Na konci války bylo jich tak málo, že za mouku, máslo a vejčička platilo se obrazy, šperky a koberci. V zadním pokoji paní Anny rostl veliký poklad, jehož cenu pochopila paní Svačinová teprve mnohem později, až po převratu, při prodávání.

Ještě před skončením války koupila paní Anna dům, ve kterém byl jejich krám, a pak rohový činžák dále v ulici. Byla spokojena se svou prací. Jen ty děti nedovedla dobře pochopit. Vždyť pracovala pro ně, snesla jim vše, co mohla, koupila, na co si vzpomněly. A přece se jí zdálo, že jí utíkají, že si raději hrají s cizími lidmi než s ní a že před ní skrývají svá tajemství. Paní Anna nepochopila, že ztratila největší spojku v životě matky s dítětem, že ztratila důvěru. Děti naučily se jí říkat jen o to, co potřebují, ale o svých snech, o svých myšlenkách, ba i o svých trápeních před ní mlčely. Připadalo jim, že je paní Anna odežene věčně stejnou větou: „Jdi, teď nemám čas!“

Pak přišel převrat. Celý svět zpíval, jásal, objímal se. Všude vlály prapory, všem se dýchalo svobodněji, jen paní Anně ne. Krčila se kolik dní ve svém parádním pokoji pod Jakubovou fotografií, zastřenou černým závojem, a čekala úder zvenku. Nepřišel. Revoluce se přehnala klidně, veselí opadávalo a poměry se rychle upravily. Vše se vracelo do svých kolejí. Jen lidé se změnili. Mužové, vracející se z fronty, přinášeli s sebou špatné mravy. V touze zapomenout na zákopový život, na špínu a na zabíjení, opíjeli se novými dojmy i novými láskami. Vyhublé ženy rozběhly se vstříc užívání, aby si vyhradily dlouhá léta strádání. Všechno nové lákalo, pozlátka sváděla a život dostal nové určení. „Vyžít se!“ stalo se smyslem lidského pachtění, urvat dne i pochybné radosti stalo se každodenním cílem.

Tuto dobu vystihl znamenitě nový prodavač paní Anny, statný Zikmund. Objednal prvé bílé pečivo, jižní ovoce, sehnal zásoby lahůdek a sklepy naplnil vínem. Krám zvětšil a vzadu zřídil malou vinárnu. Vše se muselo znova natřít, přemalovat, přestavět. Nad krám se dala nová vývěsní tabule a za pult nové, hezké prodavačky s pentlemi v hlavě. A lidé se začali hrnout do obnoveného krámu jako motýli k sladké šťávě.

Zikmund pracoval, sháněl a počítal. Paní Anna se jen usmívala. Mlčky dala svolení ke všemu, co Zikmund navrhl, neboť vycítila, že Zikmund plně chápe situaci a že její doba minula. Uspokojená pozorovala, že základy její práce byly dobré, že Zikmund dodává již jen nátěru a ozdob.

Zikmund začal chodit k nim nahoru a mnohdy zůstal na večeři. Obchodní zájem toho vyžadoval. Bylo nutno přepočítat pokladnu, přezkoumat účty a poradit se o nových objednávkách. Při tom zbylo Zikmundovi dost času, aby se spřátelil s dětmi, aby je získal svým vyprávěním a částečně je pochopil. Paní Anna byla nadmíru spokojena s nynějším stavem věcí a nevsímala si řečí o jejím poměru k Zikmundovi. Její láska zhasla přece při Jakubově smrti a její ženská povaha ztvrdla v neustálém boji za bohatství.

Byla proto velmi pohoršena, když Zikmund začal dělat narážky na jejich sňatek. Paní Anna přecházela nevsímavě podobné narážky a Zikmundovi nezbylo, než aby se vyslovil přímo.

Bylo to zrovna v jedno takovéto tiché nedělní odpůldne, jaké prožívala paní Anna dnes. Počítali něco se Zikmundem a po dlouhé námaze došli konečně správného výsledku. Paní Anna se protáhla z dlouhého sedění. Její pohled padl na Zikmunda a rázem pochopila, že situace se stala pro ni nebezpečnou. Ve všeobecné poznámce chtěla utopit Zikmundovy zněznělé zraky. Ale ten ji předešel. Něžně uchopil její ruku do své, hezky se jí podíval do očí a řekl:

„Je vám také tak krásně, paní Anno?“

„Ano, mám také radost, že jsme našli chybu,“ řekla paní Svačinová a chtěla povstati. Ale Zikmund stiskl její ruku.

„Ne, dnes mi neutečete. Dnes chci mít jasno. Paní Anno, jistě tušíte, co vám chci říci. Líbíte se mi. Líbí se mně i vaše děti, celá vaše rodina. Podívejte se. Jsem dobrý pracovník, povedu váš závod, vy si můžete konečně odpočinout. Paní Anno, nemluvím k vám o lásce, protože vás znám jako tvrdou

pracovníci, ale snad někde ve vás leží kousek touhy po lásce. Paní Anno, já bych se pokusil...“

Paní Anna se mu tehdy vysmekla. Její ženskost byla uražená pouhou myšlenkou, že některý muž chce nastoupit Jakubovo místo, že chce její děti nazývat svými.

„Ne!“ vyhrkla příkře. „Nikdy ne. Celou válku jsem vydržela sama, bez cizí pomoci, bez cizí lásky. Vydržím to déle také. Vždyť už nejsem žádná mladice,“ dodala, když viděla zamračené čelo Zikmundovo.

„Paní Anno, přece sama víte, že jste v nejlepších letech, že jste krásná, taková cudná. Snad jste mne špatně pochopila. Chci jen vaše dobro, chci vám pomoci v životě.“

„Děkuji vám, Zikmunde. Snad to opravdu myslíte upřímně, ale já nechci. Příliš jsem odvykla mužovi v domě. Nepřemlouvejte mě, já vím, co chci. Jste můj zaměstnanec, můžeme býti dobrými přáteli, ale na sňatek nemyslete.“

Zikmund se mračil víc a více. Vstával se stisknutými zuby.

„To je vaše poslední slovo?“ ptal se paní Anny. A když tato přikývla, pokračoval: „A to si myslíte, že jsem vám tady dřel jen za pár korun, že jsem nastavoval noci jen proto, abyste mohla svým rozmazleným dětem snášet ještě víc přepychu? To myslíte, že za vaše peníze můžete si koupit všechno, i takového dřiče, jakým jsem byl já?“

„Teď začnete vyčítat. No, alespoň poznám, o co jsem přišla, když jsem nevyhověla vašim sobeckým návrhům. To by se vám hodilo, přijít k zavedenému krámu, k pořádné ženské a k fůře peněz.“

„Kašlu na vaše peníze!“ rozohňoval se Zikmund. „Jen si je nechte, zalkněte se jimi, utopte se v nich. Peníze ještě nikomu nepřinesly štěstí. Vy, vy snad nejste ani ženská. Chladná jste, jen ty své děti milujete přímo chorobně. Kvůli nim zapomněla jste žít, nechala jste život jít kolem. Po ty děti a pro ty peníze.“

„Myslím, že jste mluvil již dost. Nelíbí-li se vám zde, nikdo vás nedrží. Svě děti miluji jako pravá matka a jako taková snažím se jim snést to nejlepší.“

„Jen si snášejte. Ony se vám pěkně odmění. Peníze mají, ale mámu, která by je vychovala, tu neměly.“

„Dokud jste neurážel, poslouchala jsem vás. Ale teď toho mám dost.“ Paní Anna se po těchto slovech otočila, práskla dveřmi a zmizela ve vedlejším pokoji. Když se po čase vrátila do parádního pokoje, byl prázdný. Paní Anně přeběhlo něco jako vítězný úsměv po tváři. Ani na chvíli nezapochybovala o správnosti svého jednání. Chovala se jako vzorná věrná žena a výborná matka. Co by tomu řekly děti, kdyby jim přivedla Zikmunda za tatínka?

Pak se paní Anny zmocnila ješitnost. Jakže to řekl Zikmund? Jste krásná, statná, taková cudná. Paní Anna se pamatuje, že si tehdy stoupla před zrcadlo a dlouho se prohlížela. V poslední době se skoro ani nečesala před zrcadlem. Lesklá plocha odrazila oblé formy jejího těla, někde snad až příliš oblé. Hladká tvář a nad ní prostý účes. Ano, je ještě hezká, ale to u ní nepadá na váhu. Žije jen pro své děti.

Když tehdy odstoupila paní Anna od zrcadla, nevěděla ani, že za sebou zavírá kapitolu svého mládí a že nastupuje u ní nejdelsí údobí ženina života, pozvolné stárnutí. Tím, že se zřekla pro celý život lásky, postavila se paní Anna stranou života a začínala být zbytečnou.

Zikmund odešel z jejího života a nikdy se již nevrátil. Paní Anna se až podivila, jak se děti po něm sháněly. Hedvika jí dokonce zavýčítala, proč toho hezkého Zikmunda pouštěla pryč. Pepíček podle svého obyčeje mlčel, ale Standa se do matky skoro pustil. Byl to prý nejbáječnější člověk, co Standa poznal. Paní Anna zeptala se svého desetiletého synka, zda by Zikmunda přijal jako tatínka. A přímo se zhrozila Standovy odpovědi:

„Jejej, to by byl fotr. S tím bychom ti vypálili rybník.“ Všechnu svoji zlobu a podceňování matky shrnul chlapec do této jediné odpovědi. Paní Anna nevěděla, co na to odpovědět, a než se trochu vzpamatovala, byl Standa pryč. Od těch dob nikdo o Zikmundovi nepromluvil, ačkoliv všichni na něho často mysleli.

Po Zikmundově odchodu zdál se paní Anně život těžší. Krám vyžadoval ji celou a paní Anna často myslela na Zikmundova slova, kterými jí sliboval odpočinek a chtěl připravit lehčí život. Ale kolo práce hnalo ji stále kupředu, bez oddechu, bez jediného osvěžení.

Život jejích dětí vysmekával se jí stále více a více z rukou. Dovídala se o něm jen z vypravování druhých. Dozvěděla se, že Standa zúčastnil se protináboženského tažení a že s celou tlupou shazuje sochy svatých a na rozcestích láme kříže. Paní Anně nezbyl čas na zbožnost, ale přece kořeny jejího života byly spjaty s uctíváním Boha. Nepostřehla, že kolem ní roste nová generace úplně jiných lidí, a hlavně nepochopila, že ona zůstává pozadu, že nejde s časem, že duševně stárne. Standa rozbíjel sochy, trápil matku tak dlouho, až mu dovolila vystoupit z církve. Dlouhý čas čekala, že nebe potrestá celou rodinu za tuto zradu, ale když se nic nestalo, uklidnila se a časem na to úplně zapoměla. Pepíček, který se stále více a více dostával do vleku svého staršího bratra, roztloukal sice sochy svatých také, ale vystoupit z církve si netroufal. Nebyl to strach z trestu, ale byl prostě líný, anebo nesebral tolik slov, aby přemluvil maminku.

Hedvika odsuzovala toto protináboženské řádění, postavila se jednou také po bok matky a tvrdila, že žádný hoch z pořádné rodiny by tohle neudělal.

Pak přišlo upisování na zlatý poklad republiky. Paní Anna chodila po krámě a pobízela své prodavačky:

„Jen dávejte, upisujte, vždyť náš stát je tak mladičkový jako děťátko v kolébce. A každému novorozeňátku se dává dárek do kolébky.“ Děvčata se ušklebovala za paní Annou a mezi sebou si říkala, že dají, co budou moci, ale jen až dá paní Anna.

Jednoho dne sebrala se skutečně paní Anna a v dobu, kdy bylo v kanceláři nejvíce lidí, přišla darovat své peníze na zlatý poklad. Viděla zde, že i chudé ženštiny dávají poslední své šperky, viděla malé děti, jak snášejí školní sbírky, a dojata tolikerým vlasteneckým nadšením, stáhla všechny své

zlaté prsteny z baculatých prstů. Lidé se jí podívovali a to dělalo paní Anně dobře. Připadala si velmi vznešenou a dobročinnou. Škoda, že zapomněla na tlustý zlatý řetěz, který se jí houpal na krku, a tlustý náramek na zápěstí.

Naplněna obdivem nad svou velkodušností, přišla domů. A tu se dočkala černého nevděku. Hedvika dupala vztekle nohou, Standa bručel a jen Pepíček se díval na mouchu lezoucí po stěně. Co to jen maminku napadlo, dávat tolik zlata? Kdo ví, zdali to mladičká republika vůbec dostane. A konečně, když upisuje tolik lidí, paní Anna to nevytrhne.

„Kdyby všichni smýšleli jako vy, dopadlo by to špatně s naším státem. Vy nevíte, co krve stála naše samostatnost, co hrůz jsme všichni zkusili.“

Paní Anna se však zastyděla. Všechny námitky jejích dětí připadaly jí vždy docela namístě a v duchu uznávala jejich pravdu. Proto se vždy před dětmi pokořila, proto se je neodvažovala trestat. Teprve později, když si v klidu celou věc promyslela, přišla na to, že pravdu měla ona a že ji měla dětem vyložit. Jenže na vykládání bylo pak pozdě a na bití teprve. A paní Anna si umínila, že své děti nikdy neuhodí. Tělesný trest připadal jí tak nízký, nejemný a ve vznešených rodinách nemožný.

Standa, který musel opakovat čtvrtou třídu, dělal přijímací zkoušku do gymnázia společně s Pepíčkem. Oba ji neudělali. Paní Anna zuřila. Ne na své děti, ale na profesory, kteří žádali nemožné věci. Pak se uklidnila a začala věřit svým penězům. Ono to jistě příští rok jinak dopadne. Oba hochy poslala pak do měšťanky. Pepíček, který nikdy dobře neprosplával, zůstal již v měšťance. Paní Anna se rozhodla, že její pomalý, stále někam zahleděný Pepíček dostane statek, kam se bude nejlépe hodit.

Ale ze Standy chtěla mít pána, studovaného pána. Proto musel druhý rok dělati zkoušku na gymnáziu znovu. Den před zkouškou poslala paní Anna všem zkoušejícím profesorům koše plné lahůdek a vítězně se usmívajíc vedla Standu do veliké budovy.

Tentokrát Standa zkoušku udělal. Ne následkem košů s lahůdkami, neboť ty našla paní Anna doma všechny vrácené, ale snad proto, že byl o rok starší než ostatní hoši a celý rok ho připravoval domácí učitel.

Paní Anna zářila. Má primána, má studenta. Bude mít i pana doktora.

Standa jí zhatil skvělé plány. Nejdříve zpronevěřil peníze nějakého třídního společku, pak bral u školníka na dluh párky pro všechny své kamarády, kteří se mu zalichotili, a nakonec se popral s jedním hochem tak, že mu zlomil ruku. Na konci tohoto roku Standa propadl skoro ze všech předmětů a jeho známka z mravů byla ta nejhorší. Ředitel si zavolal paní Annu a klidně jí řekl, aby Standu vzala z ústavu, jinak bude jistě vyloučen.

Ubohá paní Anna! Její plány se hatily a všichni profesoři stáli proti ní. Ani na okamžik nepřipadla na to, že je to Standa sám, který to vše provádí, Standa, který věděl, že nebude potrestán, spílal před matkou profesorům, lhal, jak jsou všichni na něho nespravedliví a jak on již neví, co by měl dělat. Paní Anna ho politovala, dokonce snad pohladila, a umínila si, že své nešťastné dítě dovede k vysněnému cíli, i kdyby ji to stálo všechny peníze.

Tak se stalo, že když šel Pepíček do třetí měšťanky, vstupoval Standa do primy nového ústavu zároveň s Hedvikou.

Hedvika se dobře učila. Věděla, že to patří k povinnosti dívky z lepší rodiny, a proto sama požádala, aby se mohla učit francouzsky a na piano. Paní Anna nadšeně svolila a do parádního pokoje přistěhovalo se veliké koncertní křídlo.

Tento rok prodala paní Anna rohák níže v ulici a nedlouho potom koupila velkou moderní stavbu dále v Praze. Ještě žádný podnik nevynesl jí tolik peněz jako tato moderní stavba, rozdělená na samé malé bytyčky. V Praze byla nesmírná nouze o byty a za pokojíčky u paní Anny platilo se značné nájemné. Tehdy usmyslila si paní Anna, že tato stavba je důstojná, aby byla jednou Hedvice věnem.

Starý dům, v kterém byl obchod, přestavěla paní Anna na vysoký činžák. Bolelo ji srdce, když na zahrádce porazili dělníci památeční jablůň, tu, ke které ji kdysi přirovnal Jakub. Ale na jejím místě vyrostly garáže, které při rozkvětu automobilismu vynesly paní Anně další peníze.

Lahůdkářský obchod šel stále dobře. Nebylo to již tak slavné jako hned po válce, ale bylo to stále znamenité. Proto, když Standa znovu propadl v primě, vzdala se paní Anna svého snu o studovaném synovi a vzala ho k sobě do učení.

Jak to učení dopadlo, to si každý umí představit. Standa nedělal nic, nebo ještě méně než nic. Dlouho spal, chodil do sportovních klubů a do divadel. Začal kouřit a hrál si na milostpána.

Když mu bylo šestnáct let, vodil se již s děvčaty a s paní Annou to uměl tak, že mu dala vše, na co si vzpomněl. O svého tichého bratra, o kterém tvrdil, že je méněcenný, se mnoho nestaral. Ještě tak zavlekl ho do nějakého darebáctví, aby to Pepíček odnesl. Ale pak se mu Pepíček vysmekl z vlivu, neboť odejel do malého města na hospodářskou školu.

Hedvika vyšla čtyři gymnázia a pak zůstala doma. Učila se na piano, brebentila francouzsky a četla romány.

Tento stav zůstal vlastně dodneška. Jen Barka odešla a přišla nová, Mařka. Standa je příručím v obchodě, ale ovšem jenom na papíře. Do obchodu chodí jen proto, aby štípal hezké prodavačky do tváří a vzal si z pokladny peníze. O zásoby se nestará, jen všechny značky vín ve sklepě zná dokonale. Jinak je pravým lvem pražské společnosti. Umí vybraně hovořit a říkat poklony, chodí překrásně oblečen, je vždy k dispozici k jakékoliv zábavě a tančí jako bůh. Protože je dobrá partie, smí chodit se všemi slečnami z dobré společnosti a je vítaným společníkem jejich tatínek při nějakém tom flámečku. Paní Anna je jím okouzlena. Také tady, v lenošce zatemnělého pokoje, usmívá se při jeho jméně. Neví o tom, že Standa prohrává velké peníze v kartách, že pije více, než je mu zdrávo, a že obchodu nerozumí ani tolik jako ona, když jej přejímala na začátku války.

Pepíček praktikuje na svém statku za vedení svého strýce. Totiž má se tam učit. Většinou je však v Praze, u matky, leží na pohovce a dívá se do

stropu. V zimě není na statku vůbec. Zdá se, že se o děvčata, o kouření, o pití vůbec nezajímá, jako se nezajímá ostatně o celý svět. Paní Anně působí starosti, neboť neví, co si má o jeho nečinnosti myslet, a bojí se přiznat, že Pepíček je opravdu tupý, skoro méněcenný.

Zato Hedvika roste k radosti své matky. Není sice krásná, ale umí být příjemná. V tanečních zábavách a ve společnosti vůbec slavila veliké úspěchy. Ženichů má dost, neboť se ví, jak je bohatá, ale Hedvika je vybíravá. Všichni ti mládenci jsou stejní, ani jeden mezi nimi není nějak vynikající. Je pravou sestrou svého bratra Standy, jen s tím rozdílem, že Hedvika je citověji založena a dobro je v ní schováno pod rouškou společenské nudy.

Paní Anna žije si krásně mezi nimi. Miluje své děti snad ještě více, než když byly malé, neboť má na to více času. Vede svůj obchod, ale již se mu tak nevěnuje. Zaplatila si dobrou sílu a zbyl jí pouze vrchní dohled a rozhodování. Odpočívá si, chodí s Hedvikou do zábav, sedá celé hodiny na terasách klubů, kde Hedvika hraje tenis, golf anebo ping-pong. Sama se nezúčastní ničeho, tvrdí, že se to pro ni nehodí, a každý den si dává ondulovat vlasy. Dosáhla tedy všeho, o čem snila, pro co zahodila svoji mladost a pro co pracovala dnem i nocí. Měla by být spokojená, ale přece v její duši zní podvědomě falešný tón. A když tak sedí zde v houpací židli, musí si povzdechnout:

„Jakube, nevím, jsem-li dosud tou jabloní. Zdá se mně, že má jablíčka nebyla dobrá, že jsem zplodila samé červivé ovoce.“

Paní Anna se otrásla. Celá záležitost s Mařkou vyhoupla se jí znovu před oči. Brrrr! A zima již je. Večer je tady.

Paní Anna sehnala si něco k jídlu a znovu se posadila do židle. Je jí tady tak dobře. V celém patře, ve všech osmi pokojích je sama. Moderní nábytek, nová křesla a přepych nepatří k jejím vzpomínkám. Jen Jakubova fotografie a tato houpací židle zbyla jí z bývalého života. V těch tráví paní Anna své nejlepší chvíle. Také sem znovu zapadla, aby zahнала myšlenky na Mařku svými vzpomínkami. Bude myslet třeba na své mládí, na své hry. Jen nemyslet na tu holku. Paní Anna počká na Standu, promluví s ním a pak teprve zachrání, co se zachránit dá.

Paní Anna se těžce usmála. Pod okny vraceli se lidé z venku zpět ke svým rodinám. Električky zvonily a divná tíže padla paní Anně na víčka. Usnula.

Bylo po jedenácté hodině, když se zlehouchka otevřely dveře a vklouzl Pepíček. Třeba mu bylo již devatenáct let, nepojmenoval ho nikdo jinak než Pepíčkem. A opravdu, to jméno se velmi dobře hodilo ke kulaté, jednoduché, těžkými myšlenkami nepoznamenané tváři.

Pepíček rozhlédl se temným pokojem a teprve po chvíli zpozoroval maminku, schoulenou v houpacím křesle. Pohládl ji usměvavým pohledem a zase tak tiše přivřel dveře.

Po půlnoci přišla Hedvika. Udýchaná, s rozhořelými tvářemi, zastavila se za dveřmi matčina pokoje. Ticho. Snad maminka spí, snad bude Hedvika ušetřena zpovědi, kde byla a co tam dělala. Hedvika znala již tolik lží

a vytáček, že by ji podobné vyslýchání nepřivedlo do rozpaků, ale rozhodně je lepší, když k rozmluvě s matkou nedojde.

Potichoučku otevřela dveře a s úsměvem je zase zavřela. Výborně! Může říci, že byla doma po deváté hodině a maminka ji ještě pochválí.

Paní Anna nevzbudila se ani při jednom příchodu svých dětí. Probudilo ji konečně cinknutí víčka u konvice. Rozespálá vyskočila a chvíli hleděla nechápavě do tmy. Pomalu si vše uvědomovala.

„To jsi ty, Stando?“ zahovořila. „Jen rozsviť, vždyť vidíš, že nespím.“ Ost-
rá zář velkého lustru zaplavila pokoj.

„Ne, ne, Stando, rozsviť malé světlo u stolečku.“

Standa zhasil lustr a vzápětí narůžovělé světlo dýchlo intimní náladu do moderního pokoje.

„Koukám, jestli jste mně nechali čaj,“ řekl nabručeně Standa a patrně zapomněl na pozdrav.

„Jejej, zapomněla jsem. Mařka... Mařka není doma a já sama jsem zapo-
mněla.“

Standa našel na stole kousek cukroví, zakousl se do něho a svalil se na otoman. Zřejmě chtěl hovořit s matkou, ale nepožádal o to, ani se neomlu-
vil, že paní Annu vytrhl ze sna. Paní Anně bylo trapně. Cítila, že se přiblížila
chvíle, kdy bude nutno promluvit se Standou o Mařce, ale její myšlenky byly
ještě rozběhlé ve spánku a víčka se klopila. Přece začala:

„Mařka už u nás není...“

„I vím,“ přerušil ji Standa. „Husa jedna, čekala na mne dotedka na ulici
a vybafla na mne, že jsem se polekal.“

„Čekala na tebe?“ ptala se dychtivě paní Anna a očima se zavěsila
na Standových ústech. Ale Standa mlčel. Jen zuřivěji kousal do pečiva.

„No tak, Stanoušku, cos jí řekl?“

„Po tom, cos jí ty řekla, moc jsem jí toho neřekl. Brečela, slibovala, že
skočí do řeky, ale vždyť to známe...“

„Tak přece to bylo pravda,“ podotkla těžce paní Anna, která doposledka
čekala, že se Standa přece tak nesnížil, přece tak nezahodil.

„Pravda, jakápak pravda. To víš, při takových věcech člověk neví dobře,
co mluví. Něco jsem jí sliboval, ale kdo tušil, že tomu věří. Ale už je to všech-
no odbyto, holka bude doma a všechno bude dobré. Ale jen tak beze všeho
jsi ji neměla vyhánět. Nějaký ten tisíc jí pošleme.“

„Pošleme, Stanoušku, pošleme,“ ujišťovala ho paní Anna s radostí
nad Standovým nazíráním na celou tu věc. V duchu se smála svým pochy-
bám, že snad bude stát Standa na tom, vzít si Mařku, jako to udělal jeho
otec s Annou.

„Chválabohu, že to takhle dopadlo. Jen jestli ta bláznivá holka přece
něco neprovede?“

„Ta si nic neudělá, takové si nikdy nic neudělají...,“ pravila paní Anna
s ohrnutím rtů. Standa zmlkl. Teprve po chvíli, když snědl všechno cukroví,
vstal, zhasl lampu a odcházel. Teprve v otevřených dveřích prohodil něco, co

mohlo být přáním dobré noci. Zhasil jednoduše a tyransky, jako by matka neměla práva svítit si dále po jeho odchodu. Jako by jeho návštěvou vyplnila dostatečně neděli a jako by teď mohla klidně spát.

Ale paní Anna neměla na spánek ani pomyšlení. Hleděla do tmy a v duchu probírala celou tu záležitost znovu. Byla spokojena se synem, i když jí Standa připadal nějak mrzutý, rozladěný.

Tři úderý přerušily ticho v pokoji. Tři hodiny ráno, a paní Anna se ani nepozastavila nad tím, kde byl doteďka její nejstarší syn, Standa.

Kapitola druhá

Před třídílným zrcadlem, až na zem sahajícím, stála Hedvika v nové pařížské toaletě. Prvé večerní šaty až na zem. Růžový tyl jako nadýchaný kolem nohou. To vzbudí Hedvika rozruch ve své novince. Také to však má zapotřebí. Dnes prvně koná se u nich čaj o páté, poprvé v historii Svačinů bude se v tomto domě tančit, podávat zákusky, koketovat a navazovat známosti.

Poslední přetření rtů karmínem, poslední pohled do zrcadla a Hedvika se na sebe usmála. Proboha, jen to ne. Jen ne se usmívat. To odhalí její vystouplé zuby a Hedvika je pak skoro ošklivá. Proto musí být neustále vážná, že již to patří jaksí k jejímu typu.

Do pokoje k Hedvice vešla prudce matka.

Ovívala kapesníkem rozhořelé tváře a hned spustila:

„Považ, Hedviko, ta nestoudná ženská mně hodila všechny peníze pod nohy. Představ si, ta vesnická pýcha! Mne a tak urazit!“

„Mami, o co vlastně jde?“ ptala se Hedvika a znuděně prohlížela své červené nehty.

„Ta máma, Mařčina máma, sem přijela, zrovna dnes, před čajem, a tady mně udělala scénu. Považ si, ještě celá hořím. Vyčetla mně naše peníze, naše bohatství, za které si prý nemůžeme kupovat čest venkovských holek! Vychovají naše dítě, ale když nemá táta kousek cti v těle, nesmí se k němu také hlásit! Považ, a pak mně hodila ty peníze pod nohy!“

„No, a co je na tom. Tak máme ušetřených pár tisíc a Standa z toho lacině vyvázl.“

Paní Anna se těmito slovy uklidnila. Vlastně má Hedvika pravdu, jako mají její děti vždycky pravdu. Nebude si kvůli nějaké venkovské mámě kaziti překrásný dnešek.

„Prosím tě, mami, jen o tom nevykládej našim hostům. A vůbec, mami, nemluv s nimi o obchodu, ani o tom, jakou práci ti dalo sehnat naše bohatství.“

„To je dobré. Tak o čem mám vlastně mluvit? Mé peníze jsou vám dobré, ale mluvit o nich, to není dost nóbl, co?“

„Opravdu, mami, není to dost nóbl. Uvaž, kdo sem dnes přijde. K nám, k hokynářům. Tak ministerský rada Jiranka s Milkou. Ach, mami, Milka! Kdybys viděla, jak nádherný má odstín vlasů. A opice bude tvrdit, že je to

přirozená barva. Mami, Milka, ta se umí chovat. Kdybys viděla, jak ta umí ohrnout rty, když se jí něco nelíbí. Ta nebyla nadarmo tři roky ve Švýcařích, dva ve Francii a rok v Anglii. Víš, můj ideál by byl, aby se tak zasnoubila s naším Standou. To by byl párek.“

„A ta slečna že přijde k nám?“

„Mami, jen zase žádné pokořování. Máme nejlepší jazz z Prahy, tři sluhy v rukavičkách a ta hostina také něco stála. Bude to zcela důstojné.“

Další rozmluva matky s dcerou byla přerušena hlasem zvonku.

„Již jsou tady,“ rozčilila se paní Anna. Zatímco zmateně přebíhala pokojem, zaujala Hedvika vítací pozici, lehce zavěšena za Pepíčka. Standa, jako pravý lev salonů, rozhodl se přijít až později.

Hosté se scházeli. Ministerský rada Jiranka s krásnou Milkou, asi tři Hedvičiny kamarádky, pak Kron, který měl nad monogramy vyšitou korunku a všichni mu říkali baron von Kron, přišla známá herečka La Reva se svým partnerem Robertem Veronem a konečně několik kolegů Standových i Hedvičiných z klubů. Naposledy vpadla do salonu rozveselená mládež z klubu právníků a hned se omlouvala Hedvice, která dělala hostitelku, že přivádějí nového, nepozvaného hosta, Zdeňka Kavana. Hedvika se jen usmála na nového hosta, pozvala celou společnost ke stolu a zazvonila, aby se podával čaj s chlebičky.

Zábava začínala skvěle. Paní Anna plula pokoji jako koráb ve svých černých šatech, zatímco Hedvika poletovala jako růžový motýl. Usmívala se na každého, ale jen tolik, aby neobnažila své zuby, žertovala a pobízela. Bylo vidět, že je hodně společensky zběhlá, neboť dovedla udržet zábavu i mezi tak různorodou společností, jako byla zde.

Po jídle se tančilo, popíjelo u nálevního stolku a v kuřáckém salonku se rozdál bridž. Paní Anna hovořila o politické situaci, o které si honem přečtla několik úvodníků z novin, hovořila i o umění a s ohledem na dceru mlčela o svých penězích. Hedvika jí za to vděčně stiskla ruku a pohladila po vlasech. Pak ale honem spěchala, aby nikdo nezůstal sám, bez zábavy.

Viděla Standu sedět vedle herečky La Revy, viděla, jak Robert Veron se otáčel kolem Milky ve vláčném tangu, viděla všude smích a slyšela vtipné řeči. Jako královna procházela ve svých tolik obdivovaných šatech.

Náhle uviděla nového hosta sedět samotného v klubovce.

„Není vám smutno?“ zeptala se ho a přisedla docela volně na opěradlo k němu.

„Och není,“ odvětil mladík ve zřejmých rozpacích. „Nezlobte se, ale jsem na takovéto domácí slavnosti poprvé a jsem celý rozrušen.“

Hedviku začal nesmělý mladíček bavit. „A líbí se vám tady?“

„Myslím, že jsem krásnější byt a krásnější hostitelku ještě neviděl,“ zašeptal Zdeněk a tváře mu prudce zahořely.

„Nevěřím, že jste poprvé na takové slavnosti. Poklony umíte dělat znamenitě,“ smála se potěšená Hedvika. Pak si vzpomněla na své zuby a honem vyzvala hosta, aby se s ní šel něčeho napít.

„Kdo je ten člověk?“ ptala se u nálevního stolku jednoho kolegy, který přivedl Zdeňka.

„Ach ten? Básník, Hedviko, básník, s takovým člověkem jsi se ještě nesešla. Jinak studuje vysokou obchodní.“

Hedvika naklonila se honem k Zdeňkovi, neboť jí něco vykládal. Její zájem o něho pochladi. Jen z vysoké obchodní. Ale ten básník, ten ji lákal.

Později, kdy již nálada byla více než veselá a když Standa veřejně držel La Revu kolem pasu, zjistila Hedvika, že Milka chybí. Ptala se Verona, ptala se nenápadně své matky, která celá vínem rozjařená tvrdila, že o Milce neví. Hedviku její nepřítomnost zamrzela. Tak ze zasnoubení Standy s Milkou nebude nic. Konečně, nikdy spolu dobře nevycházeli. Standa tvrdil, že Milka nemá v těle kousek smyslnosti, a Milka říkala, že zná již všechny Standovy „fóry“ a že ji nemůže ničím zaujmout.

Hedvika prohlédla opatrně celý byt. Viděla starého Jiranku popíjet u nálevního stolku, viděla i zlaté cylindry na hlavách hudebníků, ale po Milce ani památky. Tiše vešla tedy do zimní zahrady. Bezradná chtěla již odejít, když tu se v ní zatajil dech. Za palmou spatřila Milku v náručí Pepíčka. Hedvika zakašlala a dvojice od sebe odskočila. Milka něco zakoktala, ale Pepíčkův obličej vyzařoval celou blaženost právě objevené lásky.

„Mohu snad oznámit vaše zasnoubení?“ ptala se Hedvika s radostí v tváři.

„Prosím tě, Hedviko, ještě nic. Ale brzy snad ano. Víš, nezlob se, ale Pepíček se mně mnohem více líbí než Standa. Je takový opravdový, tak je cítit syrovou zemí. Je tak tichý a nenáročný. Bude z něho výborný manžel.“ Milka se zasmála, aby zaplašila snad nepříznivý ohlas svých slov.

„Musíme promluvit ještě se starým pánem,“ vysvětlil věc Pepíček a zavěsil se do Milky.

„Tak vám oběma gratuluji. Jsem strašně ráda, že bude Milka mou příbuznou. Ale Milko, musím být tvou družičkou. Považ, ty v bílém, Pepíček v cylindru, tvůj tatínek v žaketu, ta spousta hostí, ta nádhera, ach, Milko, já se těším!“ Hedvika si potom sedla mezi radostnou dvojici, aby jim pomohla sprádat sny do života. Za kratičkou dobu vše promysleli a podivno, že ani jednou jim nepřišla na mysl ta, která o tom měla první vědět, ta, která toto spojení umožní svými penězi — paní Anna.

Bylo již hodně k ránu, když hosté opouštěli Svačinův byt. Mnohému mladíkovi pletly se smysly i jazyk a některého musel Standa dovésti do auta. Skoro poslední odešel Jiranka s dcerou a ještě později odvázel Standa La Revu domů. Pepíček odejel s Milkou a s jejím otcem, paní Anna odešla něco zařizovat do kuchyně a Hedvika procházela ztichlými pokoji. Vydařilo se to, bylo to krásné. Hlavně to překvapení s Milkou. Kdo by si to pomyslel. Hedvika v tichých vzpomínkách přistoupila i ke křeslu, na kterém rozmlouvala se Zdeňkem. Ležel na něm papír. Hedvika ho zvědavě zvedla. Dopis! Báseň!

Se zatajeným dechem čtla Hedvika báseň, prvou báseň psanou na ni, opěvující její krásu. List tetelil se jí v ruce. Hedvika těžce dýchala a srdce jí bláznivě tlouklo. Něco takového se jí ještě nestalo. Býti přirovnávána k růži,

k bohyni snů a k štíhlé lilii, takovou rozkoš ještě nezažila. A pod vším skromným podpis — Vás milující.

Hedvika snila by snad nad rozečtenou básní do rána. Vytrhl ji však příchod paní Anny s Pepíčkem. Chvatně skryla báseň v ruce a zažertovala:

„Tak co, šťastný ženichu, nevěsta již spí?“

Pepíček zrudl a paní Anna zvědavě povytáhla obočí.

„No, mami, Pepíček se zasnoubil s Milkou, co tomu říkáš?“

„Pepíček...“ bylo všechno, co mohla paní Anna říci. Pak dvě slzy zalily její zraky a ona objala svého syna.

„Pepíčku, takovou slečnu, to jsi mně udělal radost,“ mluvila pak paní Anna mezi polibky a slzami. Pepíček se jen blaženě usmíval a Hedvika tiskla ruce k prsům.

Tak nalezl je Standa, když se vrátil od La Revy.

„Tady to vypadá jak návrat marnotratného syna,“ řekl s pošklebkem.

„Leda že bys jím byl ty. Ale Pepíček se zasnoubil s Milkou a maminka nad tím pláče.“

„Já se jí nedivím. Přece to Pepek nemyslí doopravdy. Takovou namalovanou slečinku, která nedostane žádné peníze, nemůže on na statku potřebovat.“

„A proč ne?“ vykročila paní Anna, aby pomohla Pepíčkovi. „Peníze nepotřebuje, jen když bude mít vznešenou ženu.“

„Hm, ke kydání hnoje nepotřebuje ženu s rodokmenem,“ mluvil dále Standa, jako když jedu ukapuje.

„Mlč!“ křikla na něho Hedvika, která se cítila patronkou této mladé lásky. „Ty si také nevybíráš ženy s rodokmenem.“

„Také jsou to jen mé milenky, a ne ženy.“

„Milenky, které házejí matkám na hlavu tisícovky.“

Standa se zarazil. Pochopil, o čem asi matka mluví, a zastyděl se. Ale jeho cynismus nabyl vrchu.

„No vida. Zrovna budu financovat film La Revy a tak se mně ty tisíce hodí. Považte si, lidé, že La Reva mě miluje...“ rozbánil se Standa jako zamilovaný student.

Všichni se mu zasmáli a rozcházeli se do svých ložnic.

„Považte si, lidi, že mě Zdeněk miluje,“ šeptala si Hedvika, když klečela na svém lůžku. Do pokoje svítil jí měsíc a Hedvika, jako malá roztoužená holčička, poslala po něm pusou tomu, kdo první uchvátil její srdíčko, kdo prvně dovedl k němu zahovořit skrze společenské formality a nudné fráze.

Kapitola třetí

Pepíček se ženil. Vše bylo tak, jak si to Hedvika představovala. Překrásná bílá nevěsta, zástup růžových družiček, spousta telegramů a svatebních darů. Svatební hostina byla u Svačinů. Milka neměla maminku a pak, paní Anna nechtěla připustit, aby svatba byla jinde.

Hedvika celý měsíc vyjednávala se švadlenami, s květináři, ale za to byla to veselka, jakou hned tak někdo neviděl. Mladý, dvacetiletý ženich, trochu rozpačitý, a překrásná nevěsta s dlouhatánským závojem. Zástup fotografů před kostelem a fronta aut. Hedvika jako první družička, zadívaná do svého mládence — Zdeňka Kavana. Ano, tak to bylo, již celý rok se měli rádi, již celý rok skrývali dovedně svoji lásku.

Hostina u Svačinů předčila všechno očekávání. Všude myrtové věnečky a na místě, kde se manželé prvně políbili, tam za palmou v zimní zahradě, byla udělána bílá koruna.

Pod touto korunou objal také Zdeněk Hedviku a zašeptal jí: „Kéž bych tě také dostal jako Pepíček Milku.“

Veselí naplnilo celý byt. I kuchaři v kuchyni připíjejí novomanželům a paní Anna občas zaplakala štěstím. Veselý byl i Standa, přestože poslední čas táhla se mu přes čelo hluboká vráska. Dojemné hlazení své matky i sestřino něžné vyzvídání odbýval jenom slovy: „A to nic, to přejde.“

Paní Anna se zase jednou cítila na výši situace. Děkovala svým penězům, že jí připravily tak nádherný den, jakým byl dnešní. Nelitovala probdělých nocí, nevzpomínala svého zavrženého mládí, jen když se vyplňovalo to, o čem snila ve svých nejodvážnějších snech.

Vlastně sem celá tato sláva nepatřila, neboť to již nebyl byt paní Anny, to nebyl její dům.

Standa, který byl již plnoletý, dostal celý činžák i s lahůdkářstvím a paní Anna je u něho jen dočasně. Nic si u syna nevymínila, přece nebude dávat do listin věci, které jsou povinností každého dítěte. Celý dům, tak, jak byl, i s dobře jdoucím obchodem, připadl Standovi a paní Anna složila ruce v klín.

Teď, při Pepíčkově svatbě, odevzdala mu statek, na kterém si vymínila výměnek do konce svého života.

„Takový letní byt,“ usmála se na pana Jiranku, když tuto okolnost vepsala do listin. „V zimě budu u Standy, tady v bytě, nebo u Hedviky v tom činžáku, a na statku budu jen kratičko. Jen abych pookřála na výsluní jejich štěstí.“

Pan Jiranka se vším souhlasil a mnul si ruce. Milka nedostala nic a vdává se do takového jmění. Pan Jiranka nikdy nečekal, že jeho dcera udělá takovou partii. Je vidět, že Milka rozumí životu.

Po svatbě bylo rozhodnuto, že novomanželé odjedou do Itálie a teprve na jaře se vrátí na statek. Pak budou žít tam uprostřed vlnícího se obilí, ve vůni mateřídoušky a v klínu lesů. Tak si to alespoň představovali manželé i Zdeněk, který napsal novomanželům oslavnou báseň.

Skutečně pak odjeli manželé a v bytě zůstali jen hodující svatebčané. Paní Anna každou chvíli zaplakala a pan Jiranka ji těšil. Hedvika tiskla ruku svého Zdeňka a rýha na Standově čele se prohlubovala.

Pak odcházeli svatebčané, poručeli se, odešel i pan Jiranka. Nahore osaměla Hedvika s matkou, jako tehdy po čaji, jenže tentokrát jich bylo méně. Pepíček odjížděl do Itálie.

„Je mně tak smutno, jako by mně vítr urval jeden květ,“ lkala paní Anna.
„Mami, prosím tě, ty mluvíš už jako ten kecal Kavan,“ domlouval jí Standa.
„Jen nech Zdeňka, ty by ses nikdy na nic takového nezmoohl,“ bránila Hedvika svého chlapce.

„No, abych tě líbal v zimní zahradě, na to bych se zmoohl,“ pošeptal Standa jízlivě Hedvice do ucha.

„Tys nás viděl?“ lekla se Hedvika.

„To není kluk pro tebe,“ domlouval jí Standa, ale byl přerušen plačící matkou.

„Kdybyste věděli, jak je matce, když jí odejde syn. Ještěže mám vás. Vy mě nikdy neopustíte, vidíte?“

„Ne!“ řekla slabě Hedvika a myslela na Zdeňka. Standa vůbec nepromluvil.

„Dnes musíš spát, Hedviko, se mnou. Proplakala bych celou noc,“ naříkala paní Anna a odváděla Hedviku do svého pokoje. Tuto noc nespaly obě. Jedna plakala pro syna, druhá myslela na svoji horoucí lásku, prvou lásku svého života.

Několik dní po této svatbě zastihla Hedvika Standu ležícího na pohovce s cigaretou v ruce.

„Co že nejsi u La Revy?“ zeptala se ho, jen aby něco řekla.

„Co je ti do toho? To bych se také mohl ptát, proč nejsi u svého básníka tam v rozvrzaném pokojíku,“ odbyl ji Standa.

„Mlč! Ty také všechno vyslídiš. Ať tě neslyší maminka.“

„Jen se neboj, já umím mlčet, ale zrovna teď bych rád něco mamince řekl.“

„A co?“ lekla se Hedvika.

„No víš, ono je to těžké. Ale snad to pochopíš. Zkrátka jsem do Revy celý zblázněný. Ale stojí to strašné peníze. Musel jsem jí koupit auto, teď jsem financoval tři filmy, které propadly, a teď chce Reva přepychový byt. To víš, na vilu nemám. Alespoň na takovou, jakou si ona představuje. A tak jsem si myslel, že bych řekl mamince, aby se jako přestěhovala, víš, třeba k Pepkovi nebo někam k tobě, a že Reva přijde sem.“

„Ježíš, Stando, to jsi daleko,“ polekala se Hedvika. „Stando, když se to tak spočítá, Kriste Pane, kde jsi ty peníze vzal?“

„Pssst,“ umlčel ji Standa. „Ať to maminka neslyší. Ne že bych se jí bál. Ale je to tak nepříjemné, když by to věděla. Vůbec, kdyby nám vyplatila peníze, vzala si své a o nás se nestarala, udělala by lépe. Takhle je člověk plnoletý a ještě aby se bál maminky.“

„Stando, nemluv tak. Víš, že maminka má jenom nás, že pro nás všechny ty peníze sháněla.“

„No tak, peníze sehnala a teď...“

„Teď může jít, vid,“ dodala Hedvika.

„Nebylo by ti také lépe, kdybys dostala prachy a mohla si dělat, co chceš? Takhle ti maminka nikdy nedovolí vzít si toho tvého hladového básníka.“

Hedvika svěsila hlavu. Uznávala pravdu Standových slov, ale přece se v ní bouřila ženská solidarita, přece podvědomě cítila, že i ona bude jednou matkou, že i ona bude chtít zasypat zlatem svá mláďata. Tak se tedy odměňují děti, pro které se matka zřekla všeho, pro které pracovala do úpadu a pro které zapoměla na své radosti. Dej sem peníze, a můžeš jít. Hedvika připadala si tak slabou v postavení mezi milovaným hochem a matkou. Ale teď je tady Standa se svou nemožnou nabídkou.

„Jak to uděláš?“ zeptala se ho znaveně.

„Matka musí mít rozum. Nemůže mně kazit štěstí.“

„Ne, ona ti jistě štěstí nezkazí. Ale řekni mně, kde jsi vzal ty peníze?“

„Půjčil. Abych se ti přiznal, moc mně z toho domu už nezbyvá.“

„Stando!“ zhrzla se Hedvika.

„Co se divíš, holka, my bohatí, my si musíme to štěstí sakramentsky draho zaplatit. Za každý polibek, za každé pohazení jen platit, jen platit.“

„Mařka tě mnoho nestála.“

„Copak ta. Bůh ví, co se jí narodilo. Považ, že jsem už táta a naše máma babičkou. Ale pořád tomu nevěřím. Pořád čekám, že i jí musím důkladně zaplatit.“

Po této rozmluvě bylo v domě několik dní zlověstné ticho. Paní Anna ve vzpomínkách na šťastného syna netušila, co se chystá na její hlavu. V Hedvice zatím uzrál plán. Jestliže Standa řekne mamince, aby se vystěhovala, nezbude jí, aby šla k ní, k Hedvice. To pak již nikdy nemůže říci paní Anně o své chudé lásce, lásce bez peněz a existence. I rozhodla se, že přemluví maminku k svolení před Standou. Svěřila se s tímto plánem Zdeňkovi a ten nadšeně souhlasil.

Trochu rozrušeně vešla proto k matce do pokoje. Maminka seděla ve své oblíbené houpací židli. Hedvika pozdravila nadobytě slušně, pohladila maminku a chtěla ji začít prosit. Zaleknutá však odstoupila. Paní Anna seděla ve své lenošce bílá, jako bez života. Jen slzy jako hrachy kanuly po její voskové líci.

„Standa, můj Standa, kterého jsem ze samé lásky nosila pod srdcem, ten Standa, pro kterého jsem si vyprosila svého manžela, ten mně teď řekne, abych se vystěhovala, abych dělala místo nějaké jeho milence.“

„Ale maminko,“ chtěla něco namítnout Hedvika, ale slova zadržela se jí v hrdle.

„Holčičko, miláčku, teď mám jen tebe. Jen ty mě nesmíš opustit. To víš, ti hoši. Uteče to člověku, jiná žena si je odvede, ale my, ženy, my musíme držet dohromady.“ Paní Anna líbala při těch slovech divoce Hedviku, tiskla ji k sobě a nepostřehla, že Hedvika se jí vysmekává, že jí je nepřijemné těsné objetí, že o matčiny polibky nestojí, když denně dostává lepší, od milovaného muže.

„Hedviko, drahoušku, postěhuji se k tobě. Víš, v zimě budu u tebe, v našem domě, a v létě pojedeme k Pepíčkově.“

„A co Standa?“ hlesla Hedvika. Paní Anna sklonila hlavu. Hedvika čekala, že paní Anna prokleje své nezdárné dítě, že je bude tupit.

„Budu ho pořád mít tak ráda.“ Paní Anna usmála se provinile na Hedviku. Ta, ač nepochopila celé to moře mateřské lásky, tu něhu, kterou má každá matka pro své dítě, i když ji tluče, políbila maminku do vlasů a zapomněla chvíli na své hoře.

Kapitola čtvrtá

Pepíček se svou chotí vrátil se z Itálie. Oba byli svým manželstvím nadšeni a tvrdili, že není šťastnějších lidí nad ně. Celé dny trávili v hlučné společnosti, ze zábavy chodili do zábav, celé noci protančili, až někdy Pepíček usnul za stolem. Milka se smála a Pepíček ji bral kolem pasu.

Za své kratičké návštěvy v Praze, kdy manželé vykonali povinné návštěvy, rozdali dárky z cesty a slíbili, že brzy přijedou opět na návštěvu, navštívili také paní Annu již v novém bytě.

Paní Anna se zase rozplakala, ale tentokrát bylo v jejích slzách hodně hořkosti: „Změnilo se tady hodně, než jste přijeli, změnilo, vidíte?“

Milka, která byla o všem zpravena, pustila se skoro do paní Anny:

„Proč jste, prosím vás, pouštěla ten byt. Úplně cizí ženská a teď se tam roztahuje. Co si ten Standa myslí? Utratí s ní celé jmění a pak snad nám přijde na krk.“

„To přece nemůže,“ pravila ztichlá paní Anna. „Pepíček má svůj díl pevně připsaný, na ten mu již nikdo nemůže sáhnout.“

„Totiž, půlku svého dílu,“ přerušila ji Milka. „Polovičku dal připsat mně.“

Na toto prohlášení paní Anna neřekla nic, jen dech se jí zatajil nad náhlou myšlenkou. Při pohledu na zamilované lidi ji však zaplašila.

„Proč jsi, maminko, odešla z toho bytu?“ zeptal se znovu pomalý Pepíček.

„Ale, dítě, musela jsem. Přece byt není můj, je Standy, a ani k vedení krámu mě nepustil. Snad již tomu nerozumím.“

„Ale tady si hezky žijete,“ obracela Milka hovor, aby zaplašila dojem svého vyhrknutí. Také se nemusila hned pochlubit. Vždyť ta stará paní se nemusila nic dovědět.

„No, žiji, žiji,“ přitakala neochotně paní Anna.

„Copak, maminko, snad vás také Hedvika nezlobí?“ ptala se hned Milka zvědavě.

„No, nezlobí,“ váhala paní Anna.

„Jen se mně, maminko, svěřte, vždyť jsme přece příbuzné,“ přemlouvala ji Milka.

„Totiž, dozvěděla jsem se, že Hedvika chodí s tím básníkem Kavanem. Taková chudá myš to je, bez existence.“

„Ach ten,“ podivila se Milka. „Ten se pro praktický život nehodí. No, ale třeba by jim stačilo, aby žili jen z tohoto domu.“

„Měla jsem s dcerou vyšší plány, než aby živila neschopného člověka. Ale my, mámy, jsme zde asi proto, jen aby nám děti ty plány hatily. To poznáš, Milko, brzy sama.“

„My nebudeme mít děti, vid' Pepíčku?“ zašvitořila Milka, jako by mluvila o tom, že si nekoupí novou taštičku.

„Snad máte pravdu,“ podotkla paní Anna, když přešla první překvapení. „Děti jsou taková odpovědnost, taková oběť, že jen veliká žena může ji podstoupit. Děti jsou něco, pro co člověk žije, čemu by krve nacedil, pro co pláče, když si to uskřípne prstík, a když to pak vychová, přivede si to cizí ženskou do bytu a mámo, můžeš jít. Já tě už nepotřebuji.“

„Ale maminko,“ těšila plačící paní Annu Milka. „Neberte si to tak.“ Vpravdě nemyslela svá slova upřímně, neboť cítila, že ta „cizí ženská“ platí i na ni.

Hedvika tuto milou návštěvu nezastihla, protože byla u svého Zdeňka v bytě a ujišťovala ho svou láskou. Když jí pak matka vyčetla, že minula návštěvu Pepíčka s Milkou, napsala jim omluvný dopis a slíbila, že je přijede brzy navštívit. A svůj slib opravdu splnila.

Život vedle matky stával se čím dále tím těžší. V stálých výčitkách, v neustálém vyptávání a zrazování žilo se mladé Hedvice nadmíru těžce. Ale vzdor tím vzrůstal. Snad kdyby matka nezahořkla tak Standovým jednáním, snad kdyby stále nečekala, že ji přijde odprostit a odvede si ji domů, snad by pochopila dceřinu lásku, nebo by jí dovedla vše vymluvit. Takto však žila jako falešná mater dolorosa, ta, která své děti učinila svým jediným životním cílem, která se na ně zavěsila svou láskou jako balvan a hrozně trpí, když děti chtějí strážiti ten kámen a chtějí se rozletět k třeba pochybnému světlu.

Hedvika rozjela se tedy radostně od nevládné matky na venkov. Zdeněk, kterého v Praze nic nedrželo, odejel s ní. Ve vesnici najal si pokojík a milenci pokračovali ve své lásce.

Novomanžele našla Hedvika pohádané.

„Dobře, že jsi přijela,“ vítala ji zamračená mladá paní.

„No copak se stalo?“ snažila se Hedvika přejít celou věc s úsměvem.

„Ale považ si, tak jsem se těšila, že jaro strávím ve vůni kvetoucích stromů, a zatím na statku ani jeden strom není. Všechny pomrzly v té veliké zimě roku 1929 a statkář je nevysázel.“

„Snad to nebylo povinností strýce Emany.“

„Snad nebylo, ale napsal o tom Pepíčkovi a ten na vysazování zapomněl. A víš, jak milují kvetoucí stromy.“

„No tak se vysadí na podzim,“ urovnávala při Hedvika.

„Ale kdypak vyrostou?“ tvářila se Milka rozmazleně.

Hedvice připadala celá ta věc za vlasy přitaženou a tušila, že příčinou hádky je něco jiného. Také se to brzy dozvěděla. Milka chtěla odjetí do lázní a Pepíček si dovolil protestovat. Poukazoval na žně a podobné hlouposti.

„Ach Milko, kdybych já měla statek a milovaného muže, na lázně bych ani nepomyslela,“ povzddechla si Hedvika a Milka hned odsekla:

„No ano, sestra musí být při bratrovi, a já, chudák, jsem zde jako zaprodaná.“ Celou dobu návštěvy mračila se Milka na Hedviku a na žádný pokus o usmíření neodpověděla.

Rozjasněná Hedvika, která stopila svoji lásku do vonících luk, do zpěvu ptáků a vlnícího se obilí, nedovedla pochopit, že někdo se dovede zlobit pro zmrzlé stromy nebo pro zamítnutou návštěvu lázní.

A Milka, Milka s lakovanými nehty, která se zlobila, že není u statku tenis, že ji muž dokonce nutí, aby pěstovala slepice, ta zase hleděla na lásku své švagrové skrze prsty a naváděla Pepíčka, aby Hedvice domluvil, že jim všem dělá tady na venkově ostudu.

Výsledek této návštěvy byl, že Pepíček se odcizil sestře i ženě, že se zase stahoval do sebe a že se snažil vniknouti do statku, i když viděl, že na to sám bez hospodyně nestačí. Milka, která záviděla Hedvice její bezstarostný život, připadala si ještě nešťastnější na své samotě. Konečně Hedvika sama pocítila něco jako nechuť k této malé rodině. Ale byla jim vděčná za štěstí, které u nich prožila, za velikou lásku, rozhořelou znovu v jarních večerech.

Když se pak Hedvika vrátila do Prahy, byla v rozpacích, jak odpovědět na matčinu otázku po manželském štěstí mladých manželů.

„No, jsou šťastní, moc jsou šťastní,“ lhala a ani se za tuto lež nestyděla. Konečně, taková bouřka na manželském nebi znamená nejvýše nové vyjasnění, novou pohodu.

„A jak ty jsi se zde měla, maminko?“ ptala se pak, aby matku odvrátila od řeči o novomanželech.

„I dobře, dobře. To víš, jak se může mít opuštěná máma.“

Hedvika se kousla do rtů. Proč se jen tak ptala. Ale nemohla předpokládat, že matka se dosud nesmířila se Standou, že dosud ji bolí jeho jednání.

„Moc jsem tady plakala, Hedviko, tolik se mně stýskalo.“

„Ale maminko, vždyť jsem byla pryč jen několik dní,“ namítala Hedvika.

„Ach, po tobě se mně nestýskalo,“ řekla paní Anna upřímně, aniž pozorovala, že tato poznámka zabořila Hedviku.

„Viš, tak jsem vzpomínala na celý svůj život, probírala jsem všechny události a nakonec jsem přišla na to, že jsem vlastně babičkou. Hedviko, ty nevíš, co je to za pocit být babičkou. Vidiš před sebou rozrůstati se celý rod, vidiš, jak zraje a mohutní. Ach, Hedviko, já však neznám svého vnoučka, já ho neviděla, třebaže mu bude již ke dvěma letům. Když jsi tak byla pryč, měla jsem takovou chuť přivinout k sobě to malé, neznámé tělíčko, měla jsem chuť pohrát si s tím malým, s naší krví.“

„Maminko, ty bys neměla být nikdy sama. To pak přemýšlíš a z tvých myšlenek vzejde vždycky něco neblahého. Podívej se, dej se do nějakého dobročinného spolku, konej dobro a pořádej dobročinné čaje,“ pravila skoro mrzutě Hedvika. Paní Anna se skoro urazila.

„To je dobré. Rodinu mám, velkou rodinu, malého vnoučka mám a na jednou se mám starat o cizí lidi. Hedviko, já se ti přiznám, že svého vnuka musím vidět, že ho musím obejmout.“

„Snad nechceš navštívit Mařku?“ ptala se Hedvika. A když paní Anna přisvědčila, začala jí tento úmysl vyvracet.

„Ale máti, vždyť jsi se s Mařkou tak špatně rozešla. Vždyť ti může ukázat dveře. A kdo ví, jestli se to dítě narodilo. A vůbec, třeba není nám podobné, třeba nemá naše rysy.“

Paní Anna zadívala se vyčítavě na Hedviku.

„Hedviko, je vidět, že nejsi matkou. Pak teprve bys pochopila, co pro ženu znamená dítě, co pro ni znamenají dětské pěstičky a růžové patičky. Hedviko, kdybys znala vůni maličkových dětí, těch docela maličkových, v peřince, již to stojí za to, vážit cestu za Mařkou.“

„Mami, vždyť to dítě není v peřince, a pak myslím, že u dítěte, které si hraje u hnoje, nedá se o vůni ani mluvit.“

„Zkrátka, nechceš mně rozumět,“ řekla sklesle paní Anna. „A já tě chtěla poprosit, abys jela se mnou za Mařkou.“

Hedvika si jen povzdechla. Když pak v klidu o tom uvažovala, přišla na to, že vlastně má podporovat nový matčin zájem, neboť spíše zapomene na Standu a konečně na ni samotnou.

„A možná, že bude pak ke mně a ke Zdeňkovi povolnější,“ utěšovala se v duchu. Následkem těchto úvah přitulila se jednou k mamince a řekla:

„Tak, máti, vlak do Benešova jede po osmé hodině. Tam přisedneme na lokálku, a když ještě asi hodinu půjdeme, najdeme konečně tvého vytouženého vnuka.“ Paní Anna padla jí v dojetí kolem krku.

„Věděla jsem, Hedviko, že mě nezklameš. Tak zítra pojedeme. Ježíši, to musíme honem nakupovat, přece nepřijedeme s prázdnou.“

Obě pak sešly do města, aby postávaly před hračkářskými obchody a zá vody s dětskými vybavičkami. Paní Anna by nejraději nakoupila čepečků s růžovými pentlemi, slintáčků a maličkových kabátků. Hedvika měla ji co přemlouvat, že je to možná kluk se špinavým nosem a že by měla koupit raději důkladné kalhoty. U hračkáře se scéna opakovala. Paní Anna chtěla koupit houpacího koně, koloběžku a pak zase velikou mluvící pannu. Hedvika jí musila vysvětlovat, že na takovou obtížnou cestu musí mít jen nejmenší balíčky a co nejméně krabiček. Paní Anna ji skoro neposlouchala. S povzdechem pozorovala Hedvika kupící se věci na pultě, ale když viděla rozzářené oči své matky, musila se usmát. Jako před Mikulášem vypadaly obě, když se vracely domů. A ještě k cukráři, ještě něco pro Annu a pro ovoce. Hedvika měla plné ruce a paní Anna chtěla zavolat posluhu.

Ve vlaku zjistila pak paní Anna, že toho polovinu zapoměly. Hedvika se potutelně usmála, neboť ona byla příčinou zapomenutí. Ale i takto bylo balíčků až dost, a když vystoupily z lokálky, nevěděla paní Anna, jak tu spoustu pobrati.

Autobus zde nejezdil a kočár nebylo lze sehnat. Nezbylo proto oběma nic jiného, než kráčeti dlouhou zaprášenou silnicí.

Slunce pražilo a horko se stávalo nesnesitelné. Kořenná vůně kosených luk letěla nad krajem. Louky zářily červenými šátky žen a blýskaly se kosami. Všude sváželi uschlé kupky a kola žebříňáků skřípala. A když přešel takový drkotavý žebříňák po zaprášené silnici, nebylo na ní půl hodiny možno dýchat.

Paní Anna kráčela statečně vpřed. Neustále stírala pot slepený s prachem. Hedvika se obdivovala její statečnosti, s jakou kráčela za svým vnukem. Musí to být veliká touha, když zpohodlnělá paní Anna podstoupila tuto krušnou cestu pro syna své služky!

„Představ si, že Milka má býti v tomto parnu na statku,“ obracela myšlenky své matky na jinou stranu.

„Když se děvče vdá z lásky, jde za svým mužem třeba do pekla. A Milka přece toužila po venkově, říkala, že je Prahou znechucená.“

Hedvika jí neodporovala. Uznávala pravdu jejích slov a zároveň věděla, že tato slova nevztahují se na Milku.

Mlčky přešly pak nějakou malou vesnicí. Za ní spatřily v oblacích prachu pomalu jedoucí žebříňák. Sedlák křičel na táhnoucí voly a selka kráčela bosa se svěšenou hlavou za vozem. Paní Anna ji pozdravila, vyptala se na cestu a dala se do řeči. Žena bez zájmu dívala se na městské paní a neochotně odpovídala.

„Ano, tohle je ta vesnice, kterou hledáte. Ještě několik minut a jste tam.“ Paní Anna poděkovala a hned navazovala dále.

„Jakýpak máte život na takové vesnici?“

„Inu, veselý moc není. Dřina, dřina a pořád jen dřina. Nic se neděje, jen že se o tancovačce poperou chasníci. A pak že se nějaká ta holka vrátí ze služby s děckem v náručí.“

Paní Anně se až zatajil dech, jak rychle přišla k svému cíli.

„No, kterápak to posledně měla nemanželské děcko?“ ptala se paní Anna dychtivě. Žena se zamyslí. Její mozek pracoval v žáru velmi pomalu a trvalo dlouho, než prohodila:

„A myslím, že to byla Mařka Kučerová. Nějaký bohatý pán ji svedl a pak ji nechal. Ono se to tak dělá.“

„I chudák,“ politovala ji paní Anna.

„Tahle náhodou chudák není. Vzal si ji nějaký starší sedlák. Dobře se vdala.“

„Vdala se?“ vyhrkly obě ženy udiveně.

„Ano, ano, ani nevím, do které vesnice se vdala. Někam hodně daleko.“ Paní Anna se až zastavila. Tak je v koncích. Teď se může zase vrátit.

„To mu neřekla, že bude chovat?“ ptala se Hedvika selky.

„Jakpak ne. Vždyť se vdávala a kluk byl na světě. Ale ten mužskej si z toho nic nedělal. A když někdo dělal nějaké poznámky, hezky si na něho vyjel.“

„Kluka tedy měla,“ opakovala si paní Anna, která z celé řeči zachytila jen toto slovo. Další cesta byla tedy zbytečná. Unaveně se zastavila.

„My už dále nejdeme. Zajdeme tamhle k lesu a pak se vrátíme. Tak žijte dobře a ať vám sena dobře uschnou.“

„I dejž to Pánbůh,“ odpověděla selka a bez ohlednutí kráčela dále za vozem. Šla s hlavou hluboce skloněnou a ani nepřeskakovala hromádky ostrého štěrku. Paní Anna podívala se jen bolestně na dceru. Beze slova se vracely. Rovněž mlčky vstoupily do vlaku a celou jízdu zpět do Prahy promluvily jen málo vět. Paní Anna již nikdy nevyslovila přání podívat se na svého vnuka, přestože na něho skoro denně myslela.

Kapitola pátá

Milka přece jela do lázní. Pepíček jel s ní na několik dní, aby ji uvedl do společnosti. Pak ho již Milka nepotřebovala. I na obtíž jí byl její pomalý, nezábavný manžel. Jako by teprve teď viděla jeho chyby, které před svatbou pokládala za přednosti. Ale jen když si pláčem vydobyla pobyt v lázních. Na statek a na udřeného Pepíčka si ani nevzpomněla.

Pepíček dělal, co mohl. Na poli byl, u dojení, i slepicím házel. Radostně přivítal maminku s Hedvikou a hned jim uložil plno drobných starostí s veselou myslí, ale paní Anna se nad tím pozastavovala. Proč má ona dohlížeti při odvážení mléka, když zde má být hospodyně a když ona sem přijela jen na letní byt si odpočinout.

„Ale maminko, Milka byla opravdu nemocná,“ omlouval Pepíček svou ženu. „Taková nervózní, pracovat nemohla.“

„Tomu se u nás říká lenost nebo rozmazlenost,“ odbyla ho paní Anna.

„Standovi, to jsi dovedla ustoupit, to je tvůj miláček. Ale my ostatní, my musíme dělat jen dobrotu,“ mračil se Pepíček.

„Ano, chci mít z vás víc než pouhé milence filmových hvězd. Koukej, Hedvika! Domlouvala jsem jí kvůli tomu básníkovi a nechala ho.“

Pepíček jen vykulil oči. O tomhle skutečně nevěděl. Vždyť ještě včera potkal Hedviku mezi obilím, zavěšenou do svého miláčka. Skoro jim Pepíček záviděl. Ženu má v lázních, baví se tam a on zde může objímat jen snopy na poli. Matce neřekl nic, zato promluvil o samotě s Hedvikou.

„Pepíčku, prosím tě, neříkej to na mne. Víš, maminka mne stále hubovala, stále vyčítala, a tak jsem jí raději zalhala, že jsem se rozešla se Zdeňkem. Alespoň je na chvíli klid. Až se to dozví, bude zuřit, ale teď mám klid a prožívám tak krásné chvíle. Vždyť je znáš,“ naklonila se sestra k bratrovi. „Vždyť jsem ti také pomáhala, když jsi chodil za Milkou. Neprozrad proto, že Zdeněk bydlí zase ve vesnici a že se každý den vídáme.“

Po této rozmluvě byl na statku klid. Rozjásaná Hedvika zpívala od rána do večera. Paní Anna byla na ni pyšná a v duchu spřádala veliké sny o její budoucnosti. S lidmi z vesnice se nestýkala, a proto se nedověděla, že v podvečer potkávají pár mladých lidí roztoužených láskou, kteří zapadají do ticha ztemnělého lesa.

Pepíček v úmorné práci zapomínal na svou krásnou choť a jen neopatrné narážky ženců připomínaly mu nevhodné chování Milčino.

Ale ať pracoval, jak chtěl, ať dřel, lidi najímal, viděl, že na vše nestačí, že je to nad jeho síly. Ani pořádná hospodyně by mu nebyla mnoho platná. On sám byl mlád, nezkušený, a hlavně nezvyklý tvrdě pracovat. Často si myslel, že nejlépe by bylo statek pronajmout a žít jen z nájmu. Ale Milka byla poloviční majitelkou a nikdy by k pronajetí nesvolila. A pak by jí nájem nestačil na její nákladný život.

Přestože chodil na porady k sousedům, přestože uposlechl každé rady, viděl, že práce jde jen pomalu kupředu a že je nijaká. Co mu byly platny

teorie, naučené ve škole, co mu byly platny stroje, když v praxi neuměl obého náležitě využít.

Paní Anna, která to vše viděla, či spíše vytušila ženským instinktem, dávala vinu bratru Emanovi.

„Ten si tady jistě nadělal jmění a teď odešel s plným měšcem,“ říkávala neopatrně Pepíčkově před celou čeledí.

Výsledek toho byl, že jednoho večera přišel na statek opálený Eman a hned se pustil do Pepíčka, co to o něm rozšiřuje za řeči. Pepíček zrozpačitěl. Bylo mu stydno sváděti vše na matku a nechtěl se přiznat k svému špatnému hospodaření.

Eman se rozčiloval víc a více. Vypadalo to na hádku.

Konečně zakročila Hedvika. Vzala jemně strýce pod paží a odvedla ho kousek dál. Pepíček toho využil a zmizel v domě.

Hedvika zatím mluvila k strýci. Vyložila mu vše po pravdě, vysvětlila mu, proč je maminka tak nervózní, vyprávěla mu o Standovi i o Milce. Strýc se uklidňoval. A když mu Hedvika vyprávěla o neskonale lásce k dětem, které matka obětovala celý život, Eman úplně zmlkl.

„Byl jsem přece s Annou vychován. Hráli jsme si se stejnými hračkami a myslel jsem si, že budeme přáteli do smrti. Ale to bohatství ji zkazilo. Ani jsem jí neměl tento statek dohazovat. Možná, že by vše dopadalo jinak. Teď chodí Anna vesnicí, hlavu drží vzhůru a prsteny svítí jí na tlustých prstech.“ Strýc pokyvoval hlavou.

„Nediv se jí, strýčku. Je na vrcholu svých tužeb, Pepíček se jí vydařil, Standovi by odpustila hned, jak by se jen před ní objevil, a ze mne vlastně má také radost.“

Strýc se na ni ostře podíval. „No, Hedviko, když jsme tak u toho. Moc hezky se nechováš. Tahat se s tím klukem po lesích, ukazovat se lidem, pracujícím na poli, to bys zrovna nemusila. O tom Standovi jsme to věděli již tehdy, když sem jezdil na prázdniny. To dítě dovedlo být tak zlé, že jsem se tomu sám, já, otrlý sedlák, divil. Nad Pepíčkem jen mávnu rukou. On za nic nemůže. Nemá hlavu na hospodářství. Jo, panečku, to člověk musí stále myslet, jak toho pole nejvíc využít, jak tu přírodu donutit k většímu prospěchu, a ne jako on, jezdit na sekačce a koukat do nebe. Ženské mu za zády kradou snopy a on nic nevidí. A ta jeho fíflena ho dorazila. Taková ženská na venkov!“

„Strýčku, ty myslíš, že je to s Pepíčkem tak vážné?“ ptala se Hedvika s úžasem v hlase. Strýc se na ni zpytavě zahleděl. Opravdu, to děvče nic neví, to se dovede jen smát a líbat se se svým hochem. Bylo mu jí náhle líto. Nechtěl ji strašit, ale přece ji musí upozornit. Řekl proto váhavě:

„Hedviko, tento statek nebude dlouho ve vaší rodině. Nemysli si, že vám ho snad nepřeji. Spravoval jsem jej kolik let, a tak vím, co potřebuje. A hospodařil jsem na něm čestně, nekradl jsem.“

„Ale strýčku, o tom přece nebudeme hovořit,“ přerušila ho Hedvika.

„Hovořit, nehovořit. Nerad bych zase slyšel, aby má vlastní sestra roztroušovala po vsi, že jsem ji okradl. Neokradl jsem ji. Naopak. Tak jsem měl ten

statek rád, že jsem jej zvelebil a opravil. Jen se zeptejte sedláků ze vsi. Sami mně teď říkají, jaký jsem to sklídlil nevděk. A právě že ten statek mám tak rád, je mně líto, jak upadá. To na něm hospodaří Pepíček první rok.“

„Strýčku, nešlo by to, abys vzal ten statek nějak pod ochranu?“ lichočila se Hedvika k Emanovi.

„Holka, mám teď své stavení, svoji rodinu. S ženou chodíme spát v noci a vstáváme přede dnem. A ještě bych měl cizí opatrovat? Konečně, třeba by si toho Pepíček nepřál, a ta jeho namalovaná panička by mně mohla ukázat dveře. Ne, ne, z toho nebude nic. Každý ať si dělá své. A když to neumí, ať se do toho neplete.“

„To je těžký život, co?“ povzdechla si Hedvika.

„Je, je. Člověk musí být hodně silný a chytrý, aby obstál. Ke všemu musí být dobře vychován a otužen odmalička. A ne jako Pepíček, který měl stále domácího učitele, a když nejedl polévku, musela se mu vařit jiná, na kterou měl zrovna chuť.“

Hedvika ztichla. Co kdyby strýc věděl o Standovi a o ní. Ale raději mlčet. Poděkovala proto Emanovi, pozdravila se s ním a vrátila se k domovu. Paní Anna nechtěla však o Emanovi ani slyšet. Jen ať se Hedvika podívá na to otlučené stavení, na ty zmrzlé stromy. Ale Hedvika zase poukázala, že na statku bylo jen dvanáct krav a teď jich je tam pětadvacet, vypočítala, o co se zvětšil počet drůbeže za spravování strýcova, a paní Anna byla přístupná k uvažování. Ale že Pepíček je špatný hospodář, nechtěla uznat. Vždyť přece zavedl vodovod, do rybníka nasadil ryby a koupil nového koně.

„Ano, ale ještě to nemá zaplacené. Vodovod zavedl kvůli Milce, aby mohla mít koupelnu, ryby, aby je mohla chytat, a koně proto, aby na něm mohla jezdit.“ Hedvika to všechno matce vypočetla a snažila se, aby paní Anna pochopila, že je nutné něco podniknout na záchranu statku.

Ale paní Anna byla slepá a hluchá. Nemohla přece uznat, že její dítě je slabé a neschopné. Nemohla přece připustit, že se mýlila, když ho povolala k hospodářství. Nakonec to odnesla Hedvika.

„Je to smutné, že chceš Pepíčka očernit. Sama jsi byla pro svatbu s Milkou, sama jsi jim radila, aby jeli na statek, a najednou vystupuješ proti nim. Čeho tím vlastně chceš dosáhnout? Na podzim přece budeš plnoletá a dostaneš svůj činžák i s penězi. Nechci déle spravovat majetek svých dětí. Ale je mně líto, že se mezi sebou nenávidíte, že byste jeden druhého utopil na lžici vody.“

Hedvika mlčela. Zapomněla na Pepíčka, zapomněla na to, co chtěla pro něho podniknout. V duši jí zněla kouzelnou ozvěnou slova paní Anny: „Na podzim dostaneš svůj činžák i peníze.“ To pak nebude stát nic v cestě tomu, aby si vzala svého Zdeňka. To pak bude moci dělat, co bude chtít, a matka bude musit jen mlčet nebo trucovat. Hedvika proto ztichla a o Pepíčkově se více nemluvilo. Zatímco paní Anna chodila vznešeně po dvoře, zatímco se koupala v rybníku a hrála před vesničany vznešenou dámu, chodila Hedvika se Zdeňkem, dívala se mu do očí a oba snili veliké sny o příštím životě.

Pepíček chodil kolem nich celý mrzutý a nesvůj. Nic, docela nic se mu nedařilo. Žně byly v plném proudu, ječmen ležel pokosen, a najednou začalo pršet. Pršelo den, pršelo dva, a když se pak jelo pro ječmen, ležel tady vzklíčený do země. A totéž bylo se slepicemi. Každý den jich bylo méně a méně. Kam se poděly? Ta zaběhla, tu někdo ukradl, ta pošla na típek a tuhle si udělala maminka k obědu.

Když přišly otavy, bylo to totéž. Krásné voňavé seno leželo na loukách, jen je skopit a odvézt. Ovšem, přišla bouřka s průtrží mračen a otava byla mokrá nebo spláchnutá do potoka. Copak ostatní sedláci. Ti, jak viděli, že se nebe zatahuje, vyjeli tryskem na louku, každý musel pomáhat, i děti hrabaly. Ale u Pepíčka se dělalo ode dvou a před druhou nedostal nikoho na louku, i kdyby mu zlatem zaplatil. A v takovou rozhodnou chvíli každý utekl zachránit vlastní, pomoci svým.

„Kdybych tak měl podruhy, bylo by lepší,“ stěžoval si Pepíček.

Ale Milka nesnesla špinavých dětí podruhů, nesnesla jejich křik, a tak musili podruhově ze statku. S čeledínem a děvečkami člověk mnoho nezmuže, zvláště když jedna děvečka musí být stále k ruce milostpaní z Prahy. Pepíček zahořkl proto na matku i na Hedviku. Copak Hedvika, ta si dala říci a dokonce chtěla pomáhat, ale mamince nemohl nic vytknout, nic říci. Na všechno mu odpovídala přívalem slz a výčitkami, ona že mu nashromáždila tolik peněz, aby se měl dobře. Och, Pepíček se neměl dobře. Nejlépe by mu bylo, kdyby mohl být tak knihařem nebo hodinářem, jak by ho nechal jeho otec jistě vyučit. Ale vládnout, rozkazovat, rvát se s přírodou o skývu chleba, na to byl Pepíček příliš pomalý a nerozhodný. Stál tady s mozoly na rukou, s udřeným tělem, s duší plnou vzpomínek na svou krásnou ženu, a měl chuť lehnouti si mezi šumící trávu a spát. Spát, dlouho spát, aby přespal všechno, i svůj život.

Kapitola šestá

Bylo právě uprostřed sušení otav, když přijela Milka z lázní. Přijela nečekaně, zářící, usměvavá a dokonalá. Vlastně byla čekána mnohem dříve. Svůj příjezd odkládala však tak dlouho, jak jen bylo možné. Teď tady byla a Pepíčkovi připadal život lehčí.

Zpod krajkového klobouku hleděly na něho šelmovské, koketní oči jeho ženy a její ruka s červenými nehty ho lehce objala.

„Ach, Pepíčku, to byla nádhera. Škoda, že jsi tam nebyl. Tanec, promenády, výlety, no prostě báseň. Víš, příští rok pojedu zase. Ale teď jsem ráda, že jsem zase u nás, na našem venkově,“ dodávala, aby přikryla slovy oznámení pro příští rok. Pepíček se jen usmíval, hladil ji a myslel, že je vše dobře.

„Och, vy jste ještě zde?“ zvolala pak Milka, když viděla Hedviku, sypaní slepicím. Na Milčině tváři se usadil tak překvapený výraz, jako by přítomnost paní Anny s Hedvikou nečekala a jako by jí byla navýsost nepříjemná.

Paní Anna hned vyběhla z domu. Dělal jí dobře, že mohla obejmout tu dokonalou dámu, která na svých vysokých podpatcích stála na nezameteném dvoře.

Milka, která byla společensky dokonale zběhlá, uznala, že si nesmí starou paní rozzlobit, a proto ji políbila na obě tváře a sladce zahovořila:

„Ach, maminko, to jsem ráda, že vás vidím. Také jsem vám přivezla hezký dárek.“ Při těchto slovech vzpomínala Milka honem, kterou z přivezených nových věcí dá paní Anně jako dárek.

„A tobě, miloušku, jsem také něco přivezla,“ řekla Milka a objala Hedviku. Ta zaražena kráčela vedle ní. Jak to, že před chvílí nevěděla nic o jejich pobytu zde a najednou jim veze dárky. Ale i jí bylo dobře vedle dokonale oblečené Milky a brzy se rozveselila. Bože, vždyť ona, přestože má krásné šaty, zapomíná na sebe i svůj bývalý společenský život a v lásce k Zdeňkovi nalézá plné uspokojení. Jak se může člověk tak změnit. Její úvahy byly však přerušeny veselým voláním Milčiným:

„Jsem to nevďečný tvor. Na svého miláčka jsem docela zapoměla. Ani pusu jsem mu nedala.“

Pepíček se zarděl a nastavoval ústa k polibku. Milka se mu však vysmekla a utíkala přes dvůr ke stájím. Rychle otevřela dveře a vběhla dovnitř.

Brzy se vrátila zamračená zpět.

„Kde je můj koník? Kde je Roby?“ křičela přes dvůr na Pepíčka.

„No, jsou teď otavy, jel pro seno,“ odpovídal neochotně Pepíček.

„Roby, a tahá! Můj Roby a těžký žebříňák. Človče, ty jsi necita. Vždyť si to zvíře strhá nohy a na čem pak budu jezdit?“ Milka zrudla výčitkami. Pepíček koktal něco o bouřlivém počasí i o tom, že mu otavy již jednou zmokly.

„Ano, tvé seno je přednější než já a než můj koník. Pro trochu suché trávy dovedl bys mně zkazit radost a nejraději celý život. Tak jsem se těšila domů, a hned prvý den tohle. Co bude zase dál?“ Milka naříkala, vyčítala, ba i svůj krajkový šáteček vytáhla.

„Pepíčku, přece nebudeš na svou ženu zlý,“ přidala se paní Anna. „Přece jí nezkazíš radost.“

Pepíček ovšem nezkazil radost Milce. Hned jak se kůň vrátil z louky, musel být vypřáhnut, a ještě čeledín musel zůstat doma, aby ho vyhřebelcoval a provedl.

Hedvika po celý ten výstup zaraženě mlčela. Před očima viděla svého strýce a v uších jí zněla jeho slova. Co však zmohla ona proti matce, Pepíčkovi a Milce? Nechala se proto vésti nahoru, do Milčina pokoje, a poslouchala její štěbetání. Milka, která si mlčení Hedvičino vykládala tím, že jí závidí, chlubila se, přidávala si vymyšlené příhody a nadšeně chválila život s Pepíčkem. Z velikých kufrů vyťahovala pavučinkové šaty, rovnala desítky párů střevíčků a hladila kožišninové pláště. Nakonec vytáhla nový jezdecký oblek.

„Považte si, že jsem v lázních jezdila každý den na koni. Dokonce jsem vyhrála hon za liškou. To je samozřejmé, musela jsem si tam dát ušít nový kostým. Nebyl ani tak drahý! Účet teprve pošlou. Ale bylo to nádherné. Představte

si, že jsem se tam sešla s hrabětem Kronem. Pamatujete se? Byl u vás na čaji! A teď se divte té náhodě! Hrabě Kron je naším sousedem. Ani jsme nevěděli, že jeho statky hraničí s našimi poli. Slíbil, že nás navštíví.“ Milka zmlkla ve svém povídání, neboť vešla služka a hlásila, že svačina je v besídce na zahradě. Milka vzala maminku pod paží a stále hovoříc vedla ji dolů ze schodů. Za nimi kráčel Pepíček s radostným úsměvem a zaražená Hedvika.

Pepíček ve své prostotě nechápal mnoho z vyprávění své ženy, ale Hedvika pochopila vše, i to, co Milka nevyslovila.

„Bože, změnila jsem se já, nebo se mění okolí,“ říkala si Hedvika v duchu.

„Je možné, že jsem byla jako Milka, že jsem byla jí nadšená a že její způsob života připadal mně dokonalým?“

Hedvika viděla velikou změnu v sobě, ale nedovedla říci, zda je to dobrá změna. Jsem lepší, ušlechtilejší, nebo jen přepjatější a omezenější, jak by řekla Milka?

Hedvika nedomyslela své úvahy, neboť došli do besídky a zase ji zaplavilo Milčino líčení. Pak se nepozorovaně ztratila a běžela tam za šípkové keře. Zdeněk již čekal. Vlétla mu do náručí a přestala myslet na Milku i na svoji duševní změnu.

Milenci kráčeli ztichlými mezemi. Na nebi vyskakovaly první hvězdy a mezi mraky prodíral se srpek měsíce. Zdeňkova ruka objímala lehce Hedvičina ramena a její hlava ležela na jeho prsou. Šli tak vedle sebe, ponoření do sebe, zapomínali na čas, na svět, a jen si šeptali vzrušená slova lásky. Snili své veliké sny a znovu zdokonalovali plán, který si již dlouho připravovali.

Pozdě v noci běžela udýchaná Hedvika zahradou k domu. Potichu otevřela dveře a vklouzla do svého pokoje. Z matčina pokoje dolétalo sem pokojné oddechování. „Chvála bohu, spí,“ zašeptala si Hedvika a vklouzla pod pokrývku. „Dopadlo to dobře,“ zasmála se pro sebe a políbila si dlaň, na které ještě pálił poslední Zdeňkův polibek.

„Již na podzim, Zdeňku, na podzim budeme svoji,“ říkala si v duchu a usmívala se do spánku.

Druhý den se pak vymluvila, že zaskočila k strýci. Ani se jí nikdo mnoho nevyptával. Všechno bylo zaměstnáno a točilo se kolem Milky. Dnes zůstaly dvě děvečky doma a na poledne se chystala malá hostina.

Hned ráno, jak vstala, oblékla si Milka jezdecký kostým, nasadila koketní klobouček a švihajíc bičíkem sešla na dvůr. Čeledín stál tam již s připraveným koněm. Pomohl Milce do sedla, a když zmizela v otevřených vrátech, dal se do smíchu. Opravdu, bylo to k smíchu. Dnes, kdy všichni se dřou na otavách, dnes, kdy nic nezahálí, ani hrábě, dnes musí zůstat děvečka a čeledín doma, aby obskakovali a pomáhali mladé paní do sedla.

„A sedí na tom jako na židli,“ řehtal se čeledín na děvečku, když přeběhla přes dvůr.

Lidé v polích a na cestách se otáčeli za Milkou. Poznámky, horší a nestydatější, než řekl čeledín, letěly za ní, a někdy hodně hlasitě, aby z nich Milka také něco měla.

„Pitomci,“ ulevila si konečně, když se jedna babka začala křížovat, takovou spoušť že ještě neviděla.

Ale když se nad Milkou sevřely koruny stromů, přestala myslet na smějící se venkovany. I na Hedviku s paní Annou zapomněla, ba i na svého manžela. Zapomněla na něho tak dalece, že se ani nerozmýšlela a pobodla koně k ostřejšímu klusu. Za chvíli vyjížděla z lesa. Projela kolem topolů a pak zvolnila klus. Byl tam. Stál opřen o strom a kůň se pásl opodál.

Milka dojela zvolna k němu. Srdce jí bušilo nezvyklým dobrodružstvím a ňadra se jí dmula.

Baron Kron k ní přiskočil, pomohl jí ze sedla a dvorně jí políbil ruku. Milce se až zatajil dech. Tak neuměl líbat nikdo jiný než Kron.

„Mil, jste tak hodná, že jste přijela. Celou noc jsem myslel na vás, na naši společnou cestu z lázní.“

Milka jen hořela. Ta vznešená zkratka jejího slova, to Mil, celý ten způsob dívání, ty dvorné způsoby, zkrátka vše na Kronovi ji okouzlovalo.

Mnoho nemluvila. Zato hovořil Kron. Lichotil, klaněl se a dobýval. Polovina z jeho ujišťování nebylo pravda, ale přece ženy chtějí, aby se jim lhalo. Kdyby Kron řekl, že ho večer trápil žaludek, že si pak vzal horkou koupel nohou, jistě by s ním Milka nemluvila. Když ale mluvil o svých duševních mukách pro ni, když ji nazýval bohyní svých snů, zmámil ji tak, jako kdysi Zdeněk Hedviku. Kron znal ženy i jejich touhu po romantismu a využíval toho. Pouhými slovy, kterými zakrýval šedivou skutečnost, dosáhl všeho, čeho žádal. A Kron toho mnoho nežádal. Pobavení, nějaký ten milostný poměr a novou ženu pro přeletavé dobrodružství.

S Milkou se shodli znamenitě. Vždyť ona také nechtěla nic jiného, než trochu vzruchu do svého jednotvárného života, trochu pikantnosti vedle svého manžela s omezeným úsměvem. A Kron jí toto vše nabízel. Proč by tedy nevyhověla jeho prosbám a nescházela se s ním i tady, na venkově? Vždyť se to nikdo nedoví, nikdo je neuvidí. Konečně, nad tím se Milka netrápila, jen když prožívala opět ten pocit sladkého trnutí vedle úslušného Krona.

Projeli se po Kronových lesích, koketovali spolu, mluvili ve vtipných nárážkách a konečně doprovázel Kron Milku k domovu. Jeli opuštěnými cestami a vyhledávali mileneckou samotu.

U hustého křoví se zastavili. Koně nemohli dál, pak Kron se musil vrátit. Znovu ujistil Milku, že je přijede navštívit, a znovu slíbila mu ztichlým hlasem, že zítra, již zítra, navštíví jeho zámeček.

„Mil,“ řekl Kron roztouženě a krásným pohybem ji objal. Nemusil vykládat dlouhé věty o svých duševních pocitech jako Zdeněk Hedvice, Milce stačilo jen to „Mil“, pronesené sevřenými rty a naplněné cigaretovým pachem.

Kron odejel a Milka rozhrnula křoví. Uděšena vyskočila. Před ní stála vylekaná Hedvika se Zdeněkem.

„Ty?“ zašeptaly obě najednou.

„Milko, ty a Kron?“ opakovala užasle Hedvika. „A na Pepička jsi si nezapomněla?“

Milka se zamračila. Mrzutě práskala bičíkem do jezdeckých bot. Náhle přivřela oči a zahovořila:

„Ano, já a Kron. Asi jako ty a Zdeněk. Budeš-li mlčet ty, budu mlčet i já. Jinak víš, co by maminka vyváděla. Nemáte oheň?“ obrátila se pak k Zdeňkovi s cigaretou mezi rty. Zdeněk zaraženě zavrtěl hlavou.

„Tak adié, miláčku, pojedu kolem potoka,“ řekla pak Milka, vyskočila na koně a zmizela za křovím.

Hedvika usedla do trávy. Hrůza celého života ji objala. Nic nepomohlo Zdeňkovo hlazení, ani jeho polibky. Rozbitý život obou bratří jako by padal na její svědomí. Ona, všechno ona se musí dovědět. Jen paní Anna nic neví, jen ta chodí se zavázanýma očima a hraje si na dámu. Zatímco ona se vychloubá svými penězi, boří se životy jejich dětí jako domečky z karet.

„Co bude dál, jak jí to mám říci?“ ptala se Zdeňka se slzami v očích.

Oba bratří, oba, Bůh ví, co je se Standou. Je to od ní tak ošklivé, že ho nevyhledá, že mu nepomůže. Sama, stopená ve velikém štěstí, nechá utíkat kolem sebe své drahé a nepomůže jim. Jistě je Standovi zle, když posledně říkal, že mu z domu mnoho nezbyvá. A tolik času uplynulo od té doby.

Teď Pepíček. Tupý, hloupý Pepíček jen s jediným životním světlem, láskou ke své ženě. Zase to bude Hedvika, která rozbije toto štěstí.

„A své zároveň,“ dodává Zdeněk do jejích úvah.

„Ano, i své,“ opakuje bezmyšlenkovitě Hedvika. Pak se v ní vzbouří všechna ženská touha po štěstí. Ještě prodloužit ten sladký stav skrývané lásky, ještě chvíli, ještě den, ještě hodinku, smlouvá se svým svědomím. Ať se doví Pepíček od někoho jiného o nevěře své ženy, ať to není zrovna ona, Hedvika. Vlastně byla to ženská zbabělost, taková duševní pohodlnost, mlčet, neříkat nic a jen se mazlit se svým štěstím.

Zdeněk ji ani mnoho nepřemlouval. Hedvika slíbila, že bude o Milce mlčet. A také mlčela.

U oběda chovala se Milka nadmíru nervózně. Při každém Hedvičině slově vyskakovala v očekávání něčeho zlého a zase klidně usedala, když Hedvika prohodila něco všedního. Dokonce se stalo, že Milka upustila vidličku, když Hedvika začala vyprávět:

„Tak považ, Pepíčku, co jsem dnes viděla,“ pravila Hedvika a Milka, zbledlá, čekala na pokračování. Ale Hedvika vyprávěla o křepelčím hnízdě a Milka s povzdechem zvedla svoji vidličku.

Hedvika vycítila její muka a skoro měla chuť potrápiti ji trochu. Začala tedy kolikrát něco vyprávět těmito slovy a pozorovala Milčin obličej. Pak jí bylo Milky líto. Jistě je dost potrestána a jistě toho Krona nechá. Přestala proto Milku trápit a spojenecky se na ni usmála.

Paní Anna nepozorovala nic. V duši cítila velikou pýchu nad tím, že obědvá mezi svými dětmi, že jí na nejjemnějším porcelánu a že se u stolu vybraně hovoří. Nevadí, že v žáru poledního slunce pijí všichni venkované na loukách z květovaných džbánů své polévky, nevadí, že v kuchyni se potí děvčata nad vařením jídel. Jen když ona a její děti krájí decentně

maso, odmítá zmrzlinu s námahou vyrobenou a těší se na odpolední odpočinek v síťové houpačce. Ona sama, bývalá služka, zapomněla rychle na zápach rukou od umývání nádobí, na vynášení shnilých bramborových slupek a na tahání těžkých puten uhlí.

Milka byla ráda, když oběd skončil. Sešla dolů do zahrady a natáhla se do trávy. Za chvíli přišla za ní Hedvika. Milka stáhla ji k sobě, políbila na ústa a zasmála se na ni. Hedvika stiskla jí ruku. Obě byly šťastné, ale obě měly různé názory na svoji dohodu. Milka myslela, že Hedvika mlčí proto, že souhlasí s jejím dobrodružstvím vdané ženy, že ho podporuje, nebo se mu dokonce obdivuje.

Hedvika naproti tomu viděla v Milčině polibku prosbu za odpuštění, slib, že všeho zanechá, a jakousi přísahu lepších časů.

Svůj omyl si však nevysvětlily. Nebylo na to času. Druhý den prohlásila paní Anna, že se vrátí do Prahy, a Hedvika nadšeně souhlasila. Celý den uplynul pak ve skládání věcí. Hedvika neměla ani čas pozorovati Milku. Ušlo jí, že brzy po obědě osedlal čeledín koně a Milka odjela. Neviděla ji ani, když se pozdě k večeru vracela s očima lesknoucíma se, s nepořádným účesem a v podivné náladě. Kdyby měla Hedvika čas, všimla by si jistě divné cigaretové vůně, kterou byla Milka načichlá, a skleníkové květiny, zastrčené za pasem.

Obyčejnému manželovi ušly by tyto drobnosti, natož tupému Pepíčkovvi. Jak se zdálo, postrádal Pepíček vůbec pocitu žárlivosti, nebo byl tak domýšlivý, že jakákoliv nevěra jeho ženy byla mu nepochopitelnou.

Kapitola sedmá

Hedvika zase dýchala těžký pražský vzduch. V ní samé se nic nezměnilo. Jen kulisy života byly jiné, jen její láska byla přesazena do jiného rámce. Místo šumících lesů s pryskyřičnou vůní, místo travnatých sedátek chodili teď se Zdeňkem šedými ulicemi a sedali na kamenné zábradlí Zámeckých schodů. Jejich pohledy byly však stále stejně teplé, stisky jejich rukou stále stejně vřelé. Naopak. Všechno dostalo jakýsi nádech blízkého konce, dojití splnění, a byla blízka doba vzájemného splnutí. Neboť oba prožívali nejkrásnější chvíle lidského života, dobu před manželstvím.

Svůj sňatek slavili docela tajně prvního listopadu 1933. Maminka se ovšem o ničem nedoví. Hedvika bude stále bydlet u ní jako slečna, Zdeňk bude stále ve svém mládeneckém pokoji. Ale budou svoji, konečně svoji. Že se to jednou paní Anna musí dovědět, o tom oba věděli, ale nemysleli na to. Vždyť to je tak daleko, jako se jim zdál daleko celý ten tajný sňatek. Do té doby je přece nutno tolik věcí vykonat. Hedvika o nich ví, myslí na ně, ale nebojí se jich.

Taková jedna věc je jít do klubu a zase se setkat se starými známými. Hedvika šla nastrojená mezi ně z mnoha příčin. Jednak aby se přesvědčila, co se o ní mluví a jak se o ní smýšlí. Pak chtěla poznat, jak lehce se zřekne tohoto

života, neboť Zdeněk nenáviděl celou tu společnost a nestýkal se s ní. Konečně se chtěla Hedvika dozvědět něco o Standovi z cizích úst, z cizích názorů.

S bývalou starou vážnou tváří vešla do klubovny. Bože, vždyť před Zdeňkem zapoměla se tvářit vážně, vždyť mu docela otevřeně odhalovala své vystouplé zuby. Nepřestal ji mít přesto rád. Je vidět, že jeho láska je opravdová.

Trochu rozčilená procházela Hedvika mezi obsazenými stolky, zdravila své známé a odpovídala na pozdravy. Hodně tváří bylo zde nových. Jinak se nic nezměnilo. Opět to nucené veselí, ty přejaté vtipy. Jen jedno jí bylo nové. Ty pohledy všech, tak trochu povýšené, tak přehlížející, ba i zvědavé. Hedvika sedla si mezi své bývalé kamarádky.

„Kdes, ženská, byla, že tě není vidět?“ ptala se jedna z namalovaných slečen. Hedvika viděla její šaty posledního střihu, viděla i nejnovější klips, za který musila ta dívka dát mnoho peněz, třebaže se za nějaký týden bude prodávat za pár korun. Ale právě to „míti to prvá“ dělalo z těchto dívek onu nepojmenovatelnou eleganci a výlučnost.

„Byla jsem s maminkou u bratra na venkově,“ odpověděla vážně Hedvika.

„Ježíš, to zní staromódně,“ prohodila jedna z dívek mezi kouřem cigarety. Hedvika viděla, že propast, kterou tušila mezi sebou a těmito lidmi, byla mnohem větší, než si ji představovala. Viděla, že všechny obličej se obracely k ní, dokonce i lokty někdo upozorňoval na její přítomnost. To bylo trapné a hlavně zarážející.

„Není zde bratr?“ zeptala se Hedvika, aby vypadala samozřejmě.

„Ten přece žije na venkově,“ odvětila jízlivě jedna přítelkyně.

„Ach, myslím Standu,“ pokračovala Hedvika.

U stolku bylo ticho. Jen pletací dráty dámy, která vedle u stolku pletla křiklavý svetr, zvonily jako na poplach.

„Ten sem přece už dávno nechodí, ten je...“ ušklíbla se jedna z dívek a rukou udělala pohyb přes zábradlí, jako by tím naznačovala, že se Standa kamsi propadl.

Hedvika pochopila. Zнала dobře tyto lidi, aby věděla, že s ošklivostí se nemluví o zločinu nebo vraždě, ale o tom, kdo z jejich řad klesl náhle níže. Standa tedy nepatří již mezi tyto lidi.

Hedvika zachovala klid. Třeba ji ta zpráva zdrtila, třeba si chtěla zakrýt ústa, vstala pomalu a prohlásila, že se ještě podívá na terasu.

Zase se prodírala mezi stolky a zase před ní zmlkal hovor, aby za ní rozšuměl se v pomlouvajícím šepotu.

„Ta se tahá s tím Kavanem,“ zaslechla mimo jiné.

„Ale jděte? A čím on je?“ ptal se zvědavý soused.

„Ničím. Nač by se také staral. Holka má prachy, tak jí je roztočí...“

Více Hedvika neslyšela. Jako štvaná vyběhla z klubu.

„Tak podezřívát Zdeňkovu čistou lásku. Copak by jí dovedl tak dlouho lhát, copak by ji tak vroucně líbal? Ale vždyť do plánu, který si vymyslili, musí dát Hedvika své peníze.“

Hedvika se zastavila v chůzi. Něco jako úžas z poznání zaplavilo její duši. Pak však zaháněla svoje ošklivé myšlenky.

„Vždyť jsem si sama ten plán vymyslela. Vždyť Zdeněk nechtěl zprvu přistoupit. Vždyť sama vím, jak se snaží dostat slušné místo, jak mu brání vzrůstající krize. Ne, ne, není pravda, že mě obelhal.“

Hedvičina jistota byla veliká a krásná ve své důvěřivosti. Jako její matka nedovedla pochopit, že ten, komu věnovala svoji lásku, by mohl být špatný, slabý anebo neschopný. Jako její matka dovedla milovat jen někoho výjimečného, ale dovedla mu odpustit všechny poklesky a nerozumnosti.

Hedvika spěchala dále ulicemi. Nemyslela již na Zdeňka, myslela na Standu. Rozčilená přišla do jejich bývalé ulice. Tatáž milá ulice s malými domky, jen jejich činžák čněl do výše a ustupoval do pozadí v nové regulační čáře. Hedvika si oddechla, jako by byla čekala, že dům nestojí na svém místě, že se propadl někam do podsvětí.

Když přišla blíže, shledala, že se přece mnohé změnilo. A prvá nová věc, která jí padla do očí, byla veliká tabule nad krámem. Nebyl to nápis „Lahůdkářství – vinárna“, jak tam vyvěsil ještě Zikmund. Ne. Nad celým krámem lesklo se nové, neznámé jméno, napsané červenou barvou na bílé ploše.

Hedvika vytřeštila oči. Nové výklady, krásně upravené, a dveře se samostatným zavíráním. I v krámě bylo vše větší, lepší. Hrozny jižního ovoce, mísy obložených chlebiček a spousta rybích lahůdek. Majitel asi rozumí obchodu a hlavně si ho hledí.

Náhlý nápad popohnal Hedviku kupředu. Domovními vraty vběhla do domu. Rychle přistoupila k tabulce nájemníků.

Bohudíky. Přes celé prvé patro táhlo se dosud jméno „Stanislav Svačina“.

Hedvika zazvonila u dveří. Zazvonila dvakrát, pak třikrát. Hlas zvonku rozléhal se prázdným bytem. Nikdo nepřišel otevřít.

Zklamána sešla Hedvika k domovnici.

„Nevíte, kdy přijde pan Svačina?“ ptala se této nové paní.

„A zase jedna taková,“ vyjela si na ni domovnice a podepřela ruce v bok. „Copak já hlídám našeho pána? No, odešel někam, něco asi shání. Ale slečinko,“ domovnice se naklonila důvěrně k Hedvice, „jestli od něho chcete prachy, tak nic nedostanete. On je náš pán dutej, no, rozumíte, přece,“ dodala, když viděla Hedvičinu skloněnou hlavu.

Za koho ji ta žena asi považuje? Jaké dívky se vyptávají na jejího bratra?

„Vyřídte mu, že tady byla Hedvika a že kdyby něco potřeboval, jen ať mě vyhledá,“ řekla pak domovnici a odcházela.

„O já, Hedvika, to je vznešenost. Ale tady se už ptala Lu, Fifi, Gréta a bůhví kdo. No, po té kinohvězdě jich bylo hodně.“

Hedvika se zastavila.

„Standa již nežije s La Revou?“ ptala se po řeči paní domovnickové.

„Ale kdepak! Ta ho nechala. Nějakého milionáře si vzala.“

Hedvika věděla dost. Poděkovala a nevšímajíc si narážek domovnickové, odcházela pryč.

Chápala Standu. Ztratil jediné, co měl, a hledá zapomnění. Jak mu jen pomoci! Jak říci paní Anně, že její životní práce, její krám se dostal do cizích

rukou? Zase je to ona, která má dělat prostředníka mezi matkou a bratřími. Zase ona, která má matku vyvést z její vznešené osamělosti a má ji nepřipravenou postavit před holou skutečnost.

Je to tak hrozné, když matka považuje své dílo za hotové, rozdává je svým dětem a sama se zabalí do hedvábné povýšenosti. Chce žít z úroků své práce, chce sklízet obdiv od dětí i jejich pokornou lásku, a zatím děti rozhází celé jmění jako hrst písku. A proč? Protože je paní Anna nenaučila vážnosti k penězům, nepoučila, jak těžké je vydělávat peníze, a hlavně je nenaučila vážnosti k sobě. Ale počkej, maminko. Já svůj podíl nerozházím. Spolu se Zdeňkem ho zvětšíme, rozmnožíme a uděláme ti radost. Pak pochopíš, co Zdeněk umí, a nebudeš mít nic proti tomu, že jsme již dávno svoji.

Tak a podobně přemýšlela Hedvika na zpáteční cestě k domovu. Přišla také na to, že kdyby se matka dozvěděla o pádu lahůdkářského obchodu, zvažovala by vyplatit Hedviku, nebo by jí nedala tolik, ale podpořila by Standu. Všechna účast s bratrem padla před touhou po penězích. To by pak nemohla dát nic Zdeňkovi a nemohla by mu vytvořit slušnou existenci. Hedvika musí bojovat za sebe a všechny falešné pocity musí stranou. Když si Standa dovedl rozházet své jmění, ať za to pyká, ať se znovu snaží.

Skoro ji zamrzelo, že ho pozvala po domovnici k sobě. Ale třeba nepřijde, těšila se v duchu.

Standa opravdu nepřišel a Hedvika si oddechla. Matce neřekla nic a pozorně se jí vyptávala, kde byla na procházce, jestli snad náhodou nezašla do bývalé ulice.

Paní Anna měla však jiné starosti. S notářem sepisovala listinu, kterou dávala své dceři Hedvice věnem činžák a nějaké cenné papíry. Tentokrát se však chovala opatrněji. Jeden byt i užitek z něho vymínila si k doživotnímu užívání. Paní Anna byla si tak jistá rozchodem Hedviky se Zdeňkem, že neučinila nějaká opatření. Stanovila Hedviku jedinou majitelkou tohoto jmění, a na sebe, jako vždy, zapomněla. Konečně, ten byt jí stačí a pak, u Pepička má slušný výměnek. Ale paní Anna tak daleko nemyslela. Bude přece žít u svých dětí a ty se o ni budou starat, jak se na slušné děti patří. Škoda, že paní Anna zapomněla na nepředvídané okolnosti, které člověku podtrhávají nohy v nejtěžších chvílích života.

Hned při svém příchodu podala matka vznešeným pohybem Hedvice listinu. V dceři se až zatajil dech. Konečně! Však se již obávala mamincina váhání a začítí o tom řeč se neodvažovala. Konečně je tedy vlastní paní!

Oči se jí zalily slzami a opravdu dojatá padla mamince kolem krku.

„Ale máti, to jsi nemusela, vždyť bylo dost času,“ hovořila neupřímně, zatímco paní Annu líbala na tváře.

Matka ji pohládila.

„No, Hedviko, už se stalo. Teď jen bohatého ženicha a šťastně se provdat. Potom budu šťastná a budu mezi vámi žít tak klidně, jak jsem si to představovala.

Hedvika měla skoro chuť svěřit se paní Anně se svým tajným sňatkem, ale pak přece mlčela. Nač kazit tuto pěknou chvíli.

Obě pak strávily jeden z nejkrásnějších večerů. Hedvika, naplněná radostí, že konečně stojí na konci svých tužeb, a pevně přesvědčená, že vše dopadne tak, jak si to představovala.

A paní Anna rovněž na konci svých tužeb a rovněž pevně přesvědčená, že vše dopadlo tak, jak si představovala. Bylo jen škoda, že se obě mylily.

Hned druhý den běžela Hedvika k notáři, vyzvedla si cenné papíry a zanesla Zdeňkovi. Chtěla ho překvapit a překvapila ho.

„Již,“ vydechl Zdeněk a sevřel Hedviku do náruče.

„Již,“ odpověděla mu jeho manželka a přitulila se k němu.

„Hedviko, teď ukážeme světu, co dovedeme. To bude maminka koukat. Hned zítra zařídím vše potřebné. Všechno jsem již dopodrobna propočítal, vím přesná cla i dopravní tarify. Hedviko, padesátiprocentní zisk, to je něco, vid? To se dokáže jen u nás v obchodě. Hedviko, to bude něco. Svě pitomé básničky pověším na hřebík a začnu obchodovat.“

„S prasaty,“ dodala Hedvika.

„To je jedno, že s prasaty. Tím více se na nich vydělá. Podívej se. V Polsku se platí zrovna teď nejmenší sazba za kilo živého vepřového. A u nás je tak drahé. Povolení k dovozu seženu v několika dnech a hned začnu nakupovat.“

„Poslyš, Zdeňku, neměl by ses jet na ty vepře podívat?“

„Ale Hedviko, až do Polska? To by se zdražilo. A pak, já nerad jezdím vlakem. Přece mně nepošlou nic špatného. To bych od nich už nic nekoupil. To je snaha vyhovět zákazníkům. Tady už mám sehnaný také odbyt. Proto, Hedviko, v několika dnech jsou z nás boháči.“

„Zdeňku, z toho nemám ani takovou radost jako z toho, že maminka uvidí, že jsi schopný, že dobře vyděláváš peníze a že nebude mít nic proti našemu sňatku.“

„To je hezké, Hedviko. Čuňátka přece nosí štěstí. Ale kolik do toho chceš dát? Padesátiprocentní zisk není k zahození. A pak, aby to za to stálo sem vozit.“

Hedvika řekla cenu svých cenných papírů.

Zdeněk se zamračil.

„Poslyš, Hedviko, nezdá se ti to trochu málo? Víš, když už to děláme...“

„Ale Zdeňku, vždyť je to čtvrtina celého mého jmění,“ namítla překvapěná Hedvika.

„No, já jen, aby to za to stálo. Ale když se ty papíry prodají, nedostane se za ně tolik. Půjdu je prodávat sám, mám přece na to vzdělání, tím odpadne plat prodavači, ale přece.“

Hedvika těžce povzdechla.

„No, když myslíš, já bych tedy prodala část domu.“

„Hedviko, udělej to. Děláš to přece pro nás. Něco se musí riskovat. A já jen, aby to za to stálo.“

Přes tyto vážné úvahy nezapomněli manželé na lásku. Rozcházel se polibkem a přáním dobrého pořízení. Vždyť bojovali za svoji lásku, za svůj další život. Rozešli se s úsměvem. Hedvika aby šla k notáři vyjednat prodej čtvrtiny domu a Zdeněk aby prodal papíry.

Sešli se až za několik dní.

Hedvika zručovělá vykládala, jak se jí podařilo výhodně prodat čtvrtinu domu. Notář ji koupil sám. I když ho upozorňovala, že činže klesly, že dům nenese tolik, jako když ho matka koupila, přece notář koupil. Všechny opravy bude hradit čtvrtinou nákladu a ze svých bytů si bude činži vybírat sám.

Zdeněk jen na to vše kýval hlavou. Hedvika pomalu zmlkala, neboť cítila, že se Zdeňkem není vše v pořádku.

„A jak ty jsi dopadl?“ zeptala se se zlou předtuchou.

„Totiž,“ začal Zdeněk. „Začalo to dobře. Prodal jsem, něco s malou ztrátou, něco s nepatrným ziskem. Asi jak jsem počítal.“

„Tak to je výborné,“ oddechla si Hedvika. Ale Zdeněk pokračoval:

„Víš, Hedviko, nesmíš se zlobit. Chci přece jen naše dobro, jen pro nás to dělám. Trochu jsem si zaspekuloval. Byl tam takový chlap, pořád do mne hučel, prodával nějaké papíry. No, přece mě neobalamutí. Mám přece vysokou obchodní. Podíval jsem se, jak ty papíry stojí. Byly vysoko. Tak jsem je koupil. Dost jsem jich koupil, a pod cenou. A teď přijdu domů, koukám druhý den do novin, papíry klesly. Koukám další den a papíry letí stále níže. A dnes se kouknu, a no, zkrátka nalítl jsem...“

„Kolik?“ zašeptala Hedvika, schoulená do sebe.

„Nezlob se, miláčku, ale já nevím, jak bych ti to řekl...“

„Všechno?“ ptala se dutě Hedvika. Mluvila úsečně, protože kdyby řekla více, rozplakala by se nad tím vším jako dítě nad polámanou loutkou.

„Všechno ne,“ ohradil se Zdeněk. „Asi dva tisíce mně zbyly. A možná, že ty papíry stoupnou...“

„Anebo si s nimi zapálíme v kamnech,“ prohodila tvrdě Hedvika.

Zdeněk se skoro rozzlobil.

„Prosím tě, Hedviko, co si myslíš? Já chci naše dobro, pracuji pro ně, a ty nemáš uznání. Ty myslíš, že nemám vztek nad těmi penězi. Co já si nadal oslů, co jsem si dal pohlavků. Holčičko, vždyť já vzteky brečel. Kdyby to byly mé peníze, tak je vezmi čert. Ale jsou tvoje, co si o mně pomyslíš?“

„Ale Zdeňku, můj oslíku. Já vím, že to myslíš dobře. No, nepovedlo se. Vy, muži, jste tak důvěřiví a nám, ženám, to vyčítáte. Představ si těch peněz. Co budeme teď dělat? Abych řekla pravdu, nemám do těch čuňat už chuť.“

„Aha, nevěříš mi,“ podezřívá Zdeněk. „Myslíš si, že jsem taková nemožná existence, jak o mně všichni říkají.“

„Ale ne, Zdeňku. Musíš však uznat, že to byla čtvrtina mého jmění.“

„Hedviko, to je riziko obchodu. Uvidíš, že s těmi prasaty to dostaneme domů. To víš, v obchodě je člověk hned na mizině, hned je milionář.“

„Naše maminka, ta jen klidně stoupala.“

„Jo, vaše maminka také žila v jiných dobách a vydělávala za války. Dnes se musí člověk safra bránit vzrůstající krizi.“

Hedvika chtěla říci, že spíše maminka poctivě dřela, pracovala s menším obratem a hlavně nespekulovala. Ale pro dobrou vůli mlčela. Snad se to opravdu s těmi čuňaty povede.

Dala proto Zdeňkovi peníze za čtvrtinu domu a odešla. Zdeněk jí chtěl sice sáhodlouze vyprávět, co podnikne, ale Hedvika se vymluvila na bolení hlavy a s pláčem na krajíčku odešla.

Kapitola osmá

Paní Anna se cítila opuštěná. Teď, v největší své síle, seděla zde s rukama zkříženýma v klíně. Pravda, duševně hodně zestárla, nebyla tak pružná, ale jinak byla statná. Její láska k dětem se stále zvětšovala. Děti rostly, měly již své životy a unikly paní Anně docela z rukou.

V této době zatoužila paní Anna silně po Standovi. Skoro tak silně jako tehdy po svém vnukovi. Dlouho váhala, dlouho se strojila, ale konečně přece vyšla z domu.

Kus jela autem, až u jejich bývalé ulice vystoupila. Šla pěšky, s divnou náladou v srdci. Jak ji asi Standa přijme, jak vůbec vkročí v ta místa, odkud byla kdysi vypuzena?

Paní Anna kráčela se sklopenou hlavou. Ale přece ji uhodila do očí nová tabule nad krámem. Také ona, jako Hedvika, vytřeštila oči. Jenže u paní Anny to byl otřes mnohem hlubší, až tam k srdci.

Paní Anna zachytila se křečovitě zdi domu. V hlavě jí to vířilo a křičelo. Láska k práci, láska ke Standovi, celý ten zahozený život, všechno to minulé, všechno se v ní zřítilo tady před novou tabulí.

Paní Anna polykala hořké slzy. Strašlivá nespravedlnost, veliká křivda bila jí do očí. Ovoce její práce bylo zrovna tak červivé, jako její děti? Proč jen Standa nepřišel, nepoprosil, vždyť by mu pomohla. Nedala by tolik Hedvice, jen aby zachránila obchod, ten zlatý zdroj jejích výdělků.

Jako Hedvika, vešla i paní Anna s náhlou myšlenkou do domu. Chvála Bohu, vizitka tam byla.

Namáhavě vystoupila paní Anna do patra. Zazvonila. Zvonek se roztřásl bytem. Paní Anna napjatě čekala. Nic, ticho.

Teprve po druhém zazvonění ozvaly se za dveřmi těžké kroky.

„Tak chodí staří lidé,“ pomyslila si paní Anna a zvědavě hleděla na otvírající se dveře.

V malé skulině zjevil se Standa. Byl to on? Těžké váčky visely mu pod očima, vlasy stály neučesány vzhůru a kalhoty visely schlíple k bačkorám.

„Přišla jsem,“ zakoktala paní Anna a vešla do dveří.

Standa před ní ustoupil. Lhostejně, jako by přišla posluhovačka.

Paní Anna kráčela známým bytem. Co z něho však zbylo? Vázy, sošky, stříbro, to vše bylo pryč. Záclony visely utrhané, koberce pošlapané, všude prachu, nesmetáno, noha od piana byla pryč a židle byly pokáceny. Paní Anna dívala se kolem sebe, jako by nechápala, co se zde mohlo dít.

„Měl jsem včera veselejší společnost,“ omlouval se Standa. „Posluhovačku jsem už dávno vyhodil a sám jsem neměl ještě čas to dát do pořádku.“

Paní Anně něco zadržávalo krk. Chtěla hlasitě zaplakat, chtěla něco křičet. Dobře nevěděla, jestli nad Standou nebo zničeným bytem. Jenom hrůza, hrůza z něčeho, co neznala, ji zachvátila.

„Sedni si,“ pravil Standa a zvedl skácenou židli.

„Stando!“ zavzlykala náhle paní Anna a v pláči se zhroutila na nabídnutou židli.

„No tak, maminko, jen žádné scény. Jsem v koncích a nad tím se nemusíš rozčilovat.“

„Stando, co jsi mně to udělal!“ naříkala dále paní Anna.

Standa mlčel. Pak mávl do vzduchu, jako by zaháněl celou tu rozmluvu s matkou.

„Stando, kolik ještě máš, proč jsi nepřišel dříve? Vždyť já jsem teď chudák, sama mnoho nemám. Stando, hošíčku můj...“

„Mami, nech toho. Užil jsem si a mám to. Když jsem nemohl platit, tak ode mne odešla. Nemohl jsem přece běžet za ní k tomu milionáři, nemohl jsem ji lákat zpátky. To ale již přebolelo. Zapomínám na ni a brzy z toho budu venku.“

„To mluvíš o té herečce?“ ptala se paní Anna.

„Copak ti to Hedvika neřekla?“ podivil se Standa. „Vždyť jí to domovnice říkala.“

Paní Anna se zarazila. Hedvika o všem ví. Proč jí to neřekla? Z ohledu na matku, anebo...? Hrozná, neuvěřitelná pravda vzkličila v podezření paní Anny. Je možné, aby vlastní sestra zamlčela pravdu o bratrovi jen pro ty bídné peníze?

„Prokleté peníze,“ zvolala paní Anna pod tíhou zlé myšlenky.

„Ano, prokleté peníze,“ dodal Standa. „Někdy je proklínám, jako proklínám tebe,“ řekl pomalu a paní Anně stydla v žilách krev.

„Proklínám tě, nekoukej na mne tak, proklínám celé to tvé obětování, tu tvoji falešnou lásku. Kdybys mně byla vždycky pořádně natloukla, mohlo ze mne něco být. Ale takhle? Člověk nic neumí, jen sekýrovat své okolí, jen prosadit tu svoji rozmazlenou vůli. A když ji chce nejvíc prosadit, když chce křičet a dupat jako zamlada na maminku, osud řekne dost, a je konec. Reva odešla a peníze jsou pryč.“

Standa ztichl a paní Anna tiše plakala. Srdce matky dostávalo největší svoji trnovou korunu tím, že vlastní syn jí vyčítá výchování.

„Já vím, tys měla na starosti obchod a peníze. Tak jsi nás alespoň odháněla. Ale byla to jen pohodlnost utéci před odpovědnou výchovou a zahrabati se v krámě do účtů a papírů. Kolikrát jsem ti chtěl utéci, někam pryč, k jiným lidem. A když jsem nakonec utekl, takhle to dopadlo. Kdyby ses alespoň teď netvářila jako trpící matka, kdybys nám nevyčítala ztracenou mladost! Jak jsme tehdy chtěli, aby byl Zikmund naším tatínkem. Ale ty ne. Byla jsi velká ve své mateřské lásce a hodného člověka jsi odmítla. Ten by nás jistě jinak vychoval! Ale to je marné. Jistě by na nás nesměl sáhnout a nakonec by před tvou láskou utekl, jako ti utekly i děti.“

Paní Anna se choulila více a více do sebe. Standova slova šlehala ji jako bič. Je možné, že je tohle všechno pravda, že její oběť byla zbytečná, že přílišná láska zkazila život jejích dětí?

A Standa, jako by konečně našel někoho, komu se může vyzpovídat, komu může vše říci, pokračoval:

„Kdybych alespoň tu Mařku nebyl zkazil. Teď tady sedím, myslím si, že jsem táta, a syna neznám. Kdybych si tu musel vzít, musel bych pro ně pracovat a snad bych jednou našel pochopení. Ale Mařka je bůhvídkde vdaná a co já mám dělat?“

„Jak to všechno víš?“ zeptala se slabě paní Anna.

„O Maře? Pátral jsem, chtěl jsem všechno napravit, ale bylo pozdě.“

Zase bylo ticho. Standa si prohraboval vlasy a kopal do koberce. Paní Anna plakala. Konečně se otázala šeptem:

„Stando, co teď budeš dělat? Mám ti nějak pomoci?“

„Zase pomoci. Věčně nás budeš vodit za ručičku, abychom nikam nespadli, nic se od života nenaučili. Budu si hledat místo. Tohohle života mám již dost. Celé noci se pije, křičí a pak je celý den člověku špatně.“

„Snad bych mohla někam zajít, poprosit...“

„Nikam nepůjdeš. Vyberu si sám, konečně si postavím život, jak já budu chtít.“

„Ale Stando, neznáš, jak jsou lidé zlí, nevíš...“

„Cha, cha, já že to nevím! Když se prali o každý kousek toho stříbra, když ze mne lákali, mámili, štváli mne a vydírali! Ne, já to neznám. Jenže jsem to měl poznat dříve, pěkně pomalu, již jako malý kluk.“

Paní Anna poznala, že je zde nevíтана, že sloužila Standovi jen k výlevům vzteku. Zvedla se zvolna ze židle.

„Tak ti Bůh pomoz, chlapečku, při tom stavění života. Já se budu alespoň z dálky dívat, jak se ti to daří. A kdyby se ti to náhodou, víš, nepovedlo, nebo jsi něco potřeboval, tak, hošíčku, nezapomeň, že máš mámu, která tě vždy přijme s otevřenou náručí, Stanoušku, která pro tebe krve nacedí a všechno pomůže urovnat.“

Paní Anna kráčela pak ke dveřím. Nečekala již nic od života, zdálo se jí, že tady skončila nejbolestnější kapitolu svého života.

„Sbohem, maminko,“ řekl Standa, dojat matčiny slovy.

„Na shledanou, synáčku,“ odpověděla v pláči paní Anna a klopýtala po schodech. Jak se dostala domů, to se paní Anna nikdy nedozvěděla. Doma se zavřela ve svém pokoji a lehla na lože. Myslíla, že se blíží její poslední hodinka. Takovou bolest pro matčino srdce!

Hedvika ťukala na dveře matčina pokoje.

„Je ti špatně, mami?“ ptala se stísněně.

„Jdi pryč, chci být sama. To jsem se dočkala od tebe, od které jsem čekala to nejlepší?“

Hedvika se zarazila. Jistě se maminka dozvěděla o sňatku se Zdeňkem. Jistě teď zuří a proklíná ji. Tahle chvíle musila jednou přijít a je snad dobře,

že přišla zrovna teď. Co kdyby maminka věděla, že Zdeněk prospekuloval peníze a že teď nakupuje vepře v Polsku.

„Máti, uklidni se. Pamatuj na své srdce. No, měli jsme se se Zdeňkem rádi, tak jsme se vzali. Nechtěla jsem tě zbytečně rozčilovat, ale když to víš, tak se nedá nic dělat,“ říkala na sebe všechno bláhová Hedvika.

„Cože?“ zakřičela na ni matka v otevřených dveřích. „Ty jsi se vdala, ty jsi si vzala toho ničemu, toho, co tě chce připravit o peníze, a ještě se tím chlubíš?“

„Ale máti,“ namítala zlekaná Hedvika. „Já myslela, že jsi se proto zlobila. Ty jsi to tedy nevěděla?“

„Nic jsem nevěděla. Ale teď to vím, dnes jsem se to teprve dozvěděla, co za děti nosila jsem pod srdcem, dnes, teprve dnes. Na lžici vody byste mne utopili, odehnali, ani hledět na vás nesmím, ani radit, ani pomáhat...“ Paní Anna se rozvzlykala v hysterickém pláči.

Hedvika byla zděšená. Odvedla matku k lenošce, dala jí studený obklad na hlavu a chlácholila ji. Zmatená nevěděla, co počít. Chtěla běžet pro doktora, ale matka jí nedovolila.

Pak se paní Anna utišila. Těžce odešla do svého pokoje, a když chtěla jít Hedvika za ní, našla dveře zavřené. Marně prosila, marně naléhala. Dveře zůstaly zavřeny až do rána. A ráno z nich vyšla paní Anna ustrojená na cestu a s kufrem v ruce. Na zvědavý Hedvičin pohled odpověděla nazlobeně:

„Nemohu žít vedle tebe, když vím, že patříš k tomu lumpovi. Jedu k Pepíčkovi. Je z vás nejhodnější a má největší uznání s matkou.“

Paní Anna odešla. Hedvika se nevrhla ani k jejím nohám, ani ji v pláči neprosila, aby zůstala. Tak si to alespoň paní Anna představovala. Ne. Hedvika byla tak špatnou dcerou, že matčinu odchodu přihlížela se zatajeným dechem, a teprve když se matka nevracela, trochu si oddechla. Nebylo to nejlepší řešení situace, ale bylo dobré.

Hned odpoledne se Zdeněk stěhoval ke své ženě.

Hedvika necítila nižádné duševní výčitky, že místo její matky zaujal trvale její manžel. Necítila, že je již osudem všech matek ustoupiti do pozadí, když děti dospějí a tvoří si vlastní rodiny.

Manželský život Hedviky a Zdeňka byl pěkný. Nezatížený sháněním peněz omezoval se na polibky a snění. Manželé si rozuměli a dychtivě čekali na výsledek spekulace s vepři.

Dosud šlo všechno dobře. Povolení k dovozu dostali, kupci již čekali a z Polska přišlo vyrozumění, že jsou vepři na cestě.

Hedvika byla šťastná a zpívala, kudy chodila. To bude otvírat maminka oči, jak dobře zachází se svými penězi.

Pak se vše obrátilo. Z pohraniční stanice došel rozkaz, že všichni vepři jsou v karanténě, neboť byla u nich zjištěna nákaza červenkou.

Zdeněk zuřil. Jak může někdo takový nesmysl udělat. Psal, telegrafoval i telefonoval, ale odpověď byla stále stejná. Vepři chcípali a bylo nutno je rychle odstranit.

Zdeněk odcestoval okamžitě na hranice. Jeho cesta byla vlastně zbytečná. Přijel jen k jámě vysypané hašeným vápnem, v které leželo celé jmění vepřového masa. Vagon musel být spálen, Zdeněk hradil jeho ztrátu a mimo to musil zaplatit za stravování a opatrování vepřů.

Zoufalý a rozzuřený vrátil se do Prahy. Přišel v podvečer, prudce otevřel dveře a zlostně jimi práskl.

Hedvika seděla za stolem s rukama v klíně. Pochopila vše a jen slzy jako hrachy koulely se jí po lících. Nevyčítala, nežalovala. Nikdo za to nemohl.

Firma se vykávala lékařským vysvědčením, že poslala vepře zdravé. Kdo byl tedy vinen? Zdeněk, že nedoprovázel svůj transport, nebo dráha, že strkala vepře z jedné koleje na druhou? Nikdo z nich. Byl to osud, který nedopřál, aby Hedvičin manžel dokázal, jaké má skvělé obchodní nadání.

Po této katastrofě manželé jaksi zatrpkli. Milovali se sice stále stejně věře, ale vyhýbali se jeden druhému, jako by si měli něco vysvětlit, čemu sami dobře nerozuměli.

O vepřích se nemluvalo, ale i řeči o jakémkoliv jiném obchodě utichly. Hedvika spravovala tiše svoji domácnost a Zdeněk se vrátil ke svým básničkám. Oba viděli, že se musí něco stát, ale nevěděli, z které strany začít.

Kapitola devátá

V tento smutný čas potkala jednou Hedvika na ulici Milku. Naparáděná, navoněná kráčela houpavým krokem po Příkopech.

„Milko, kde jsi se tu vzala?“ běžela k ní Hedvika s nataženou rukou.

Milka zaváhala. Snad měla chuť říci Hedvice, že se mýlí, že ona se nejmenuje Milka, ale pak si vše rozmyslela. Není přece nutno lháti. Usmála se proto na Hedviku a hned spustila proud svého hovoru:

„Jejej, Hedviko, miláčku, to jsem ráda, že tě vidím. No, jsem v Praze, u tatínka. Neboj se, nic zlého. Jen na plesy jsem zde, trochu užít světa. Na tom zastrkově, tam je to teď nemožné. Pepíček se mnou není. Sama tady musím zastat trochu těch společenských povinností.“

Hedvika zmlkla. Veliký údiv nad Milkou se jí zmocnil. Chtěla říci něco ostrého o tom, že snad Milka dost užila v létě v lázních, ale pak duševně zpoehodlněla.

„Jsi tady dlouho?“ zeptala se jen proto, aby projevila o Milku nějaký zájem.

„Jsem, jsem,“ přisvědčila Milka a pak si na něco vzpomněla. Dodala proto nějak uspěchaně: „Chtěla jsem tě již kolikrát navštívit, ale vždyť to znáš. Švadlena, kadeřník, návštěvy, tančení, a pak člověk vyspává. Na nejlepší přítelkyně se při tom zapomíná.“

Hedvika se hořce usmála. Proč jí neřekne popravdě, že o Hedviku tak hloupě provdanou nestojí, že jí nemůže se svým nepodnikavým manželem pomoci a že zkrátka již dávno není tím, kým byla za svobodna.

Milka vycítila Hedvičinu hořkost, a proto obracela.

„Na maminku se neptáš? Není také na co, víd? To je prostě hrozná osoba. Přijede si najednou, a teď mne živte. Standa nic nemá, od Hedviky jsem utekla a vy jste povinni mne živit. Pravda, v listinách to je. Ale my čekali, že maminka to nebude do smrti potřebovat. To víš, kolikrát jsem se s ní chytla. Ale kdo se s ní bude hádat. Je to stará, zkostnatělá osoba a pořád by chtěla někomu rozkazovat. Kdybys věděla, jak nás chce s Pepíčkem rozeštvat. Prý na plesy nepotřebuji jezdit, tolik toalet prý také nemusím mít. Zkrátka hrozná.“

Hedvice se zdálo, že jí něco svírá hrud. Lítost, veliká lítost se jí zmocnila. Nad sebou, nad Milkou a hlavně nad maminkou. Chudák! Od dcery pyšně utekla a od snachy teď zkouší. Tak si to asi nepředstavovala.

„Musím již jít,“ omluvila se Milce a odešla rychle za nejbližší roh. Utíkala skoro domů, aby se nemusila dát tady na veřejné ulici do pláče, spěchala k Zdeňkovi, aby se mu svěřila se svou lítostí. Doma ji čekalo překvapení. Zdeněk ji bouřlivě objal a hned spustil: „Hedviko, vydám básně. Nic velikého, nejsem ještě tak dobrý, ale půjde to.“ Hedvika zapomněla na svoje roztrpčení.

„To je báječné, Zdeňku. Alespoň to. A který nakladatel ti je vydá?“

„Viš, v tom je ten háček. Já sám si je vydám. Na tom se dají vydělat pěkné peníze. Podívej se. Uděláme hned větší náklad, aby to za to stálo. Dáme je ilustrovat nějakému dobrému malíři a vytiskneme je na nejlepším papíře. Takový přepychový kousek. Dáme do toho dejme tomu patnáct tisíc na tisíc výtisků a budeme prodávat jednu knížku za třicet korun. To je zase tak padesátiprocentní výdělek. A když to půjde, napíšeš hned další básně.“

Hedvika byla trochu zklamána. Neodvážila se však vyptávat, proč nikdo nechtěl naložit Zdeňkovy básně, nechtěla namítat, že básně se dnes nečtou, že se budou těžko prodávat. Poddala se nadšení Zdeňkovu a radostně vymýšlela podrobnosti. Plán se rychle uskutečňoval. Padlo na to celé nájemné, vybrané k prvému lednu, ale jen když to šlo kupředu.

Malíř kreslil, tiskárny tiskly a reklama pracovala. Konečně k jaru držela Hedvika prvý výtisk v ruce.

„Opravdu krásné,“ zašeptala vzrušeně k Zdeňkovi, třebaže se jí ty moderní kresbičky nelíbily a třeba se jí ty básničky zdály příliš sladoučké.

Teď, když vyšel celý náklad, zjistila se další vydání. Obrázky přišly draho, papír byl dražší a do reklamy se muselo hodně dát. Zkrátka, cena se musela zvýšit.

Pak přišlo vzrušené psaní knihkupcům, doporučení knížky svým známým a nedočkavé čekání prvé kritiky.

Kritika nebyla celkem žádná. A když přece se v některých listech objevila, byla tak špatná, že se Hedvice zalily oči slzami.

„To nevadí,“ chlácholil ji Zdeněk. „Ti tam tomu nerozumějí. A pak, hlavní je, jak se bude knížka prodávat.“

Knížka se však neprodávala. Tu a tam si ji někdo objednal ze slušnosti, nebo koupil proto, aby se mohl Zdeňkovi vysmívat před kamarády.

Zkrátka, básně propadly. Zdeňkovi zbylo mnoho set výtisků a nelibost k psaní. Hedvice opětně jenom zklamané naděje a veliký účet.

Když se pak vdávala Zdeňkova sestra a Zdeněk prosil Hedviku, aby jí pomohla něčím do manželství, rozhodla se Hedvika prodat další čtvrtinu domu. Zaplatila dluhy ještě z těch nešťastných básní a sestru slušně vybavila. Nad sliby, že to vše je jenom půjčka, že to švagrová splatí hned, jak bude moci, mávla rukou. Konečně, s podobným vydáním počítala hned, když si Zdeňka brala. Tak záležitost Zdeňkova byla vyřízena. Přestalo se o nich mluvit, jako se zapomnělo na vepře. Starý klid se vrátil do velikého činžáku.

A přece ještě jedna příhoda vzrušila tuto zimu Hedviku. Jelikož se jí rozstonala posluhovačka, rozhodla se Hedvika dáti své prádlo do prádelny. Zatelefonovala známé prádelně, aby si přijeli pro prádlo. Hlas u telefonu slíbil a skutečně hned odpoledne zazvonil u Hedvičina bytu zřízenec v bílém plášti a s placatou čepicí, na které byl nápis „Čistota půl zdraví“.

Hedvika otevřela dveře a náhle ulekaně pohlédla na zřízence.

„Stando,“ vydechla pak nechápavě. Ale Standa již mluvil docela vesele:

„Milostivá paní, jdu si pro to prádlo do naší prádelny. Pereme ručně, sušíme venku a žehlíme s leskem. Jistě budete s naší prací spokojena.“

„Stando, jak jsi se tu vzal?“ ptala se Hedvika, jako by nechápala Standovo hovoření. „No co? Pracuji teď v prádelně. Jezdím s autem po zákaznících a rozvážím prádlo. Nekoukej na mne tak. Je to docela zábavná práce. Považ, že vozím prádlo i k Revě. Škoda, že o tom neví, že ode mne bere prádlo pokojská.“

„Pojď dál, Stando, povídej, jak se máš?“

„Milostpaní, já moc času nemám. Já jdu jako pro to prádlo. No, ujde to. Člověk je večer tak udřený, že se natáhne a spí. Na nějaké úvahy nezbyvá času. Zkrátka, mám se dobře, skoro lépe než v tom svém krámě. Jen plat kdyby byl trochu větší,“ posteskl si Standa.

„Kolik máš?“ vyptávala se Hedvika.

„Ani ne sto korun týdně. Když se odečte pojištění a všelijaké ty srážky, zbude člověku tak osmdesát korun.“

„Stando, člověče, ty, milionář, a teď vyjdeš s osmdesáti korunami? To se nic jiného nenašlo?“

„Kdepak dnes něco najít! Jsem vůbec rád, že jsem sehnal tohle. A s těmi penězi to jde vyjít. Ty, majitelka domu, to ovšem nemůžeš pochopit.“

„Již jen majitelka poloviny domu,“ přerušuje ho Hedvika se sklopenou hlavou.

Standa si tiše hvízdal.

Pak se jen zeptal: „Zdeněk?“

Hedvika přikývla hlavou. Obávala se, že Standa zahubuje, že ošklivě pojmenuje jejího manžela. Ale Standa se honem sháněl po prádle.

„Za týden je přivezu,“ volal pak za ní, když sbíhal ze schodů.

Za týden skutečně přišel. Po pracovních hodinách, trochu si popovídat se sestrou. Bez placaté čepice vypadal mnohem hůře.

„Nechceš vědět, co dělá maminka?“ ptala se ho Hedvika.

„Mohu si to lehce domyslit. Utekla od tebe k Pepíčkově. A tam se hádá s Milkou. Za chvíli padne statek. A pak tvůj dům,“ dodal tiše.

„Jak znáš poměry, jak je umíš předvídat. Ale sobě jsi si to nedovedl předpovědět,“ mínila Hedvika.

„Skoro ne,“ odpověděl Standa. Ale hned dodal: „Mluvme o něčem jiném. Jestlipak víš, že má Milka milence?“

„Ano, Krona,“ přisvědčila Hedvika.

„Ale kdepak! Verona, pamatuješ, toho filmového herce.“

Hedvika se podivila a zhrozila zároveň.

„Co z toho bude?“ ptala se zoufale.

„I nic. Ty už jsi jako naše maminka. Nade vším lomíš rukama, všechno obrečíš a všechno ztěžuješ. Milka bude teď filmovat s Veronem. Bude ji to stát těžké peníze, jako mne Reviny filmy, ale bude mít slávu.“

„A co Pepíček?“

„Jak jsem řekl. Statek padne.“

„Co z nás potom bude?“ lkala Hedvika.

„Co? Asi to, co je ze mne. A možná, že nám bude všem lépe.“

Tato slova zněla pak dlouho v uších Hedvice a často se k nim vracela. Při rozchodu se svým bratrem pravila rozpačitě:

„Mnoho ti záleží na tom, abych dávala do vaší prádelny? Víš, přijde mi to moc draho a já teď nemám mnoho peněz. Ke všemu Zdeněk vstoupil do nějakého závodu s moukou jako společník a potřebuje kauci. Myslím, že další čtvrtina domu padne. Ale zase bude Zdeněk vydělávat, bude klidnější a já šťastnější.“

Standa ji ujistil, že mu to nebude vadit, a Hedvika si oddechla. Ještě ji napomenul, aby se sama zajímala o podnik, do kterého chce dát Zdeněk peníze, a pak odešel.

Hedvika se s ním vlažně rozloučila a netušila, že se s ním sejde mnohem později a za okolností tak tragických.

Po Standově upozornění zajímala se skutečně o Zdeňkovy nové plány. Přesvědčila se, že podnik je řádný, třeba nový, a s jistým uspokojením prodala další čtvrtinu domu. Zbývala jí již jen jediná čtvrtina, a to ještě s bytem, který patřil paní Anně a z něhož jí činži posílala na venkov.

Jinak byl poměr mezi dcerou a matkou úplně chladný. Paní Anna odpovídala na vřelé dopisy své dcery pouhým potvrzením, že dopis s penězi přišel dne toho a toho. Hedvika odkládala vždy matčin dopis s lítostí a netušila, co síly má paní Anna zapotřebí, aby nesmáčela dopis slzami, aby nenapsala, jaké má zde peklo.

Copak teď, když Milka je v Praze a dokonce filmuje, je paní Anně poměrně dobře. Ale předtím! Paní Anna nikdy nevěřila románovým povídkám o utrpení výměnkářů. Dožila se ho však.

Milka, která sama rozhazovala, vytýkala mamince, jak zatíží statek. Ublížovala jí, jak jen mohla, strhávala a děvečky plísnila, když staré paní pomáhaly.

Docela potajmu chodila paní Anna do chlíva, obyčejně při ranním dojení, to ještě Milka spala, aby dostala povinný díl mléka. Děvečka, nebo sám

Pepíček, ten nalil třeba o litr více. Ale běda, když ji uviděla Milka. Hned si na paní Annu vyjela, co si vlastně myslí, a příští den muselo se mléko odečíst. Anebo co provedla s tím kočářem. Paní Anna měla vymíněnu jednou měsíčně jízdu do města. Jednou použila této výhody, aby jela k lékaři.

Milka řádila, hubovala, ale smlouva mluvila jasně. Milka se pak nápadně uklidnila a kočár předjel. Paní Anna jela do města a zašla k lékaři. Když od něho vyšla, nebyl kočár k nalezení. Po dlouhém hledání jela kus vlakem a ostatní pěšky.

Na dvoře zastihla Milku a hned se na ni obořila. Ale Milka se jen usmívala. Vždyť ve smlouvě stojí, že paní Anna má povolený kočár do města, ale z města, o tom tam není ani řeči.

Paní Anna polykala slzy a skryla se ve svém domku. Tam si hospodařila, zřídila malou zahrádku na kousku půdy, která jí po právu náležela, a o statek se snažila se nestarat.

Když viděla neutěšené hospodářství na statku, dala se opět strhnout a vyčetla Milce, jaká je špatná hospodyně.

Milka se nedala, hrubě odpověděla a byla z toho nová hádka.

Pepíček se mezi ně nemíchal. Nejvýše řekl, že chce mít klid. Měl rád obě, ale rozsoudit je, zjednat klid, na to neměl potřebné síly.

Paní Anna byla opuštěná. Bol jejího mateřského srdce byl tak veliký, že se v něm celá utopila. Standa s prohýřeným jméním, Hedvika s tím vytrucovaným sňatkem a teď ten pozvolný rozklad celého statku.

„Nač byla má práce,“ volala často v slzách paní Anna. „Proč jsem přestala myslet na sebe, proč jsem jen dřela pro své děti!“ vyčítala si a jen ticho bylo odpovědí na její obžaloby.

Paní Anna se pokusila zachránit hospodaření na statku. Zvláště teď, když Milka odjela. Ale co zmohla nezkušená stará paní na tak rozlehlém statku? Co pomohly její ustarané ruce, když vše bylo již v rozkladu a rozpadalo se.

Marně paní Anna čtla odborné příručky, marně jako její syn vyptávala se sousedů a poslechla každé rady. Nezkušená, nezvyklá, vnesla ještě větší zmatek do správy statku, kterou vlastně obstarávaly dvě děvečky.

Pepíček zůstával tak klidným, jakým byl po celý život. Konal pomalu svou práci, a když ji neudělal, také se nic nestalo. Uznával sice dobrou snahu své matky, ale viděl, že to k ničemu nevede. A mnohdy dokonce nadhodil, jestli se maminka nestará o statek proto, aby si mohla dát něco stranou.

Po takových řečech stáhla se paní Anna zase do sebe, dlouhou dobu nechodila na dvůr, ale nakonec se přece vrátila.

Jediná myšlenka, která dovedla Pepíčka vzrušit, byla vzpomínka na Milku. Z jejích řídkých dopisů seznal, že je šťastna, že se jí v Praze líbí a že se teď nemůže vrátit na statek, neboť filmuje.

Pepíček, který neznal celou bídu filmového života, byl nadšen. Jeho žena nadchne tisíce lidí, jeho žena je rozpláče, a každý z těchto dojatých lidí bude závidět Pepíčkovu jeho choť.

Ještě nadšenější byl, když konečně do blízkého městečka přišel první film jeho ženy. Tuto neděli dal Pepíček zapřáhnout do kočáru a spolu s paní Annou jel na představení. V duchu čekal, že snad ho nějak přivítají, že ho budou nadšeně zdravit nebo mu budou alespoň závidět.

Nic takového se však nestalo. Úplně neznámý usedl na své místo vedle maminky a rozechvělý čekal.

Přešel žurnál, přešla i veselohra, přešly i titulky nového filmu, ale o nějaké Milce Svačinové nebylo dosud ani zmínky. Teprve když se na obrázku zjevila hlava s pravidelnými zuby, prodlouženým obočím a předlouhými řasami, zjistil Pepíček, že tato pohyblivá se loutka je hodně podobná jeho ženě. Ale to jméno Mil Taraka, to přece nemělo s ním nic společného.

Chudák Pepíček. Ještě na zpáteční cestě uvažoval, zda to byla skutečně Milka, nebo ne. Paní Anna mnohé pochopila, třebaže neznala celou klamnou slávu filmových hvězd. Se svěšenou hlavou přikyvovala Pepíčkově a neodpovídala na jeho zářivé sny o blízkém životě. Také si dovolila poznámku:

„Zdá se mně, Pepíčku, že se k nám Milka již nikdy nevrátí.“

Pepíček neuznal tuto poznámku hodnou odpovědi. Ba, ani mnoho o ní nepřemýšlel. A přece její rozluštění bylo tak blízké. Bylo nutno dokonce za několik dní ji vyřešit.

Nejdříve přišel milý, trochu povídavý dopis. V něm se Pepíček po několikačtení dověděl, že stojí v cestě veliké kariéry své ženy, že spoutává její uměleckou činnost a konečně že své veliké nadání může uplatnit jen tehdy, když bude volná.

Pepíček dlouho nechápal, tak dlouho, dokud nepřišel dopis od právního zástupce filmové hvězdy Mil Taraka, v kterém je Pepíček prošen, aby udal své podmínky k rozvodu. Pan právní zástupce předpokládal, že Pepíček nebude činit žádných potíží a ochotně přepustí jeho klientce darovanou polovinu statku.

Rozčilený Pepíček běžel na výměnek k mamince. Dlouho mu musela paní Anna vysvětlovat, že Milka se skutečně nevrátí, že navždy odešla z jeho života. Pepíček se dal do pláče a paní Anna plakala s ním. Oba se drželi kolem krku, snad prvně od dob dětství, a oba se drželi nad propastí smutku, do které mohli zapadnouti. Pepíček nechtěl za nic na světě svolit k rozvodu. Vždyť Milka je to jediné, co ještě na světě má. Vždyť nemůže zůstat zde bez ní, bez jediné své lásky. Život bez ní nemá prostě pro něho ceny.

Paní Anna přemlouvala, nutila i prosila. Tak ho již Milka zničila, tak ho zubožila. Nesmí mu dále bořit život, nesmí ho tahat do lázní a radovánek jen jako nutné zlo, jen jako toho, kdo to vše zaplatí.

Pepíček, který o nějaké cti, o nějakém mužném vystupování neměl ani ponětí, doufal, že svým odporem, že odmítnutím přinutí Milku, aby ho měla dále ráda a aby se k němu vrátila. Dokonce v přemlouvání své matky viděl snahu odstaviti Milku, aby maminka mohla sama vládnouti na statku, aby mu zničila život a aby se Milce pomstila za to, co se jí natýrala.

Museli přijít lidé z vesnice a okolí, kteří dokázali, že Milka mu byla nevěrná s Kronem, musel se od samotné Milky dovědět, že ho nenávidí, že mu

život zničí, když ji nepustí, aby se zabila veliká láska v duši tupého Pepíčka. Dal tedy své svolení k rozvodu, podepsal vše, pak si vše rozmyslel, znovu prosil a žadonil jako za zachránění svého života.

Bylo již pozdě. Noviny, které pěly chválu o kráse nové filmové hvězdy, přinesly plné odstavce zpráv, že miláček publika bude zanedlouho slavit svatbu se známým hercem Robertem Veronem. O Pepíčkovi ani slova. O kratičkém manželství, které pro něho znamenalo celý život, se nikdo nedověděl. Pepíček nevěděl nic o reklamě, a proto nechápal, proč se nikdo o něm nezmiňuje.

Paní Anna si skutečně radostně oddechla, že se Milka nevrátí na statek. Ve svých snech přemýšlela o tom, pracovat a zase pracovat a nakonec odkoupit od Milky druhou polovinu statku.

Ubohá matka! Ještě nebyla na konci své křížové cesty, ještě uměla spřádat veliké sny a ještě dovedla věřit v něco lepšího.

Skutečně se pustila do práce na statku. Nakoupila nových slepic, hus i kachen, pomáhala na poli a k vaření děvečky nepouštěla. Myslela, že podepře zdrceného Pepíčka, že ho zaměstná v pilné práci a že v hledání nového štěstí zapomene na Milku.

Ale přepočítala se.

Pepíček se svou slabou povahou hledal zapomnění v alkoholu. Ve vesnické hospodě sedal dlouho do noci s pohledem upřeným do pивní sklenice, jako by v její zlaté barvě viděl odehrávat se znovu své pochybné štěstí, svoji lásku. Počet piv i kořalkových skleniček se stále zvětšoval. V noci rozléhal se pustý křik, jak Svačinův hospodář kráčel těžkým krokem k svému statku. Opilý dopadal na postel, aby po horečnatém spánku vstával jako přeražený, nemožný k práci a ještě tupější k svému okolí.

Nikdo netušil, že u okna ve výměnku se tiskne na sklo ustaraná tvář nebohé matky, že počítá minuty a modlí se za osud svého syna. Nikdo neviděl slzy, které prolila nad svým synem, který klopýtal po schodech.

Statku ovšem neprospělo nové jednání hospodářovo. Chátral, děvečky zlenivěly a čeledínové si dělali, co chtěli.

Jediná, která si uchovala rozvahu, byla paní Anna. Pracovala, domlouvala synovi a dokonce pro něho zašla do hospody. Pepíček se na ni obořil:

„Jsem svým pánem a nikdo mně nemá co vyčítat,“ breptal za všeobecného smíchu zarostlých sedláků.

Hostinský vyvedl paní Annu ven. Nestrpí přece, aby mu někdo odváděl tak dobré zákazníky, jakým byl hospodář Svačina. A paní Anna nesmí zase zesměšnit svého syna před sousedy, nesmí pro něho chodit jako pro hošička ve škole.

Paní Anna se vzdala. Znovu čekala do noci na příchod svého syna a znovu mu pomáhala v práci. A když pak jednou Pepíček upadl na schodech a hned začal spát s hlavou položenou na kameni, vyběhla paní Anna, pomohla mu do postele a ještě ho svlékla. Přitom ho hladila, jako kdysi dávno, když ho malého kladla do postýlky, líbala ho a nakonec se za něho pomodlila.

Pepíček spal s hvízdavým chrčením a snad byl ve svých opilých snech docela šťasten. Nevěděl, že nad ním prosí jeho matka, že ho drží svými žilnatými rukama a že by pro něho udělala vše, jen aby byl šťasten.

V tento čas myslela paní Anna často na své obě děti, toužila po nich i po jejich pomoci. Ale na všechny její dopisy odpovídal Standa jenom tolik, že má dobré místo, že se mu dobře vede. A Hedvice se rozpakovala napsat něco upřímnějšího, něco srdečného.

Tak žila celá rodina rozbita jako skleněný džbán. Každý její člen žil si dle svého a myslel na matku jako na někoho, koho jsme neodvratně ztratili, ale kdo k nám byl svým způsobem dobrý.

Nejvíce trpěla z nich paní Anna. Svými rukama byla schopna obejmout všechny své děti i s jejich hříchy, svými rukama mohla by vyhladit všechny jejich vrásky a svými rukama mohla jim dát požehnání pro nový život. Ale ani jeden z nich nepřišel, všichni byli zabráněni do sebe a v duchu přesvědčení, že se již celá rodina nikdy nesejde.

Kapitola desátá

A přece se všichni sešli. Musela to být velká tragédie, aby svedla nešťastné lidi, pohněvané a rozvrácené. Byla to soudní síň, kam vstoupila matka se svým bolavým srdcem, na jednom zastavení na své křížové cestě.

Černá jako vdova, s pobledlou lící a s vyplakanými očima přišla svědčit v případě svého syna, který se dopustil zpronevěry a svému zaměstnavateli odcizil postupně několik tisíc korun.

Je něco horšího pro matku než vidět své dítě mezi zločinci, než dívat se na něho, jak kráčí mezi dozorci a jak po šikmé ploše říti se někam hluboko, kde to končí vězením a popravištěm?

Paní Anna držela se ze všech sil, aby nezlomila ruce nad hlavou, aby si netrhala vlasy jako tehdy, když jí z ničeho nic přišlo vyzvání, aby se jako svědkyně dostavila k výslechu v případě Stanislava Svačiny a jeho šéfa.

Paní Anna se jen pamatuje na křik děveček a volání o pomoc. Skácela se hned na dvoře, jak otevřela obsílku. Pamatuje se, že nechtěla ani otevřít oči, ani neměla chuť vracet se do tohoto slzavého údolí. Tak by chtěla mít konečně klid, ležet za hřbitovní zdí, pod kamennou deskou se slovy „dotrpěno“.

Paní Anna sedí v lavici svědků a zdá se jí, že všechny oči dosti navštíveného sálu upírají se jen na ni. Standův případ není jistě tak docela zapomenut a bude docela zajímavé dozvědět se nějaké podrobnosti. Bude o čem hovořit se známými.

Paní Anna sedí se sklopenou hlavou, pokořena životem, zestárlá starostmi. Vedle ní dívá se lhostejně Pepíček po celé místnosti. Jeho kalné oči hovoří o vypité spoustě alkoholu, o ničivé síle, která mu ubírá síl.

Vešla Hedvika. Rozpačitá, a dozorce ji vede posadit vedle paní Anny. Hedvika usedá vedle své matky a paní Anna zvedá oči. Vidí zbledlou Hedviku,

její sešlapané střevíce, otrěpanou stuhu na klobouku a vidí její vystouplý život. Ještě docela málo, že to nikdo nepozná, ale matce neunikne nic.

Vlhká vlna smutku vehnala se paní Anně k očím. Nemluví. Jen ruce rozevře, jako by toto poplašené ptáče chtěla skrýt ve své náruči. Hedvika stulila se do té náruče a připadala si tak bezpečnou, tak klidnou, jako kdysi dávno, když si ještě hrávala s pannami.

Obě sedí pak vedle sebe, drží se za ruce a tiše mezi sebou hovoří. Hedvika to připadá jako ve zpovědnici. Hovoří spěšně, jako by honem chtěla vyříci všechno své utrpení, všechno své zklamání. Vypráví o neúspěchu básní, o zkažené spekulaci s vepři, líčí, jak Zdeněk vstoupil jako společník do podniku s moukou a jak o všechno přišel.

„Nezlob se na něho, maminko. Sama jsem se přesvědčila, že je to poctivý závod. Byli čtyři a všichni jsou na mizině. Nemohou za to, že v dnešní době není možno proniknout, není možno se dopracovat úspěchu.“

Paní Anna jen kývá hlavou, jako by vše dávno věděla. A pak se těžce ptá: „Co dělá teď?“

„Zdeněk dělá agenta jedné voňavkářské firmě. Jezdí po venkově a já sedím sama v malém bytě a těším se na své dítě.“

„Máš se na co těšit,“ říká pomalu paní Anna. „Jednou budeš možná také jako já sedět v soudní síni a čekat, jak odsoudí tvé dítě.“

Hedvika se zachvěla. Ale pak s vírou, vlastní všem mladým matkám, praví: „Kdepak, maminko! Mé dětátko bude hodné, něžné a bude si mne vážit. Vychovám je poctivě, pořádně je vychovám, vše pro ně udělám, jen když bude hodné.“

„I já jsem si to takto představovala, i já jsem chtěla dělat všechno, jen když budete hodní. A vidíš, jak to dopadlo.“

Hedvika rozumí matce, ale nevěří jí. Ta sladká, neznámá tíže pod srdcem, která naplňuje blahem celou její bytost, z toho nemůže přece vyrůst obyčejný člověk. Jistě to bude nadprůměrný velikán jako... Hedvika marně myslí, jako kdo... Obě jsou přerušeny ve svých úvahách příchodem soudu a obžalovaného.

Standa jde klidně mezi dozorci, je trochu pohublý, jako nevyspalý. Rozhlíží se kolem sebe a zdraví matku. Paní Anna kývá rukou. V jejím pohybu je skryta celá něha mateřské lásky, celé to utrpení posledních dní.

Standa odvrací oči. Soudní rada povstává a zahajuje líčení. Oznamuje, že zde přítomný Stanislav Svačina zpronevěřil svému šéfovi postupně dvacet pět tisíc, které dle vlastního přiznání prohýřil a utratil. Pak se ptá, zda se Standa přiznává. Standa s klidným povstáním ke všemu přisvědčuje.

Paní Anna pláče. Celá ta síň rozmazává se jí před očima, vše splývá v jedinou mlhu, v níž Standa je jasným bodem.

Mluví zástupce pana šéfa, shledává všechny Standovy poklesky a snaží se snížit Standu v očích soudu. Jak se zdá, ví všechno. I bývalý život, promarněné jmění, pak krátký obrat jenom proto, aby mohl okrásti poctivého zaměstnavatele. Konečně celá rodina je poučena obhájcem, že se má vzdáti svědectví a prohlásiti, že se poslední dobou s obžalovaným nestýkala.

V ten smysl odpoví Pepíček, promluví tak i Hedvika.

Ale paní Anna všechny překvapila. Vstala ze své židle a prohlásila, že chce svědčit. Složila přísahu a rozhovořila se.

Všem se zdálo, že matka si vyrvala srdce z těla, že je zde klade na práh před spravedlivý kříž a prosí za své jediné dítě. Vypráví o celém dětství Standově, ukazuje, jak špatně ho vychovala, jak mu dávala špatný příklad a jak bez otce vyrůstal Standa jen vychováván ulicí. Všechnu vinu bere na sebe, všechno svádí na sebe a málem by tvrdila, že i ty peníze brala ona sama.

Hedvika pláče. Standa sedí se sklopenou hlavou. Pepíček nemyslí na nic. Zato obhájce pana šéfa se bojí, aby ta matka přece něco nevyzískala. Standův obhájce si nervózně tuká do dlaně. Jen aby ta paní nepřeháněla. Jak se zdá, soudní rada není v dobré míře a pak, nemá rád cituplných výlevů.

Paní Anna připomíná soudnímu radovi jeho mládí a jeho maminku. Dovolává se jejích dlaní a jejích upracovaných rukou.

V sále ticho a pohnutí. Péra reportérů rychle píší tento dojímavý případ do novin. A náhle toto vše přerušuje soudní rada.

„Tak dost, paní, dost. Nemáte-li nic podstatného, jen samé plané líčení, jsem nucen přerušit váš výslech.“

Paní Anna si sedá. Vlastně padá do židle. Není možno, aby měl někdo tak tvrdé srdce a neslitoval se nad ní. Znovu se vzchopí, znovu žádá o slovo. A hned se zápaem vypráví, jak přece nemohou odsoudit Standu, toho Standu, kterého houpala na rukou, jejího malého Standu.

Znovu ji soudní rada přerušuje. Paní Anna ztratila sympatie. Vidět v tomto cynickém mladíkovi stále to miminko se slintáčkem zdá se lidem v sále směšné. I Hedvika se zarazila. Zdá se, že matka přestřelila.

Odpůrce si mne ruce a obhájce tluče prsty na stolek.

Paní Anna odchází ze síně. Dělá se jí nevolno. Hedvika jí pomáhá. Obě usedají na lavici v předsíni. Obě mlčí. Paní Anna se chce ospravedlnit, chce něco mluvit, ale raději mlčí.

Čekají tak bůhvíjak dlouho, než se otevírají dveře a lidé se hrnou ven. Pak přichází Standa mezi dozorce a svým advokátem.

„Sedm měsíců a část je odpykána vazbou. To není špatné,“ říká obhájce paní Anně. Standa se nedívá ani na matku, ani na Hedviku.

„Sedm měsíců,“ hrozí se paní Anna a zachycuje se Hedviky.

Kolem nich chodí lidé, soudce i pan šéf. Vše hlučí, směje se a baví.

Paní Anna přistoupila ke Standovi. Něžně ho bere kolem ramen, hladí ho po tváři.

„Stanoušku, kdybys něco potřeboval, víš, napiš, synáčku. A až vyjdeš, nezapomeň, že máš mámu, ustaranou mámu, která na tebe čeká.“

Paní Anna nečeká na nic, nechce nic, a přece se Standu sklání a vtiskne jí polibek někam na předloktí.

Blažený, nepoznaný pocit projel paní Annou. Dívá se za odcházejícím Standou, ale je jí dobře. Jako by se někdo poklonil její lásce, jako by nebylo všechno marno, všechno zbytečně protrpěno. Jako by konečně jedno z jejích dětí pochopilo její velikou lásku a vtisklo jí plachý polibek.

Paní Anna slyšela pak obhájce, jak něco hovoří, dokonce i Hedvika mu cosi povídala, ale paní Anna je neposlouchala. Stále viděla jen dojatého Standu a stále cítila onen polibek.

Na cestě ze soudní budovy zavěsila se do Hedviky. Pepíček šel slepě za nimi a paní Anna kráčela s Hedvikou k jejich bývalému činžáku.

Bez výčitek, bez podivení vstoupila paní Anna do vysokého domu. Vše zdálo se jí malicherné proti políbené ruce od Standy. A také v ten smysl hovořila. Jako vždy dělala plány do budoucna, stavěla nové štěstí pro své děti a znovu budovala jejich charaktery.

Hedvika ji nechala. Měla radost, že se tak snadno sešla s matkou, že alespoň ta pomůže jí nésti její neutěšený stav. Nenadhodila matce, že Standu po svém trestu nenajde pořádné místo, že je vlastně vyřazeným člověkem. Nechtěla poukazovat na to, že když takto začal, skončí Standu jistě mnohem hůře. A hlavně nechtěla kazit tu novou dohodu mezi nimi.

Paní Anna navštívila Hedviku jen pod tou podmínkou, že je Zdeněk na cestách, že nebude doma.

„Ten není mé dítě. Ten tě jenom zničil, a proto ho nenávidím. Tobě odpouštím a pro tebe a tvé dítě je můj chudý dům vždy otevřen. Ale Zdeněk ke mně nesmí.“

Hedvika jen povzdechla. Alespoň to. Vždyť ona se maminka jistě obměkčí a časem odpustí i Zdeňkovi.

Za této návštěvy, které Pepíček mlčky přihlížel, ujednala si paní Anna s Hedvikou, že tato se odstěhuje k ní na venkov. Je tady stále sama, nemá pohodlí a hlavně čerstvý vzduch pro své příští dítě.

Hedvika radostně svolila. Ráda opustila zbytek domu. Stejně ten kousek trávili, pomalu že z něho za chvíli nic nezbude. Takto bude moci pronajmout jejich byt a bude více peněz. Na venkově to bude pro ni mnohem lepší. I když paní Anna mnoho nemá, i když jí bude přispívat na domácnost. Potom, s maminkou se děťátko lépe vychová než v sazích města a bez pomoci.

Jedinou podmínku kladla si paní Anna. Zdeněk nesmí k nim přijít. Ale Hedvika kývla i na tuto podmínku. Stejně vídává Zdeňka jen v neděli. Tak může přijet vždy za ní a bydlet jako za svobodna ve vesnici. Nikdo přece nezabrání Hedvice, aby s ním nešla na procházku, aby mu netiskla ruce.

Tak se stalo, že několik dní po tom, když i Zdeněk dal své svolení, stěhovala se Hedvika na statek. Jela radostně, jako by čekala, že tam u maminky vyroste pro ni nové štěstí, nová radost.

Paní Anna přivítala ji s vráskami na čele. A hned zasvětila Hedviku do svých bolestných plánů. Dohodli se s Pepíčkem, že prodají statek, Milce vyplatí její polovinu a za zbytek přikoupí si kousek pole k malému výměnkářskému domku.

„Mne, výměnkářku, prodáme i se statkem. Všichni se usadíme v malém domku a začneme znovu.“

Hedvika prohlásila, že to je nejmoudřejší řešení. Proč mít na bedrech ohromný statek, který nemohou zvládnouti. Stačí kousek pole, jen k té

nejnutnější výživě. I Pepíček omládl touto vyhlídkou. Do hospody již tak často nezapadal, vyhýbal se jí. Zato chodil statkem a usmíval se, jako by se s ním loučil, a rád loučil. Jako by svaloval velikou příšeru, která mu upíjela krev.

Celou tu záležitost svěřili realitní kanceláři a ona opravdu dobře zařídila celý prodej.

Úplně bez starosti a shánění dověděli se Svačinovi o kupci, který nabízel nejvíce. Když se přihlíželo k výměnku a zanedbanosti statku, nabízel skutečně hodně.

Kupec přijel, několikrát vše prohlédl, a pak se jelo podpisovat do města. Paní Anna se snažila vystihnout povahu a záliby nového majitele, aby s ním dobře vyšla. Ale kupec jí hned zničil všechny snahy.

„Nepovedu statek sám. Nemám na to čas a pak, mám své zaměstnání. Dám statek do nájmu. Ale nebojte se. Nájemce je hodný člověk, snad hodnější než já. A pak ta jeho žena. Jo, s takovou ženou může člověk udělat díru do světa. Tichá, pracovitá, a jistě s ní dobře vyjdete.“

Paní Anna si povzdechla. Škoda. Ten člověk nevypadal zle, život vedle něho by býval jistě dobrý. Bůh ví, kdo přijde do statku, bůh ví, kdo bude poroučet a ztrpčovat život matce se svými dvěma dětmi u sebe.

Koupě byla podepsána, všechno dojednáno, ba i den příjezdu nových hospodářů oznámen.

Ten den, kdy paní Anna stěhovala ze statku do svého výměnku rodinné věci, které tam ještě zbyly po Milce a které nebyly prodány, ten den si často skrytě poplakala. Poslední místo, které postavila svou prací, mizelo. Poslední místo, kde vládl přepych a bohatství, přecházelo do jiných rukou.

Nějaké nádobí, drobný nábytek umístila u sebe, a co zrovna nepotřebovala, to prodala. Nebylo toho mnoho, ale přece vyzískala nějaké peníze.

Ten den, kdy měli přijeti noví nájemci, šla paní Anna do města. Nechtěla okukovat plné vozy nových hospodářů, nechtěla je pokořeně vítat, ba ani nemínila vyjíti prvá k nim. Třeba by si jí nevšimli, třeba by se i usklíbli nad její snahou přiblížiti se. Takhle to bude nejlepší. Zítra je dost času pozdravit se s novým hospodářem a poohlédnouti se, jak se zde zařídili. Již podle postavení nábytku a čistě oblečených dětí možno usuzovat, jaký život čeká paní Annu na jejím výměnku.

Paní Anna obstarala v městě své drobné nákupy a kráčela domů. Šla polními cestami, aby si nadešla, kráčela kolem polí, které jí kdysi patřily, a z dálky pozorovala statek, skrytý mezi topoly.

Náhle paní Anna překvapeně stanula. Taška s nákupem sklouzla jí na zem a paní Anna hleděla vyjeveně před sebe. Tam, proti ní, běžel chlapec asi sedmiletý, modrých očí a zlatých vlásků. Utíkal někam, jenom tak na výzvědy, a rozhlížel se ještě zvědavěji než paní Anna.

Něco dávného, zapomenutého, nějaká skrytá něha probudila se v paní Anně. Copak se život opakuje, copak je možné, aby oživily dávné sny? Je to tak dávno, když stejný chlapec díval se na ni a kterému česala před

procházkou vlásky na cestičku. Bože, vždyť je to její Standa, její maličký, sladký Standa. Ano, asi v tom věku, kdy ukradl vycpaného ježka a s kamarády vytloukal v ulici okna.

Rozechvělá paní Anna vztáhla své ruce k dítěti a zašeptala:

„Stando, kde se tu bereš?“

Hoch se zarazil. Velikýma očima zavěsil se na starou paní, která zná jeho jméno. Ne, není to přece Standa. Ten se díval vždycky tak zlobně, se zamračeným čelem. A tento chlapec má ve velikých, jasných očích jen údiv a nechápe dobře, kde měl tuto starou ženu vidět.

„Jak víte, že se jmenuji Standa?“ ptá se dítě trochu zastrašeně.

Tak přece ji neklamou smysly, přece se ve světě děje něco podivného.

„Ani nevím, že ti říkají Stando. Ale podobáš se hodně chlapci, kterému jsem kdysi hladila vlasy a říkala ‚můj Stanoušku‘.“

„Mně taky hladí maminka vlásky,“ osměloval se chlapec, odtažený od paní Anny.

Náhly nápad, tak překvapující, jako bylo zjevení dítěte, zrodil se v hlavě staré paní. Dlouho váhala, než se zeptala:

„Vy jste se sem teprve dnes přistěhovali, vid’?“

Chlapec kývl hlavou.

„A tatínek říká mamince Mařenko, vid’?“

Chlapec uděšeně příkyvoval. Snad není ta paní obávanou čarodějnici, že všechno ví, všechno zná?

Hoch se rozhlédl, jako by hledal, kudy nejlépe utéci.

„Ach, neboj se mne, neublížím ti. Vždyť tě mám, Stanoušku, tolik ráda. Víš, já jsem babička. Tvoje babička z výměnku.“

Hoch náhle vše pochopil.

„Aha, vy jste ta paní, co bude u nás bydlet. Maminka říkala, že vás mám pozdravit, ale nemluvit s vámi. Jste prý moc pyšná, odbyla byste mě.“

Paní Anně se zalily oči slzami. Hořký úsměv rozlil se jí po tváři.

„Bývala jsem, bývala, ale již dávno nejsem. A tebe mám moc ráda. Vid’, Stanoušku, že přijdeš ke mně na výměnek, že mne potěšíš, že se na mne usměješ. To víš, že ti vždycky něco dobrého schovám.“

Paní Anna rozmlouvala s hošíkem a vedla ho za ruku pomalu zpět ke statku. Jak si s ní osud divně zahrál! Teď posílá jí do cesty Mařku i s jejím vnukem. Teď, když je na konci svých tužeb, kdy zachraňuje své děti od hladu a bídy. Dnes, kdy znovu rozevívá náruč, aby objala znovu všechny své drahé a živila je jako tehdy, když byli malí.

Náhly strach ji zachvátil. Vždyť tolik ublížila Mařce. Tak ji vyhnala. Teď se jí bude mstít, teď jí, výměnkářce, ukáže, co je to být paní. A když ne ona, jistě její muž. Možná, že sem, do statku, šli jenom proto, aby zničili ji i jejího syna Standu.

Paní Anna se shrbila jako pod ranou. Nejlépe udělá, když získá lásku tohoto pacholíčka. Snad ten dokáže, že s ní budou mírněji zacházet.

Zvědavost, strach i nedočkavost hnaly ji rychle kupředu. Stále držela chlapce za ruku a vedla ho s sebou. Skoro jí nestačil a po očku po ní pokukoval.

Konečně vyhoupl se statek ze stínu topolů. Paní Anna skoro udýchaná vešla na dvůr se Standovou ručkou ve své. Dychtivě se rozhlížela.

Před vchodem stál vůz, plný těžkého nábytku, a u vozu něco poroučel statný muž. Nebyl již nejmladší, ale tváře měl zdravě opálené a vlasy rozčechrané.

Děvečky a čeledínové pomáhali snášeti věci.

Paní Anna se pomalu blížila. Muž si jí ani nevšímal.

Náhle se otevřely dveře a vyšla selka. V paní Anně se až zatajil dech. Před ní stála Mařka, rozkvetlá svým štěstím a svým mateřstvím. Za ní běžel maličký hošík s umazanou pusou a z vozu sundával sedlák větší holčičku.

„Tři děti má, jako já,“ pomyslila si paní Anna s úzkostí.

Konečně se sedlák otočil a překvapeně se díval na Standu i s jeho průvodkyní. I Mařka se zadívala klidně na paní Annu. Standa odběhl ke své mince a něco jí šeptem svěřoval.

Paní Anna přistoupila k hospodáři.

„Já jsem výměnkářka. Anna Svačinová jsem. Vynasnažím se, abychom se shodli a aby byl na statku klid.“

„Tak vy jste ta paní,“ pravil sedlák a svýma bezelstnými očima prohlížel si paní Annu. Bylo vidět, že zvědavě okukoval bývalou milionářku, která je teď odkázána jen na jeho dobrou vůli.

„Já jsem Stanislav Kroutil. Jako nájemce tohoto statku. Jsem opravdu rád, že se vynasnažíte shodnout se s námi, neboť klid ve dvoře je nejdůležitější.“

Paní Anna zrozpáčitěla. Vytušila dobrotu z celého zjevu nového hospodáře, vycítila, že je skutečně pevným mužem. Ale dlouho se svými odhady neobírala, neboť sedlák již zase hovořil.

„Tady je moje žena, Mařenka, a tady naše děti. Tři máme a dělají nám radost.“ Mařka sestoupila ze schodů a podala paní Anně ruku. Docela klidně, jako by nebylo hořké minulosti, jako by nebyvalo mezi nimi něco zlého.

Paní Anna bránila se pohnutí, bránila se zčervenání. Vykoktala něco o potěšení a hned se obrátila k malému Standovi.

„S vaším synkem jsme již kamarádi. Přijde ke mně, aby mne trochu potěšil. To víte, stáří bez vnoučků je velmi smutné.“

„No, nebude to tak dlouho trvat a nad výměnkem bude lítat vrána. Vždyť mladá paní bude brzy chovat,“ mínila vážně Mařka.

Paní Anna obdivovala se jejímu klidu. Nejprve měla chuť připomenouti Mařce, že se znaly, že spolu žily. Ale pak strach před hospodářem ji umlčel.

„Kdyby vám děti překážely, pošlete je na výměnek. Rádi vám je ohlídáme. Při stěhování překážejí a my jsme tři a dohromady není co k děláni,“ nabízela se paní Anna.

Hospodář se ohlédl po ženě, jako by čekal její souhlas. Mařka váhala. Děti jí skutečně překážely, ale dávat je své největší nepřítelkyni přece se odhodlat nemohla. Ale jak ta její nepřítelkyně vypadá! Mařka si představovala paní Annu se zlatým řetězem na krku, upjatou, se zvednutou hlavou,

jak jí ukazuje dveře. Bála se setkání s ní a byla připravena bránit se, třeba ve zlém.

Ale tato stará matka, utrápená životními nehodami, tato paní Anna s vlhkýma očima, potrestaná osudem, ta ji spíše dojala než pobouřila.

Něco velkomyslného zrodilo se v Mařčině hrudi. Neuměla se mstít na slabém, pokořeném. Pravda, skoro proto svolila stěhovati se sem, na statek, aby odplatila paní Anně svoji pohanu, aby jí ukázala, že kolo osudu učinilo teď z ní paní. Ale ochota, s kterou jim vyšla paní Anna vstříc, její nalomený úsměv přiměly Mařku, že vzala své děti za ruku a odvedla je do výměnku.

Ukázala tak, že své nejdražší poklady svěřuje paní Anně, že jí důvěřuje a že chce, aby bylo mezi nimi jen dobro.

Paní Anna pochopila tento pokyn. Stiskla Anně ruce a lehce ji pohladila po zádech. Mařka dělala, že toho nepozoruje.

Odešla, aby pomohla muži, a že si večer přijde pro děti.

S ulekanými dětmi zacházela paní Anna jako s princátky. Snesla jim jídla, věci ke hraní, zpívala jim a houpala je. I Hedviku zavolala, aby se šla učit chovat maličké.

Obě dělaly vše, jen aby děti rozveselily, rozdováděly. A brzy se jim to podařilo. Děcka dováděla, výskala a pobíhala jako doma. Paní Anna smála se s nimi a v duchu si přiznávala, že tak radostné odpůldne dlouho neprožila.

Večer přišel si pro děti sám hospodář. Překvapeně zíral na veselé klubko dětí i smějících se žen. Pro dobré vychování děti napomenul, ale v duchu se podíval paní Anně.

„Je vidět, že to s tím vycházením myslíte opravdu. Budu vám velmi vděčen, když se vynasnažíte vyřizovat vše po dobrém, zpříma, hezky říci vše do očí. Jste jistě hodná paní, když si tak hrajete s cizími dětmi. Snad to opravdu půjde, aby si hospodář vážil výměnkářky, aby v ní viděl opravdu dobrou ženu.“

Paní Anna byla trochu dojata, trochu polichocena chválou. Rozloučila se s hospodářem srdečně a slíbila, že si zase děti vezme, když bude v poli pilná práce.

„Jsou tak milé, tak způsobně vychované,“ končila svoji řeč. A pak, pod náhlou myšlenkou, prohodila: „Ale ten nejstarší, Standa ho voláte, ten vám není vůbec podoben.“

Nebyla to touha ranit hospodáře, nic zlého v této otázce nebylo, jen trochu zvědavosti a pak snaha vyzvědět, co všechno ví o Mařčině poklesku.

„Taky není můj,“ potvrdil Kroutil. „Žena ho měla s nějakým bohatým pánem, který ji, jak to takoví pánové umějí, nechal v nejhorší chvíli. Chudák, Mařenka, co musila zkusit. Já jsem si ji vzal i s jejím dítětem. Kdyby byla třeba vdova, tak by nikdo v tom nic špatného neviděl. Ale když je, nebožáčka, opuštěná, když na ni všichni prstem ukazují, to se každý od ní odvrátí. No vidíte, pochodil jsem tak, jak jsem nikdy nedoufal. Mařenka mě má ráda, pracuje pro naše děti a váží si mne. Jen jedno mne na ni mrzí. Nikdy mně neřekla jméno toho lumpa, co ji opustil. Nemá ho už ráda, ale bojí se mne,

že bych ho, chlapa, tak zřezal, že by se nehnul. Marně jsem se vyptával, marně jsem hrozil. Neřekla a mlčela. Konečně, je to tak nejlépe. Jak je vysoko nad tím ubožákem, který se nezmůže na tolik odvahy, aby bránil ji i své dítě. Ale nějak jsem se rozpovídal. Hned napoprvé vám vykládám takové věci. Vypadáte však tak důvěryhodně a jistě to Mařence nikdy nenadhodíte.“

„Nikdy se o tom nezmíním,“ přisvědčila paní Anna popravdě. V její duši něco svítalo, něco se probouzelo. Cítila se tak pokořena Mařčiným mlčením, skláněla se před její velkomyslností. Jako by zachránila život jejího syna Standy. Kdyby hospodář věděl, kdyby tušil! Ale za dobrotu jeho ženy učiní paní Anna vše, nechá si vše líbit, jen když bude na statku pokoj, jen když bude Mařka spokojena.

Tuto noc dlouho neusnula. Veliký přelom se děl s ní. Ten polibek od Standy na ruku tehdy u soudu a teď Mařčina klidná velkodušnost. Dobrota, která dosud nezmizela ze světa a která naplnila srdce paní Anny až po okraj. Jako veliké, rozevřené, rozpražené ruce, hodlající obejmout celý svět, pohládit všechny lidi dobré vůle.

Kapitola jedenáctá

Veliké bouřkové mraky hnaly se od západu. Lidé utíkali z polí a bránili se nárazům prvního větru. Prvé veliké studené kapky dopadaly na zemi.

Ženy si držely vlající sukně a křížovaly se při pohledu na bouřné nebe. Na výměnku rozsvítila paní Anna svítilnu před obrazem Matky Boží. Nahoře na statku zavírala Mařka okenice a držela si rozčuchané vlasy.

Hospodář dával na dvoře poslední rozkazy a posílal všechny lidi pod střechu. Sám si pak stoupl mezi dveře a díval se na prvé blesky, křížující se na nebi. A byla hrozná bouřka s lijavcem.

Topoly se prohýbaly a jeden stál již sežehnut bleskem. Začal hořet jako živá pochodeň, ale pak déšť uhasil plameny. Příval deště bičoval zemi. Mařka sešla do chodby a opřela se o muže.

„Jen jestli nám to nepomlátí mladé obilí, jestli to nesebere prst z polí.“

Hospodář ji pohládl po vlasech.

„Přijdou ještě horší pohromy, než je tato. Ale s tebou, Mařenko, s tebou se ničeho nebojím.“

Mařka pohlédla vděčně na něho. Celým svým životem děkovala mu za jeho krásný čin, tehdy když s dítětem hleděla vstříc hrozivé budoucnosti. Nejen vděčnost, ale i láska to byla, která pozlatila celý její život.

Pomaloučku se bouřka přehnalá. Stromy setřásaly těžké kapky z listů a děti vyběhly na dvůr, šlapat bosýma nohama do teplých louží.

Mařka vykasala si sukně, shodila střevice a vyšla s mužem do polí, odhadnout škodu.

Šli vedle sebe, oba silní, ošlehaní tvrdým životem, šli ve vzájemném porozumění lehce o sebe opření, tak jako kráčeli po celý svůj věk.

Obešli pole, prohlédli půdu a upokojeni se vraceli. Ne, škoda není veliká. Mařce hned zazářily oči a chřípí se jí dmulo vlahým podešťovým vzduchem. Bylo jí hezky vedle milovaného muže, tak klidně, jako zralé révě, podepřené na zdi.

Tak zavěšeni potkali v polích chodce. Šel rychle a ze šatů mu kapala voda. Nohavice měl vyhrnuté a botky úplně promočené.

„Člověče, to jste se nemohl někde schovat? Takhle se vykoupat!“ Hospodář zavolal tato slova na zmoklého pocestného.

Muž se jen zastavil. Uzel v ruce přehodil do druhé ruky a bez odpovědi zíral na Mařku.

Oba hospodáři přišli až k němu. Cizinec stále jen hleděl na Mařku, ale ta dívala se klidně někam za něho.

„Nebylo, kam se schovat,“ prohodil konečně pocestný a pak dodal: „Jdu k paní Svačinové, výměnkářce. Jsem její syn, Standa,“ končil s pohledem na Mařku. Ta klidně oplatila mu jeho pohled. Něco jako vítězství, ale vítězství nad sebou, rozlilo se jí v duši. Tohle byl tedy ten Standa, pro kterého prosila, pro kterého trpěla? Tohle z něho zbylo. Jen ošumělé šaty a rozbité boty.

„Také Stanislav, jako já,“ hovořil hospodář, aniž si povšiml pohledů poutníkůvých. „No, ale pojďte rychle, pojďte. Jste promočen a maminka jistě čeká.“ Hospodář dodával tato slova mírně, jako by chtěl vyjádřit radost nad radostí výměnkářky.

Všichni vykročili směrem ke statku. Mařka mezi nimi, dosud opřená o manžela, usměvavá a děkující osudu, že jí dopřál dožítí se tohoto okamžiku, kdy pozná, že otec jejího prvního synka pro ni docela nic neznamena.

Hovor vázl. Sem tam vypyťoval se Standa na matku, na její život.

„Hodná paní je vaše matka,“ vyprávěl hospodář. „Nikdy jsem se s takovou výměnkářkou nesetkal. Pochová děti, když je práce, nehádá se, a když je nutno, i uvaří. Měli jsme štěstí, že jsme takovou dostali. I ta mladá paní je hodná. Taky se jí, chudince, blíží ta těžká hodinka. Ale víme, nechci se nijak vypyťovat, říká se, že je vdaná, ale jejího muže jsem ještě neviděl. Copak v tom vězí?“

„To bude asi tak, že maminka k tomu sňatku nesvolila, a teď sem nepustí muže mé sestry. To víte, stařecké rozmary.“

Za podobného hovoru došli ke statku. Ponořen ve výpary, ležel mezi orvanými topoly.

Standa neoznámil svůj příjezd, a proto nečekal, že mu někdo přijde naproti. A přece, než došli k vratům, vyběhla z nich paní Anna, spěšně ustrojená, někam pospíchající. Když uzřela známé postavy, krácející do statku, zarazila se. Pak jen vydechla: „Stando, ty?“ a sklouzla do nastavených synových rukou. Manželé se tiše vzdálili. Nechtěli rušit dojemné shledání matky se synem. Standa stál tam na zablácené cestě a k mokřým šatům vinul svoji matku. Byl dojat, snad zrovna tolik dojat, jako ona sama.

Paní Anna cítila uspokojení, když viděla konečně volného Standu před sebou, propuštěného a úplně jejího. Dávné melodie rozezpívaly se jí v duši a paní Anna se pod jejich písní rozplakala.

Náhle se však vyvinula z náručí a pravila:

„Stando, musím do vsi. Pojď se mnou. Nebo raději ne,“ dodávala, když viděla jeho promočený oděv. „Jdi do světnice a potěš, jak můžeš, Hedviku. Chudinka, již jí to začalo. Já běžím rychle pro babku do vsi.“

Standa zahlédl jen její rozvířené sukně nad blátem a spěchající nohy. Sám se obrátil do dvora a vešel do výměnku.

Otevřel dveře a zastavil se na prahu. Pozdravil a odněkud z kouta se ozvala odpověď.

„Standa, Standa se vrátil!“ zvolala vtom Hedvika, sedící na lavici u kamen. Její tvář byla pobledlá a oči ztrhané.

Standa k ní přistoupil a poklepal ji po zádech.

„Jen odvalu, Hedviko, jen odvalu. Máš nás tady všechny, všichni ti pomůžeme.“

„Všichni jste při mně, jen můj vlastní muž ne. Jen ten musí chodit k lesu a scházet se se svou ženou jako s cizí dívkou.“

„I všechno se spraví, všechno se urovná. Jen co budeš mít za sebou tu těžkou hodinku.“

Standa mluvil pravdu.

Bylo to v noci, kdy ležel s očima otevřenýma vedle Pepíčka nahoře v komoře a poslouchal zvuky z dolejší světnice.

Snad v tuto noc pochopil prvně, co přináší matka za obět dítěti, když pro ně podstupuje boj na život a na smrt. Snad teprve v těchto chvílích pochopil, jaké hrdinství je skryto v každé matce, když sestoupí na samý práh smrti, aby odtud vrátila životu nového člena lidské společnosti. Snad teprve dnes uznal, jaký život musila mítí paní Anna s nimi, co pokoření a utrpení pro ně zkusila. To vše poznal Standa ve zmučených výkřicích Hedvičiných. A když se pak utiřily a domkem se rozlehl kvílivý pláč dítěte, slíbil Standa celému světu, že ode dneška bude dělat matce jen radost, jen dobro.

I na Mařku si vzpomněl. Co ta musila podstoupit pro jeho pochybnou lásku, co ta teprve musila zkusit, když lidská společnost ji odsoudila a odstrčila. V duchu klaněl se Kroutilovi a obdivoval jeho duševní sílu.

V jeho srdci nezbyla již láska k Maře, zůstala v ní jen úcta k její veliké hrdinnosti. Standa cítil, že jeho život zakotvil v klidných vodách, snad i hni-jících vodách, takových, kde se nic neděje, ničím se nevzruší, ale také ničím netrpí. Všechny jeho lásky byly smazány a nastupovala nová éra, éra budování nového života.

A dole ve světnici darovala Hedvika život statnému chlapečkovi. Naplněna ještě hrůzou z boje, líbala své dítě na čílko a hladila roztřesené ruce paní Anny.

„Maminko, nikdy jsem si nepomyslela, jak těžké je zrození dítěte. Teprve teď jsem poznala tvoji obět a teprve dnes mám chuť se poklonit tvé velikosti.“ Paní Anna položila jí prst na ústa. Slzy padaly Hedvice na podušky, když jí říkala: „Tiše, tiše, holčičko. Musíš se šetřit, ten nový občanek tě bude moc potřebovat. Musíš být silná pro svého malého Zdeněčka.“

Hedvika jí stiskla ruce.

„Ne, ne, maminko, bude se jmenovat Jakub, po tatínkovi. Snad s tím jménem přijde do naší rodiny trochu nového štěstí.“

Paní Anna položila hlavu vedle hlavy Hedvičiny. Oběma bylo dobře, jako by se konečně setkaly po dlouhé pouti, jako by si teprve teď pořádně podaly ruce a jedna podepřela druhou.

Zatímco babka balila vřiskajícího Jakuba, usmívala se Hedvika a upadala do těžkého spánku k odpočinku. Paní Anna seděla vedle ní, dívala se na její zbledlé tváře a časem pohlédla na vrnící uzlíček v kolébce.

Pak i jí klesla hlava a usnula v lenošce. Jen babka bděla, jako by chtěla chránit malého Jakuba před sudičkami, které se sejdou k jeho kolébce a budou mu do ní klásti své dary.

Nad obzorem vstávalo nové ráno. Statek se pomalu probouzel, neboť byla dnes neděle, den odpočinku.

Mařka se dověděla od Pepíčka, že na výměnku se narodil synek, a popšířila si s návštěvou. Přinesla své dárky, aby potěšila Hedviku. Prosté dárky, darované z prostého srdce. Ale snad tím více potěšily Hedviku i paní Annu.

Standa bral rozpačitě do rukou svého malého synovečka a přes peřinku se zadíval na Mařku. Vydržela klidně jeho pohled, jako by se nikdy mezi nimi nic nestalo, jako by po dvoře neběhal malý Standa, jeho synek. Mařka vybojovala svůj boj vítězně. Standovi zbylo jen hladiti svého synka, laskati ho a nikdy mu nedati najevo, že je jeho otcem, že mají společnou krev. Tato kapitola byla pro Standu uzavřena, a Mařka sama to byla, která za ní obrátila list.

Celé dopoledne strávila Hedvika jen v samé radosti, podivování se a chlubení se svým synkem. Odpoledne padl na ni zvláštní neklid. Toužila býti sama se Standou, aby ho mohla poslati na místo schůzky se Zdeňkem, aby mu tajně oznámil, že je tatínkem.

Její úmysly překazila paní Anna. Oblékla se do nejlepších šatů a postavila na kávu. A pak, jako mimochodem, poznamenala k Standovi:

„Dojdeš laskavě pro Zdeňka. Jistě přijde. Pozvi ho k nám, k malému Jakubovi.“

„Maminko,“ šeptla Hedvika na posteli. „Maminko,“ opakovala ještě jednou, když se nad ní sklonila paní Anna.

„No, holčičko, nejsem přece z kamene. A ten brouček musí pozdravit tatínka, musí ho přivítat, aby věděl, koho má poslechnout.“

Standa nečekal na další pobízení. Vyběhl ze dveří, jako by se bál, že si to maminka rozmyslí. Rychle došel na nádraží, zrovna včas. Z dálky viděl vyklopený obličej Zdeňkův, pátrající po peroně.

Trochu se polekal, když místo Hedviky uviděl Standu. Ale náhlý úsměv se mu rozlil po tváři, když Standa na něho zavolal:

„Máš kluka jako buka. Ty šťastný táto!“

Zdeňk se vyřítil z vlaku a celou cestu z města do statku pospíchal, skoro utíkal. Stále a stále se vypytał na Hedvičino zdraví, na svého synka i na to, jak si má počínat před paní Annou.

„Ukaž jí jen lásku. Samou lásku, kde jen lze. Maminka žije jen pro ni.“

U statku se Zdeněk nezdržel. Přeběhl dvůr a vpadl do výměnku.

Mnoho se nerozhlížel a zastavil se u postele. Horečně tiskl ruce své ženě, chtěl něco zahovořit, ale divná tíseň sevřela mu hrdlo.

Hedvika ho chápala, rozuměla mu. Usmívala se na něho tichým mateřským úsměvem, v kterém zkrásněly i její vystouplé zuby.

Pak se jejich pohledy stočily ke kolébce, kde celý zardělý spal malý Jakub.

„Jak je krásný,“ vydechl Zdeněk, třeba se mu zdála malá hlavička s chmýřím podobna starému dědečkovi.

Manželé se vzali pak za ruce, jako by chtěli vyjít do polí a luk se svým štěstím.

Paní Anna pozorovala je mlčky z kouta. Nechala jim vychutnat pohodu této chvíle, která se přihodí tak málokdy za celý věk.

Teprve když vlna nadšení opadala a Zdeněk se začínal rozhlížet po světelnici, přistoupila k němu.

„Pěkně vás vítám u nás. Co se na vás Hedvika natěšila.“

Zdeněk se zakoktal. Na takové přivítání nebyl připraven. Stiskl paní Anně ruku a přivítal se s Pepíčkem.

Pak se začalo hovořit o všeobecných věcech, jako na každé prvé návštěvě. Ale ve všech těchto drobných větách zářila radost ze shledání, z odpuštění a z pochopení.

Zdeněk se brzy spřátelil s paní Annou. Dovedl vycítit, o čem paní Anna nejraději hovoří, a podvědomě jí trochu lichotil. I pozvání ke svačině přijal tak samozřejmě, jako dávný člen rodiny.

Paní Anna se omlouvala. Nežije v takových poměrech, aby hostovi nabídla nějaké lahůdky.

„Mám jen trochu kávy a chleba. S máslem, anebo se zavařeninou?“ ptala se Zdeňka, když před něho postavila šálek na květovaný ubrus.

„Prosil bych zavařeninu, milostivá paní,“ odpověděl jí Zdeněk.

„Ta milostpaní se mně nelíbí. Nešlo by to, abyste mně říkal nějak jednodušeji, třeba — maminko?“

Zdeněk povstal. Políbil paní Annu na tváře a pak s ulehčením pravil:

„Tak tedy maminko.“

„Teď je to správné, Zdeňku,“ odpověděla mu paní Anna a bylo jí podivuhodně dobře. I Hedvika se potěšila matčíným jednáním. S pohnutím hleděla na celou rodinu, shromážděnou kolem stolu.

Celá svačina minula hladce. Jen jednou, když Zdeněk kousl do namazaného chleba, spatřila paní Anna na jeho tváři podiv. A když pak odtáhl chleba od úst a zkoumavě se na něj zadíval, trochu se začervenala.

„Copak, je na něm něco? Nebo ti to nechutná?“

„Ne, ne, naopak. Řekni mně, maminko, kde jste koupili ten výborný džem?“

„Ale chlapče, ty jsi lichotník. To je přece zavařenina, kterou si tady na výměnku sama dělám a kterou si oslazují svůj chudý život.“

„Já vím, že taková zavařenina přijde draho, což?“ ptal se dále zamyšlený Zdeněk. Ale paní Anna mu odporovala.

„Kdepak by mohl být drahý. Já, chudá výměnkářka, přece nemohu mít nic drahého.“

Zdeněk zhluboka vzdychl. Po kratičké pauze řekl:

„Já mám nápad. Znameníť nápad. Zase trochu obchodního podnikání.“

„O já,“ ozvala se Hedvika. „Jen mu, maminko, nepůjč žádné peníze.“

„Ne, dnes nechci žádné peníze. Ale maminka mně dá laskavě několik skleniček své zavařeniny, ano?“

„Chlapče, mileráda. Ale nechápu...“

„Maminko, nemusíš chápat. Jezdím s těmi voňavkami, a tak se pokusím nabídnout někdy i ty zavařeniny. A kdyby to šlo, a já cítím, že to půjde, vařila bys, maminko, své džemy do prodeje.“

Ve světnici bylo ticho. Prvý promluvil Standa.

„Zdeněk má dobrý nápad. V dnešní době jsou opravdu zavařeniny hledané, a tím více dobré zavařeniny. Za pokus to vždycky stojí.“

V paní Anně se ozvala stará obchodnice.

„Zdeňku, já nevím, ale bylo by to snad dobré. To víš, že bych vařila, že bych se snažila. Vždyť je to pro vás, pro všechny moje děti.“

Celé odpoledne se pak točil hovor jenom kolem zavařenin. Děly se plány, vymýšlely podrobnosti a v každé duši těchto životních ztroskotanců vstávalo nové světlo naděje.

Pozdě večer odjížděl Zdeněk s kufrem plným skleniček s různými druhy zavařenin. Se zářícíma očima rozloučil se s Hedvikou i se svým malým synkem a odjel za novým dobrodružstvím. Odjel, aby opatřil chleba celé té rodině, aby naučil zase žít ty, kteří již ztráceli chuť k životu.

Kapitola dvanáctá

Celý týden čekala Svačinova rodina na Zdeňkův příjezd. Celý ten týden neposlal žádných zpráv a paní Anna ztrácela naději. Opět a opět hovořila se svými dětmi o tomto projektu, jednou aby v něj věřila, jednou aby pokládala vše za ztracené.

Na maličkého vnoučka však nezapomněla. Často, snad až příliš často skláněla se nad ním v kolébce a pak pohledem pohladila Hedviku.

Mařka pozorovala, že ve výměnku jsou všichni nějak rozrušení, že něco očekávají.

„Jen aby se jim to povedlo,“ povzdechla si přejícně. „Vytrpěli, chudáci, již dost. Draze musili platit za svoji pýchu a povýšenost. Když teď odhodili všechny své špatné vlastnosti, ukázalo se, jací v základě jsou. Dobří a nešťastní.“

Mařka odpustila jim vše a skoro nikdy jí nepřišlo na mysl, že její synek není pravým synem hospodářovým. Byla vděčná Standovi za jeho mlčení i tiiché hlazení malého Standy.

„Za pár let půjde Standa na studie a odejde ze statku. A kdo ví, kde zatím bude jeho pravý otec,“ myslívala si často, když v duchu uvažovala, zda činila dobře, že šla na statek, i když věděla, že jsou zde Svačinoi.

Paní Anna celý tento týden zapomínala v roztržitosti na Mařku. V neděli pak vyběhala přes tu chvíli před vrata, aby se podívala, zda nejde Zdeněk. Nešel a nešel.

Konečně něco zahrčelo před dvorem a za chvíli vjížděl do vrat vůz. Na kozlíku vedle kočího jel Zdeněk a vzadu zvonily o sebe dva veliké kotle.

Všichni z výměnku, kromě Hedviky i malého Jakuba, vyběhli ven. Paní Anna spráskla ruce a bála se domyslit radostné novinky.

„Zdeňku, co to znamená?“ ptala se v rozčilení.

„To znamená,“ smál se Zdeněk při líbání tváří paní Anny, „to znamená, že jsem sehnal tolik objednávek, že nám snad ani tyto dva kotle nestačí.“

Paní Annu polily slzy. Veliká radost zaplnila její srdce. Tedy se přece osud smiloval, přece jim podal pomocnou ruku! Pohnuta zavěsila se do Standy a Zdeňka a vracela se do světnice, aby se u Hedviky hlasitě rozplakala.

Toho dne bylo ve výměnku jako v úle. Povídalo se, vyptávalo a smálo se. Šlo se také na obhlídku zahrádky, kde se zjistilo, že nezralá úroda je nedosta- tečná, že se bude musit moc a moc přikupovat a hlavně vysazovat pro příští roky.

Jeden fantastičtější plán kupil se na druhý. I Pepíček vytrhl se ze své pomalosti a prohodil sem tam nějakou radu.

Pak se rozhodovalo o rozdělování práce. Dopadlo to tak, že se skoro po- hašteřili, neboť každý chtěl pracovat a nutil toho druhého, aby si odpočinul.

„Z čeho?“ vyjel si Standa na Zdeňka. „Člověče, jediná záchrana pro mne je něco dělat a nemyslit na tu dřívější poušť. A kdo by vzal do práce muže, trestaného a s takovou pověstí?“

Nakonec bylo rozhodnuto, že Zdeněk zanechá voňavek a bude cestovati jen a jen se zavařeninami. Paní Anna byla pověřena dohledem s přesným dodržováním receptů i jakosti zavařenin.

Standa s Pepíčkem měli na starosti sehnat povolení k výrobě, koupit výhodně ovoce od okolních sedláků a i levný nákup cukru.

A Hedvika nedostala žádný úkol.

„Jen se starej o příští pokolení,“ umlčela ji paní Anna se Zdeňkem. Proto tedy zůstala Hedvika s dítětem v náručí a jen přihlížela.

Měla také čemu. Stavění budky s kotly, sušárny, přikupování kousků po- zemků. S ochotou poskytl každý své nejtajnější úspory a Hedvika prodala poslední čtvrtinu domu, beztak hodně zadluženou.

Začátek byl učiněn a dopadl skvěle. Objednávky se množily a ani jedi- ná stížnost nepřišla. Paní Anna dbala opravdově na jakost svých výrobků i na jejich správné zabalení.

Objednávky vyřizovaly se přesně, neboť paní Anna věděla ze zkušenosti, že přesnost a poctivost je nejlepší zárukou dobrého obchodu.

Hospodář nenamítal nic proti rostoucímu podniku vedle jeho dvora. Ochotně prodal Svačinovům celou svoji ovocnou úrodu a vážně se zajímal o podnik své výměnkářky. I ostatní sedláci prodali rádi své ovoce. Alespoň se ho zbavili najednou, i když za levnější cenu.

Zkrátka to vypadalo, jako by zrozením malého Jakuba usídlilo se nové štěstí u Svačinovy rodiny. Obchod vzkvétal, oči všech členů rodiny se rozzářily a sám malý Jakub znamenitě prospíval. Skutečně, jako by požehnání padlo na každé počínání nového podniku.

Na konci letní sezony, kdy ve sklepích stály dlouhé řady sklenic, mohli si všichni podati ruce v upřímném blahopřání. Tolik ani nečekali. Tak si to přece nepředstavovali. V nové radě pak činili plány pro příští rok. Tyto poměry nestačí. Je nutno přikupovat, rozšiřovat, je třeba nové reklamy. A teď přišla první práce pro Hedviku. Nalézti vhodné reklamní heslo, plakát nebo způsob, jak doporučiti Svačinovy džemy.

Hedvika se toho úkolu ujala vážně a snadno se ho zhostila. Za několik dní podala všem malý obrázek, který bude zvětšen na plakáty, transparenty do elektrik a rozdáváné letáčky. Byl na něm malý Jakub, jak se dostal na sklenice se zavařeninou a teď si na ní pochutnává.

Fotografie byla velmi dobrá. Skutečný obrázek nebyl horší, neboť tehdy, když paní Anna se zoufalým voláním hledala Hedviku, aby se šla podívat na maličkého, musily se obě nakonec rozesmát nad Jakubem, sedícím v rozlitých zavařeninách s pomazanou pusou, ba i se stopami jahod ve vlasech.

Zanedlouho potom rozletěly se po celém státě plakáty s malým Jakubem a s nápisem: K svačině jen Svačinovy džemy.

Malý Jakub se smál ze všech nároží, budil chutě v elektrikách a lízal zavařeninu v inzertní části všech novin.

A když na Hedvičinu přímlovu dala se i známá filmová hvězda Mil Taraka vyfotografovat se skleničkou džemu a pod to napsala, že jedině Svačinovým džemům vděčí za štíhlou postavu, byl úspěch plně zajištěn.

Obchod rostl, objednávky se hrnuly. Musely býti přibrány nové síly a práce všech se trochu pozměnila. Se vzorky jezdil teď Standa, neboť, jak sám poznamenal, potřeboval přijít mezi lidi a potřeboval si najíti novou lásku.

Zdeněk zůstal doma a dělal jakéhosi ředitele.

Pepíček dohlížel na výrobu a technickou část celého podniku.

Paní Anna zůstala u svých kotlů, třebaže již běhala kolem nich najatá děvčata, třebaže vedle hrčely lisovací stroje a zavařeniny se samočinně míchaly. A Hedvika se starala o celou domácnost a rodinu.

Tak konečně našli klid a práci všichni ti, kteří přestali doufat v lepší časy, kteří probili se životem k svému lepšímu já. Všichni musili se vrátit zpět do mateřského náručí, aby se naučili znovu žít, znovu čestně pracovat.

Závěr

Je květen roku 1938.

V rozlehlém sadě za statkem prochází se paní Anna. Jde pomalu a dívá se na malého Jakuba, který běhá vedle ní.

V síťové houpačce pod rozkvetlými stromy odpočívá Hedvika. Je na ní vidět, že brzy dostane Jakub sestřičku.

Zdeněk něco rozkazuje v továrničce. Jeho silný hlas je slyšet až sem, jako sem i zalétá hukot strojů.

Pepíček sedí spokojeně v balírně a čísluje sklenice. Je spokojen, více od života nežádá.

Standa, věčný tulák, je teď v bůhvíkterém městě a doporučuje známé Svačinovy výrobky. I on je šťasten. Odpustil všem a všichni odpustili jemu. Konečně, není tak stár, aby nemohl najít dívku, která ho pochopí a dovrší jeho štěstí.

Paní Anna kráčí pomalu dále. V duši má mír a klid. Je vyrovnaná. Jednou padla celá její životní práce, ale paní Anna se vzchopila a s pomocí svých dětí postavila nové dílo. Je hrdá na svoji práci, jako je hrdá na své děti. A Jakub, nositel všeho toho štěstí, stojí tady jako nová generace, která nedá vymřít dobrému rodu. I on musí se naučit dovésti překonat všechny životní neúspěchy, dovésti začítí vždycky znovu.

Paní Anna se tiše usmála. Droboučká prška jabloňových květů snesla se jí do vlasů. Paní Anna snímá lehce růžové ty lupínky, klade si je na vrásčitou ruku a láskyplně se na ně dívá.

Pak se rozhlédne po celé té růžové záplavě kolem sebe, po tisíci květech, obletovaných včelami, po příštích plodech, po příští práci.

A její oči letí výše. Zastaví se až u modrého nebe, nad tou pěnou rozkvetlých stromů, a tiše šeptá, jako někomu bydlícímu za těmi mraky:

„Snad přece jsem byla jako ta jabloň nade mnou. Snad přece jsem rodila dobré ovoce.“

Konec

Román *Matka* vyšel v *Krásném románu* č. 50, 4. 7. 1938, s. 7–35, pouze s typografickým záhlavím a nebyl ilustrován; autorka byla uvedena jako Gita Šponarová.

Číslo otevíral úvodník, nadepsaný „Milé čtenářky a milý čtenáři!“:

Vy všichni, kteří jste čtenáři Krásného románu, jistě se s námi radujete, že dnes oslavujeme

50. číslo — naše prvé jubileum.

Snažili jsme se od prvního čísla, abychom uspokojili naše milé čtenáře, a myslíme, že se nám to podařilo. Vždyť s pýchou můžeme prohlásiti, že je nás dnes moc a moc tisíc a že počet našich věrných odběratelů každým týdnem značně roste. Jsme touto náklonností našich milých čtenářek upřímně dojatí a slibujeme jim dnes, při této slavné příležitosti, že se i nadále postavíme do služeb našich odběratelů, že naším nejvyšším cílem bude nejen je krásně a levně pobavit, ale i v každé situaci jim poradit, být jim milým a věrným kamarádem, na kterého se mohou kdykoliv obrátit, aniž by je zklamal.

Připravili jsme Vám, milé čtenářky a milí čtenáři, k tomuto prvnímu jubileu zvláště krásné, bohaté a zajímavé číslo. Neobyčejný ohlas bude míti jistě román v 50. čísle, neboť je od spisovatelky Gity Šponarové, jejímž prvním románem *Vykoupení* naše čtenářstvo bylo přímo uneseno. Nový román naší české spisovatelky Gity Šponarové se jmenuje

MATKA

a je novým důkazem jejího neobyčejně silného spisovatelského umění. Všichni, kteří byli *Vykoupením* nadšeni, budou novým románem *MATKA* ještě více zaujati, neboť je to román, jenž napsal život svou horkou a proudící krví. Vedle románu najdete ještě spoustu jiných zajímavých a zábavných rubrik: Hlasy z obecnostva, stránka nepochopených a hledajících radu, Hádankářský koutek, zvláště oblíbenou stranu těch, kteří rádi luští naši krásnou českou hádanku, povídky, humor, módu, zprávy ze života filmových hvězd, překrásné fotografie z celého světa, odevšad, kde je pro naše čtenáře něco zajímavého, a mnoho jiných věcí. Ale to ještě není vše. Naše 50. číslo obsahuje opět

velkou soutěž s krásnými cenami,

kteřá je lehká, neboť nemáte nic jiného na práci, než přečísti si následující romány od č. 51–56 a napsati nám, který z nich se Vám nejlépe líbil. Přečtěte si proto pečlivě podmínky naší jubilejní soutěže, abyste se mohli všichni zúčastnit a vyhrát nějakou z krásných cen, které jsou vypsány.

Děkujeme Vám všem ještě jednou za Vaši lásku a důvěru a za to, že jste tak pilně doporučovali Krásný román svým přátelům a známým. Doufáme pevně, že i nadále tak učiníte, aby nás bylo k druhému jubileu — při 100. čísle — ještě jednou tolik.

Srdečně zdraví všechny čtenářky a čtenáře — ve vlasti i v cizině —
Vaše

Redakce

Anketa o nejúspěšnější román léta 1938 se ve skutečnosti týkala čísel 50—55, nikoli 51—56; vyplynulo to z hlasovacího lístku publikovaného na téže straně magazínu. Výsledky, oznámené po sečtení hlasů přibližně o čtvrt roku později, byly údajně velmi vyrovnané. Zvítězila nicméně *Matka*, následovaná *Květem za plotem* od Běly Antonové a románem *Její svatební den* od Žofie Ondrákové.

Literatura: Milé čtenářky a milý čtenáři!, *Krásný román*, č. 50, 4. 7. 1938, s. 3; Naše jubilejní soutěž ukončena, *Krásný román*, č. 63, 3. 10. 1938, s. 3.

Pavel Janáček (ed.)

Slzavé údolí

a jiné příběhy
ze starých večerů
pod lampou

Antologie

Ústav pro českou literaturu AV ČR
Praha 2018

Pro Berunku

Pavel Janáček (ed.)

Slzavé údolí a jiné příběhy ze starých večerů pod lampou

Antologie

Vybral, sestavil a průvodní texty napsal Pavel Janáček

Edičně zpracovala Milena Vojtková

Redigovala Milena Vojtková ve spolupráci s Petrem Šámalem

Résumé přeložil Melvyn Clarke

Obálka, grafická úprava a sazba Stará škola (staraskola.net)

Fotografie autorů vesměs pochází z fondů Literárního archivu

Památníku národního písemnictví, na obálce knihy je použit

výřez z obálky Čtení pro ženy 6, č. 188, 1. 8. 1944

Přílohu tvoří zmenšené faksimile Krásného románu, č. 175, 22. 11. 1940

Tisk Finidr, s. r. o., Český Těšín

V tomto souboru první vydání

Vydal Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.,

Na Florenci 1420/3, 110 00 Praha 1

Praha 2018

ISBN 978-80-88069-73-7

ISBN 978-80-88069-75-1 (soubor)